

The Project Gutenberg eBook of Margery Beade ja Beden armeliaisuus, by Hesba Stretton

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Margery Beade ja Beden armeliaisuus

Author: Hesba Stretton

Release Date: July 25, 2010 [EBook #33256]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MARGERY BEADE JA BEDEN ARMELIAISUUS ***

Produced by Tapio Riikonen

MARGERY BEADE JA BEDEN ARMELIAISUUS

Kirj.

Hesba Stretton

Suomennos.

Helsingissä, K. E. Holm'in kustantama. 1883.

SISÄLLYS:

- I. Beden kartano
- II. Viimmeinen ilta
- III. Yksinäisiä päiviä
- IV. Vanha kartano Beade
- V. Lähtö
- VI. Muukalainen vieraassa paikkakunnassa
- VII. Kelloseppä ja filosofi
- VIII. Pyhän Paavalin tuomiokirkko
- IX. Beden testamenttivarasto
- X. Kor ja Fede
- XI. Pääsiäis-täysikuu
- XII. Hän on kuollut ja elää jälleen

- XIII. Iloinen Pitkäperjantai
- XIV. Hyljätty
- XV. Kuoleman ota
- XVI. Teepidot holhouskartanossa
- XVII. Kornelius Bell
- XVIII. Aika menee vanhaa rataansa
- XIX. Uusia vastahakoisuuksia
- XX. Margeryn odottamaton vieras
- XXI. Pimeä Marraskuu
- XXII. Helppohintainen matka joulun aikaan
- XXIII. Kotona jälleen
- XXIV. Margery hukassa
- XXV. "Hänellä ei ollut kuhun päänsä olisi kallistanut."
- XXVI. Hoituhuoneessa
- XXVII. Kummallinen muutos
- XXVIII. Kaksi naimista
- XXIX.
- XXX.

ENSIMMÄINEN LUKU.

Beden kartano.

Näyttäneekenties oudolta että kerron elämäni vaihteita, minä, joka en ole mikään mahtava henkilö, vaan köyhä arentimiehen tytär ja oppimaton vaimo, joka olen tullut tietämään ainoastaan sen: että kaikki on meille hyödyksi, jotka Jumalaa rakastavat, niin köyhiä ja oppimattomia kuin he ovatkin.

Vanha kartano kotona oli noin kahdeksankolmatta peninkulmaa Lontoosta, lähellä Walesin rajaa, jossa raittiisen, suloiseen ilmaan ei sekautunut vähintäkään kaupungin savua. Mennessä lähimmäiseen kaupunkiin, joka oli puolen peninkulman päässä, sai kulkea viheriäisten metsien ja männikköjen läpi, ennenkuin näki tai kuuli jotakin kaupungin elämästä. Isäni, samoin kuin isoisäni ja hänen isänsä olivat kaikki asuneet samassa pienessä kartanossa, johon kuului kaksisataa tynnyrin-alaa vähäväkistä maata, jota paitsi heillä oli oikeus pitää lampaita yhteismaalla. Tämä ulottui kauas yksinäisen kukkulan juurelle, joka kohosi suoraan ylös tasangolta. Kansa nimitti sitä vuoreksi, ja niin jylhänä ja yksinäisenä seisoikin se siellä, että se kenties näytti korkeammalta kuin todenperää olikaan. Toisinaan, kuin aamusumu oli laskeutunut kukkulalle ja peitti sen silmiltäni, kuvailin mielessäni enkelein liitelevän valkean sumuhunnun takana, tai ajattelin Abrahamia, kun hän meni vuorelle uhraamaan poikaansa Jumalalle. Ja kun pilvet rippuivat siellä tunti tunnilta paksuina ja mustina, ikäänkuin itseensä kooten kaikki taivaan pimeyden, ajattelin pimeyttä joka ympäröitsi Golgathan vuotta, ett'ei kansa Jerusalemissa voinut nähdä taivasta kohti kohoavaa ristiä. Näin tuli yksinäinen kukkula, joka toisinaan näytti niin surulliselta sumussa ja iloiselta auringon valossa, parhaimpien ystäväni lukuun.

Kuinka hyvästi muistan kartanon. Vanhalta ja harmaalta se näytti aivankuin olisi ollut puettu talonpojan kotikudottuun pukuun, samoin kuin isänikin. Ikkunat olivat puhtaat ja niiden vähäpätöiset ruudut olivat asetetut kulmat ylös- ja alaspäin; muutamissa ikkunoissa, niinkuin esim. navetan, oli ainoastaan lastat. Katto oli korkea ja tiheät sedum-pensaat antoivat sille omituisen värin auringon valossa. Tuuheat muurivihreät kiertelivät suurien salvohirsien lomitse katon harjalle, jossa pääskysel visertelivät ja pojat pesissään piipattivat kesäpäivän pitkään. Useimmiten kuljimme keittiön ovesta, joka vei suoraan navetan edessä olevaan kujaan, jossa aamuin illoin lypsin kolme lehmää sill'aikaa kun karjakko lypsi neljä. Ne olivat kauniita, kärsivällisiä eläimiä, joiden raitis hengitys tuntui huoneissamme, kun ikkunoiden ohitse kulkivat navettaan. Oli meillä toinenkin ovi, joka kartanon edessä olevasta puutarhasta vei suoraan perähuoneeseen, vaan siitä tuskin muulloin kuljettiin kuin juhlina ja Stefanin kotona ollessa.

Entä puutarhat. Vaikka kolmekymmentä vuotta on kulunut nähtyäni niitä, tarvitsen ainoastaan ummistaa silmäni nähdäkseeni ne yhtä selkeästi kuin ne Jumalan ilotarhaankin tultuani muistossani tulevat olemaan. Siellä oli pimeä polveileva käytävä, korkeine pensas-aitoiheen molemmin puolin, joka vei Kondoveriin, jossa kirkko oli. Vielä näen suoran, kapean, puksipuilla reunustetun polun, joka lehtimajasta viepi perähuoneen etehiseen. Tämä on lastoista, kaprifoliolla ympäröity ja rosmariini ja lavendeli pistävät sieltä täältä ihania kukkia viheriäin lastain lomitse.

Nurmikentän joka kulmassa kasvoi vanha, tumma ja synkkä punakataja, leikattu samaan muotoon kuin näkee lasten "Noan arkissa". Muista ne olivat rumat, minusta ei koskaan. Syksyllä, kun korallipunaiset marjat kasvoivat niihin, ikäänkuin pujotetut lasihelmet tummanvihreille oksille, olivat ne yhtä kauniin ja juhlallisen näköisiä kuin raudustammi ja muurivihreä, joilla vanha kirkko Kondoverissa jouluna oli koristettu.

Tämä oli kartanon edustalla oleva puutarha. Toisella puolella oli toinen koirakommakkoineen veräjää lähellä ja kanakammioineen vastapäätä, jonne kanani ja kananpoikani kettujen pelvosta yöksi suljettiin. Siellä oli leveä ruohoittunut käytävä monenlaisine hedelmäpuineen kummallakin puolen ja kapeine kukkapenkereineen, joissa monenmoisia vanhanaikuisia, nyt melkein unhotettuja, kukkia kasvoi. Siellä oli korkeavarsisia fraksinelloja, joiden kukkia minun oli tapa hiljaa puristaa sormieni välissä, saadakseni niitä antamaan hyvää lemuansa — vieläpä suuria punaisia ruusuja, jotka hajoittivat lehtiänsä nurmelle, sinisiä lupiineja kuin myös keltaisia ja purpurapunaisia kurjenmiekköjä ja valkeita liljoja, jotka melkein piiloutuivat omenapuiden alaoksien alle. Eräässä kulmassa oli lehtimaja, jota ennen oli käytetty ainoastaan huviksi, vaan jossa nyt istuimilla oli mettiäispesiä riveissä — yksi istuin oven luona oli jätetty tyhjäksi.

Tämä oli lempipaikkani, jossa, päätettyäni päivän työt, lepäsin illan viileydessä, kun aurinko laski kukkulan taakse ja honkien suipot latvat niin selvästi näkyivät sen kultaishessa valossa. Tuolla alhaalla vallitsi niin syvä äänettömyys, jotta voin kuulla tuon hiljaisen omituisen surinan, jonka mettiäispesän läheisyydessä kuulee, ja tuulen huminan, joka suhisi tiheissä ruispelloissa ja niinkuin huokaus kävi puutarhan läpi. Stefanista tuo humina oli kuin loittoa kuuluva meren kohina. Täällä tunsin itseni yhtä rauhoitetuksi ja vakaaksi kuin istuessani Kondoverin vanhassa kirkossa, kuunnellen urkuin syviä, kumisevia säveleitä, jotka saattoivat koko ruumiin värähtelemään. Ne olivat onnellisia päiviä ja niinkuin jo sanoin tuntui siltä kuin muistaisin rakasta puutarhaani vielä Jumalan ilotarhassakin ja ajattelen että siellä kävellessäni Herra sanonee minulle: "Margery, olin luonasi sielläkin, vaan autuaat ovat ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat."

Asuessani vanhassa arentikartanossa, tapahtui elämässäni ainoastaan kaksi suurta muutosta — kolme olisi minun tullut sanoa, ja kolmas olikin vaikein. Ensimmäinen oli kun isäni meni toisen kerran naimiseen serkkunsa kanssa, jolloin olin kymmenvuotias; omaa äitiäni en ole koskaan tuntenut. Toinen muutos oli kun emintimäni kuoli kaksitoista vuotta sen jälkeen, jättäen Stefanin huostaani ja pyytäen minun valvomaan hänen etuansa ennen omaani. Sen olen tehnyt, Jumala on todistajani. Kun olisin voinut mennä naimiseen ja saada oman kodin, näytti isäni murheelliselta ja Stefan hiipi luokseni ja rukoili minua jäämään kotiin hänen tähtensä. Siten hylkäsin tarjouksen toisensa perään — minulla oli näet tarjouksia siksi kuin koko seutu tiesi päättäneeni elää naimatonna isäni ja Stefanin tähden.

Sanoin viimeisen muutoksen olleen vaikeimman. Kun muistelen puutarhaa kotona, kuvautuu se aina mieleeni semmoisena kuin se oli iltaa ennen Stefanin lähtöä. Hänen oli Australiaan matkaaminen. Mitenhän lienee käynytään, vaan hän oli kasvanut oikeaksi herraksi ja omistanut tapoja, jotka eivät ollenkaan soveltuneet yksinkertaiseen kotielämäämme. Koska hän oli teräväjärkinen poika ja uuttera kirjan ääressä, houkuttelin isää lähettämään hänet puolen peninkulman päässä olevaan suureen kasvatustalokseen; ja nyt, täytettyään kuusitoista vuotta, ei hän enää voinut palata luoksemme raskaasen työhön ja yksinkertaisiin talonpoikais-oloihimme. Hän oli kuin levoton nuori lintu täysikasvuisin siivin, jota ei voinut pidättää ahtaassa häkissä — nyt oli hän levittävä siivet ja lentävä kauas näkyvistämme.

Tätä ajatellen istuin murheellisena lempipaikallani, mettiäis-lehtimajan suulla, kädet joutilaana helmassa, kun näin Stefanin tulevan vihreäistä käytävää pitkin, laskeuva aurinko huikaisi hänen silmänsä ett'ei hän minua huomannut. Kuinka kaunis hän oli! Aivan herraspojan ryhti!

En voinut olla ylpeilemättä hänen kauniista uljaasta olennostaan, joka tykkänään erosi talonpoikaimme typerästä ja kömpelöstä käytöksestä. Hellästi ja murheellisesti huusin: "Stefan! Stefan!" Hän pysähtyi silmänräpäykseksi, kuunnellakseen mistä ääni tuli, vaan nähdäkseen minua täytyi hänen kädellä varjota silmiään. Sitten tuli hän heti luokseni, heittäytyi maahan jalkaini juureen ja laski päänsä polvilleni. Hyväileminen tavallisesti ei ollut hänelle mieleen, vaan nyt tuli hänen niin pian lähteä.

"Maggie", sanoi hän, "miksi olet niin surumielinen?"

"Stefan", vastasin ja ääneni kuului hyvin heikolta ja surulliselta omista korvissani, "huomenna olet poissa, enkä tiedä kuinka sinutta toimeen tulen."

"Oh! hyvin kyllä", sanoi hän, "onhan sinulla isä ja kartano, saat kylliksi hoitamista. Sinun tulee myös kaikesta kirjoittaa minulle ja koska et ole tottunut kirjoittamaan, vie se paljon aikaa. Minun tulee saada tietoa kaikesta, ymmärräthän, miten asiat sujuu ja miten kartano kannattaa. Minä maksan Maggie ja minä tahdon maksaa. Tahdon tulla rikkaaksi. Mitä hyödyttää kaikki oppini ell'en rikastu? Sentähden matkaan Australiaan. Aion tulla rikkaaksi ja mitä aion, siinä myös onnistun."

"Stefan", sanoin ja olin sanomaisillani löytyvän rahaa parempia esineitä, kun hän keskeytti minut.

"Kas niin, Margery, tiedän hyvin kyllä mitä aioit sanoa, vaan se ei asiaa muuta. Minun täytyy tulla rikkaaksi. Ja nyt Maggie hyvä, kun matkaan pois, aion kirjoittaa nimeni toisella tavalla. Se on oikeastaan kirjoitettava Bede eikä Beade. Olisin muuttanut sen jo koulussa ollessani, vaan kumppanit olisivat minua pilkanneet. Sinun tulee siis osoittaa kirjeeni: Stefan Bede Esq.; teetkö sen hyvä, hyvä Maggie?"

"Sinä lasket vaan leikkiä, Stefan", sanoin puoleksi nauraen ja puoleksi vakavasti.

"En suinkaan", vastasi hän minua hyväillen, "se on täyttä totta. Eihän tuo ole suuri asia luvata ja olen vakuutettu että se kirjoitetaan Bede. Olethan rakas, hellä sisareni; Maggie hyvä, lupaa se nyt."

"Tahdon miettiä sitä", sanoin enkä enää hymyillyt.

"Vielä on pari asiaa, joita sinulta pyytäisin", pitkitti Stefan. "Sinulla on niin suloisen ääni, suloisempi kuin koskaan olen kuullut, mutta sinä turmelet sanat. Ei, Maggie. Soisin niin mielelläni että oppisit oikein puhumaan, etkä tekisi monenmoisia vähäpätöisiä virheitä, joita hienot naiset eivät koskaan tee. Et ole tavallisten talonpojan tyttöin kaltainen, Maggieni, vaan et niidenkään naisten, joiden kanssa olen tutustunut. Ja kun rikkaana miehenä palajan, soisin että taitaisit puhua, astua, istua ja nousta kuin oikea lady."

Hetken istuin ääneti. Stefan häpesi jo minua. Tiesin hyvin kyllä ett'en ollut mikään sivistynyt nainen, ainoastaan jokapäiväisiin oloihin tottunut vaimo, ja tiesin ett'en muuksi voinut muuttua. Kerran entisen kirkkoherran eläessä tuli hänen rouvansa tervehtimään meitä, kartanoa katsoakseen, ja nyt muistin, kuinka hän karjapihan poikki kulkiessaan käärieli hameet ympärilleen, tipsutteli varpailaan ja puhui vienolla äänellä, ja tunsin ett'en koskaan voinut tulla hänen kaltaisekseen. Kaikki näytti kerrassaan turmeltuneelta: valo, joka himmeni kukkulan takana, valkeain liljain hohde hämärässä ja uneliaisten lintuin piipatus pesissänsä. Olin murheellinen ja levoton; vaan minulla oli Stefanille sanottavaa, eikä siihen kenties enää olisi tilaisuutta.

"Stefan", sanoin vihdoon ja sivelin hänen kiharoitansa, "älä siitä huoli ett'en ole sivistynyt nainen, vaan kuuntele nyt minua. Tänä aamuna varhain herätessäni olin raskaalla mielellä. Olin nähnyt unta sinusta, että vielä olit pieni poika, vaan herättyäni muistin että niin pian olet minut jättävä ja mieleni kävi niin murheelliseksi, kuin jo olisit manalan majoihin muuttanut. Nousin vuoteeltani ja avasin ikkunan. Aurinko oli nousemaisillaan männikön takana ja kaikki pienet linnut lauloivat, ikäänkuin olisi sydän ollut niillä yhtä kevyt kuin minun oli raskas. Ikkunan alla, muurivihreän välissä, oli tyhjä pesä, ainoastaan pieni höyhen oli siihen jäänyt viimeiseksi poislentäneeltä linnulta. Silloin ajattelin: noin tulee täälläkin olemaan Stefanin matkattua; toinen ja toinen kapine jääpi tänne muistuttamaan hänestä, enkä kumminkaan sen enempää tiedä missä hän on kuin minne hamppulinnut ovat lentäneet. Kun sitten surumieliin käännäin, huomasin raamattuni ikkunalla, avasin sen umpimähkään ja seuraava lause kohtasi silmäni: 'Jos ottaisin aamuruskon siivet ja asuisin meren ääressä, niin Sinun kätes sielläkin minua johdattais ja Sinun oikea kätes pitäis minun'. Se oli sinulle Stefan, sillä sinä matkaat meren äärimmäisiin osiin; vaan Hänen kätensä on johdettava sinua ja Hänen oikea kätensä on pitävä sinua. Tästä sain paljon lohdutusta ja tahdothan sinäkin muistaa sen; lupaa minulle pitää se mielessäsi."

Tunsin kuinka Stefan veti käteni kasvoilleen ja suuteli sitä, sanaakaan emme virkkaneet, istuimme vaan syvässä hiljaisuudessa siksi kuin kuulimme isän huutavan "Margery! Stefan! tulkaatte illalliselle."

TOINEN LUKU.

Viimmeinen ilta.

Tämän kuultuamme kulimme verkalleen nurmikäytävää eteenpäin, koska emme mieluisasti jättäneet puutarhaa sisään mennäksemme. Taivaan väri auringon laskettua oli kirkas, puhdas ja sininen, niinkuin taivaan kaari Jumalan istuimen ympärillä, ja valkeat liljat loistivat ikäänkuin antaen valoa hämärälle. Muuan mettiäinen, joka oli myöhästynyt, lensi suristen ohitsemme, männikössä kuherteli metsäkyhky illan hiljaisuudessa, joka hetki hetkeltä eneni. Tuokion seisoin hiljaa, painaen kättäni kivistävää päätäni vasten, vaan Stefan pitkitti kulkuaan havaitsematta minun jäljelle jääneen. Ajatuksensa olivat näet liiksi kiinnitetyt päivään, joka oli koittava aamuauringon kanssa.

Minä pysähdyin Vahtia hyväilemään ja katsomaan oliko se saanut illallista, ja menin sitten kujan kautta, Stefan oli mennyt etupuolella olevasta ovesta. Eläimet laskettiin ulos yöksi ja ne tulivat kaikki ammoen vastaani, aivan kuin olisivat odottaneet minun niitä nimeltä kutsuvan. Isäni seisoi ladon ovella. Hän oli vanha, harmaahiuksinen, vereväposkinen mies, talonpojan karkeassa kotikudotussa pu'ussa, harmaissa sukissa, jotka itse olin neulonut, ja paksuissa neulotuissa kengissä. "Hyvä talonpoika ja kunnan vanhus, vaan ei mikään herra", ajattelin itsekseni.

Hän avasi kujan veräjät, jonka tehtyä menimme sisään illalliselle. Hyvin yksinkertaista elämää vietimme isän eläessä, hän tahtoi näet noudattaa samoja tapoja kuin isänsäkin. Perähuonetta käytimme ainoastaan pyhinä; viikon muina päivinä istuimme palvelusväen kanssa. Isäni istui tavallisella paikallaan takan luona ja minä häntä vastapäätä äitini nojatuolissa, pienen pöydän ääressä, pöydällä paloi yksi ainoa kynttilä, jonka pidimme kaikille riittävänä. Lähinnä minua istui karjakko ja isää lähinnä ajorenki ja sen jälkeen kaikki muut; pojat ja tytöt istuivat yksissä ja usein sain vakavuudella pitää heitä järjestyksessä. Kun Stefan oli kotona istui hän isän toisella puolella, eri kynttilä edessään, voidakseen lukea läksyjään. Yhdeksän aikana lu'in virren ja rukouksen, jonka jälkeen muut menivät levolle, jättäen Stefanin ja minun takan ääreen istumaan ja puhelemaan myöhään saakka.

Tänä iltana vallitsi seassamme jonkunmoinen levottomuus, tavallisen uneliaisuuden sijassa. Seuraavana aamuna tuli Stefanin matkata ja huimapäiseltä näytti noin nuoren pojan matkaaminen yksinään niin kaukaiseen maahan kuin Australia, jossa ei ollut tuttavita, ei ystäviä. Kukaan meistä ei ollut käynyt Kondoverin pitäjää loitommalla, ei edes markkinoillakaan lähimmäisessä kaupungissa, ja kukin tunsu itsensä häirityksi ja levottomaksi. Stefan yksin näytti levolliselta, vaikka poskensa hehkuivat ja silmänsä säihkyivät; tavallisuuden mukaan otti hän kirjan ja näkyi unhottavan meidät kaikki.

"Pane pois tuo", sanoi isä laskien kätensä avonaiselle kirjalle, "on viimeinen ilta, poika, kun olet vanhassa kodissasi, ja tahdon tänä iltana kuulla ääntäsi. Olet kiltti, oikein kiltti poika, vaan kovin hieno jyvä meidän myllyssämme jauhattavaksi. Kuka olisi uskonut noin siron pojan kasvavan vanhasta juuresta?" Isä puhui kuin hän olisi ollut sekä ylpeä että surumielinen. Tiesin hänet yhtä ylpeäksi kuin Stefan ja yhtä levottomaksi hänestä, kuin pieni valkea kanani oli ankan pojasta, sen veteen mennessä.

"Hän on kaunis poika ja suuresti oppinut", sanoi Jerry, ajorenki, joka istui lähellä isää, ja äänensä kuului epäselvältä ikäänkuin parran lävitse, "hän on voittava kaikki tuolla Australyssä, eikö niin isäntä?"

"Niin", vastasi isä, "en pelkääkään ett'ei hän menestyisi kaikella sillä opilla, jonka on päähänsä saanut; hänellä, Jerry, on vanhan miehen mieli. Mieluisemmin olisin suonut hänen pysähtyvän lähemmäksi kotia. Onhan meillä Lontoo! Jos vaan olisi tahtonut, olisi hän voinut tulla eno Simisterin luo, jolla on kellokauppa siellä. Kertovat Lontoon olevan kauniimman paikan maailmassa, ja eno Simisterillä on ollut kauppa siellä neljäkymmentä ajastaikaa. Hän olisi, totta maar, ollut iloinen saada noin kauniin pojan myymään kellojansa korkeasukuisille. Kerran kirjoitti hän ja tarjoutui ottamaan jonkun lapsistani, luullen minulla heitä olevan koko lauman; tuo olisi ollut hyvä alku Stefanille."

Näin Stefanin hymyilevän itsekseni ikäänkuin arvellen ett'ei kellojen myyminen koskaan olisi tyydyttänyt häntä.

"Luulen paremmin edistyväni Australiassa", sanoi hän. "Saatte nähdä minun rikkaana miehenä palajavan vertoja vetämään eno Simisterille. Jos hänen asiansa olisivat edistyneet niinkuin luulette, olisi hän jo niin rikas, että olisi jättänyt liikkeensä. Ihminen kerättyään rikkautta ei vaivaa itseänsä vuosi vuodelta raskaalla työllä."

"Kenties olet oikeassa, poikani", sanoi isä, "kenties olet oikeassa, itse olet nyt valinnut, vaan se maksaa paljon rahaa. Ell'ei Margery olisi luvannut hoitaa maitotaloutta — ja se on vaimolle raskasta työtä, raskaampaa kuin koskaan olet tehnyt, kääntää juustoa joka päivä, hieroa, silittää ja valmistaa sitä — sen sanon, jos ei Margery olisi ollut, et koskaan olisi voinut houkutellessa minua myöntämään, ja maksamaan lähes sata puntaa auttaakseni sinua. Sen on Margery matkaansaanut, olkoonpa sitten onneksi tai onnettomuudeksi."

"Miksikä onnettomuudeksi, isä?" kysyin, ja tunsin itseni hyvin heikoksi.

"En sano sen onnettomuudeksi olevan, tyttöseni", vastasi hän, "olet tehnyt sen hyvässä

tarkoituksessa, sen kyllä tiedän. Sinä lähetit hänet kouluun ja teit hänet herraksi, itse kävit aina halvassa puvussa, eikä sinulla koskaan ollut koreita nauhoja, ei kukkia eikä muita koristeita niinkuin muilla tytöillä. Kaikki on sinun tekosi; hän on melkein yhtä paljon sinun poikasi kuin minun. Jos hän rikkaana palajaa, tulee hänen palkita kaikki vaivasi; toinen sitä ei voi tehdä."

"Näytänkö siltä, kuin antaisin palkita itseäni?" sanoin, sillä en tahtonut kuulla puhuttavan rakkauden palkitsemisesta, muulla kuin rakkaudella, joka mukanansa tuopi kaiken muun. Ja rakastaneehan Stefan aina minua!

Sinä iltana olin hyvin raskaalla mielellä, vaikka hän istui tuossa minua vastapäätä, takan kolkassa; nyt ei enää ollut monta hetkeä siksi kuin aamu koitti, ja hänen tuli lähteä.

"Tahdon maksaa hänelle!" huusi Stefan innokkaasti, "hän on saapa silkkihameita ja parhaimman kellon eno Simisterin varastosta, palvelijoita, jotka häntä palvelevat, ja vaunut, joissa hän ajaa. Aion antaa Margeryn asua Lontoossa, jos hän suostuu kahteen tai kolmeen seikkaan, jotka hän tietää. Jospa vaikka nainkin, on hän oleva luonamme taloutta hoitamassa ja lapsia katsomassa. Siinäpä syy, miksi Australiaan matkaan, minun täytyy näette tulla rikkaaksi, voidakseni palkita Margeryä."

"Enpä kummastuisi jos saisit tuhat puntaa", sanoi Jerry, puhuen harvaan, vaan ääneen; tämä oli näet mahdolloman suuri summa hänestä, jolla ei koskaan ollut enempää kuin kymmenen killinkä viikossa, kun vaimoneen ja lapsineen eli päiväpalkalla.

"Tuhat puntaa." matki Stefan ylenkatseella; "täyttääkseni kaikki mitä aion, tarvitsen satatuhatta puntaa. Sinä et tiedä mitä puhut, Jerry, Australiassa on arentimiehiä, jotka lähtivät sinne yhtä köyhinä kuin minä, mutta nyt omistavat he noin viisisataa tuhatta lammasta. Ajattelepa, viisisataa tuhatta lammasta."

Jeremias painoi päänsä rintaa vasten ja ummisti silmänsä. Minäkään en voinut ajatella viittäsataa tuhatta lammasta. Isä ei koskaan omistanut enempää kuin sata viisikymmentä, paitse kerran erinomaisen onnellisena vuonimisen aikana, jota Jerry ei koskaan voinut unhottaa, osaksi ylimääräisen työn, osaksi arvon vuoksi, kun lammasluku nousi lähes kahteensataan. Kaikki muut palvelijat kuuntelivat avoimin suin, eivät näet voineet käsittää niin suurta lammaslaumaa. Stefan olisi yhtä hyvin voinut sanoa viisi sataa miljoonaa.

"Kuinka ne sitten saadaan pestyiksi ja kerityiksi?" kysyi joku heistä. Lammasten peseminen oli juuri lopetettu ja kysyjän ääni oli vielä sorroksissa vilustuksesta, jonka oli saavuttanut seisoessaan myötäisiä myöten lammaspadassa. Keritseminen oli alkava kahden päivän jälkeen, eikä kumma siis jos mieleen johtui kuinka ehtisivät pestä ja keritä viisisataa tuhatta lammasta. Stefan ei näkynyt kuulevan kysymystä, koskei hän mitään vastannut.

"Hyvä, hyvä", sanoi isä ottaen piipun suustaan, "peseminen siellä tai peseminen täällä, on kaikki Margeryn työtä. Vaan muista nyt, poikani, että aivan vähän voin jälkeeni jättää sekä hänelle että sinulle, ajat ovat kalliit, maa vähäväkistä, ja sinä olet paljon maksanut minulle. Et päivääkään ole työtä tehnyt leipäsi edestä, vaan sitä en paheksi. Jos tuolla kaukana voit ko'ota niin paljon kuin sanot, niin ovat rahani edestäsi hyvästi käytetyt. Kas niin, Margery, pitäkäämme rukous, jo on myöhä ja huomenna meillä on kiireinen päivä."

Tuskin voin kärsiä sanaa: huomenna; kuitenkin lankesin polvilleni ja kun kaikki olivat asettuneet, lu'in virren ja rukouksen. Stefanin oli tapa seista, hän näet ei pitänyt kivilattiaa tarpeeksi puhtaana langetakseen sille polvilleen, ja vaatteensa olivatkin paljon paremmat kuin meidän. Tänä viimeisenä iltana lankesi hän kumminkin polvilleen toisten keralla. Minulla oli vaikea pidättää kyöneleitäni ja lukea vakavalla äänellä, ja muutamina silmänräpäyksinä, kun olin ääneti, kuului vanhan kellon napsuttaminen aivan selvään. Huomenna rukousta pitäessämme oli Stefan jo kaukana, ja milloin rukoilisi hän jälleen kanssamme!

KOLMAS LUKU.

Yksinäisiä päiviä.

En tiedä miten aika kului seuraavana aamuna. Minulla oli paljon toimittamista viimeiseen silmänräpäykseen saakka, ja silloin tunsin kuinka Stefanin käsivarret sulki minut ja miten hän likisti

minut rintaansa vasten. Näin hänen nousevan isän viereen kärryihin, joita ainoastaan markkinaretkillä käytettiin. Kaikki palveliat kokoontuivat heidän ympärilleen ja seurasivat heitä sitten kujaa pitkin, ikäänkuin ruumiin saattoväki. Minusta oli outoa kuulla eläinten ammuvan, haukkuvan, määkyvän ja kaakattavan, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Kyynel-silmin näin ainoastaan vilahduksen Stefanista, kun hän heilutti hattuaan jäähyväiseksi, ja kuulin miesten eläköönhuudot. Sitten menin takaisin pimeään kartanoon.

Nyt en enää tuntenut sitä samaksi paikaksi. Aamuaurinko ei paistanut niin kirkkaasti kuin ennen ja illatkin olivat pitkät ja kolkot. Minulla oli yhtä paljon askaroimista kuin ennen, ehkäpä enemmänkin, sillä karjakon pois lähdettyä toimitin kaikki hänen työnsä. Tätä ennen en tarvinnut tehdä, vaan nyt tein sen vapaasta tahdosta, hankkiakseni Stefanille tilaisuutta noudattaa mielihaluaan. Isä oli vahva, taitava työmies, mutta hellä naisväelle, eikä kärsinyt nähdä heitä vaivattavan ja rasitettavan liialla työllä. Äitini ja minä emme koskaan toimittaneet raskaampia töitä, joita talonpojan talossa löytyy. Me puhdistimme voim ja autoimme juuston valmistamisessa, vaan emme koskaan tarvinneet kirnuta tai kantaa maitohinkkejä karjakartanosta. Stefanin matkattua antoi isä usein jonkun rengin tehdä raskaimmat työt ja ajoi itse auraa, aivan vähän huolien uupumuksesta ja jämydestä, jonka iltasin tunki, yhdessä kohti istuessaan.

Vaikka käteni olivat utterat, oli mieleni raskaampi kuin kertoakaan voim. Kaikki näkyi kadonneen Stefanin kanssa. Tietoja en saanut hänestä paitsi ne muutamat rivit, jotka hän kirjoitti Liverpoolista, monta pitkää kuukautta sitten. Laivassa olostaan en tiennyt mitään, sillä en koskaan ollut laivaa, enkä merta nähnyt, enkä voinut sitä edes mielessänikään kuvailla. Se oli minulle yhtä tuntematon kuin tulevaisuus elämä, vieläpä tuntemattomampikin, sillä olinhan raamatussani lukenut jotakin tuosta autuaallisesta paikasta.

Nyt johtui mieleeni lukea Stefanin kirjoja; näistä kenties oppisin, niinkuin hän oli toivonut, ajattelemaan ja puhumaan sivistyneen naisen tavalla. Hän oli jättänyt muutamia latinan- ja kreikankielisiä, joista minulla ei ollut mitään hyötyä, vaan toisia kauniilla englannin kielellä, aivan eroava siitä kielestä, jota talonpojat puhuivat. Näiden lukeminen viehätti minua ja luulenpa niistä jotakin oppineeni, vaikka kuitenkin pysyin melkein semmoisena kuin ennen, arentimiehen tyttärenä, joka ei ollenkaan soveltunut seurustelemaan korkeasukuisten kanssa, semmoisten kuin kirkkoherra ja hänen rouvansa.

Stefanin matkattua oli isäni kenties enemmän iloinen kuin murheellinen. Tosin puhui hän usein hänestä, vaan ei toivonut häntä koskaan takaisin; muutamissa seikoissa ovat miehet niin erilaatuisia kuin naiset. Stefanin kotona ollessa en kenties kohdellut isääni yhtä hellästi kuin nyt, ainakaan en häntä niin paljon ajatellut. Ja nyt, vaikka kaikki vanhassa kodissa oli hiljaista ja vakavaa, lienee häntä miellyttänyt nähdä minun tähystelevän, näkyisikö häntä työstä kotiin tulevaksi. Toisinaan luin hänelle ääneen, jota ennen en voinut tehdä Stefanin läksyjä lukiessa. Usein menin myös iltasilla isän kanssa pelloille, katsomaan miten viljaa korjattiin ja kuinka eläimet voivat.

Tässä voim senkin kertoa, että eräs heistä, joka kerran pyysi minua vaimokseen, tuli jälleen; vaimonsa oli näet kuollut ja hän tarvitsi jonkun talouttansa ja äidittömiä lapsiaan hoitamaan. Sydämmeni tosin sykki pienokaisille, mutta isää en voinut yksin jättää, ja siten menetin viimeisen tilaisuuden saada oman kodin.

Kaikessa surussa ja yksinäisyydessä oli sydämmeni pohjassa pysyväinen ilo ja tunto siitä ett'en ollut yksinäni, vaan jota olen liian oppimaton täydellisesti selittämään. Monta ajatusta oli minulla ennen Stefanin lähtöä, sekä vakavaa että iloista, istuessani kirkossa, kuin myös lehtimajan suulla; vaan nyt ne tulivat useammin, jotta sydämmeni viimein oli yhtä täytetty niillä kuin mettiäispesät mettiäisillä. Yhtä vähän taidan ajatuksiani sanoilla kertoa, kuin saattaa sokeata näkemään auringon valoa, tai kuuroa kuulemaan lintujen laulua. Vaan se, joka kuulee ja näkee, tietää sen sanoittakin.

Ei ollut ketään, jonka kanssa olisin voinut puhella, ei ketään, jonka kanssa olisin tahtonut puhella Jumalasta, rakkaasta Herrastamme Kristuksesta ja taivaasta. Senkaltaista ei kukaan näkynyt ajattelevan; kuitenkin löytyi Kondoverissa ihmisiä, jotka säännöllisesti kävivät kirkossa, kuten minäkin. Kun ilma oli sateinen, tai isästani ikävää että menin, tai pieniä lampaita hoidettavana ja ainoastaan nuoria piikoja, joiden huostaan olisi ne voinut jättää, pysähdyin kotiin ja luin raamattuaani perähuoneessa. Silloin pyysi isä minua ääneen lukemaan ja istui itse kuunnellen, kädet polvilla, ja harmaa päänsä nyökäytti silloin tällöin lukiessani lausetta, jonka hän muisti. Vanha kirkkoherramme oli kuollut ja toinen tullut hänen sijaansa, vaan tämä rakasti maanviljelystä ja puhui mieluisemmin viljan tulosta ja karjan hoidosta. Apulainen oli vanha mies, liian vanha kulkemaan niin kauas kuin kartanoomme, vaan hän oli hyvä ja hengellinen mies, jonka kanssa ehkä olisin voinut puhella, jos vaan olisin saanut tavata häntä. Täällä olimme nyt kaukana kirkosta ja papista; vaan tunsin ett'ei Jumala ollut kaukana kenestäkään meistä.

Vihdoinkin saimme tietoja Stefanista, lähes kymmenen kuukautta hänen lähdöstään; siihen aikaan ei

näet matkattu Australiaan niin sukkelaan kuin nyt. Talletan vielä kaikki hänen kirjeensä ja voisin kirjoittaa ne sanasta sanaan, sillä lu'in niitä aina vähä väliin, enkä ole koskaan lukenut mitään niin hyvää ja kaunista parhaassakaan kirjassa. Viimmeisen lehden kirjeestä saatte kuulla:

"Eräänä päivänä matkasimme Melbourneen, jolloin herra Garnett, lakimies, jota mainitsin, kysyi oliko minulla toiveita rantamaalla ja tarjosi minulle paikan virkahuoneessansa. Olen vakuutettu hänen pitävän minut kylliksi nerokkaana ja kunnollisena hyödyttämään häntä. Vastasin ett'ei lakimiehen virkahuone ollut mitä halusin, vaan että aikomukseni oli päästä lampurikartanoon, josta vähitellen voisin tulla osalliseksi. Hän lausui että tuhlaisin lahjani, jos lampuriksi rupeaisin; vaan jos tahtoisin olla hänen virkahuoneessaan kuusi kuukautta koetteeksi, voisin sill'aikaa asiaa miettiä ja tarkemmin tiedustella ennenkuin päättäisin. Hän sanoo että olen teräväjärkinen ja ymmärtäväinen nuori mies. Mietittyäni suostuin hänen tarjoukseensa. Aluksi saan jotensakin hyvän palkan ja koska minulla vielä on jäljellä isäni antamasta sadasta punnasta, koetan saada sen käytetyksi hyödyttävällä tavalla. Se on onnea tuottava raha, joka on tuottava silkkihameesi ja kultakellosi, Maggie." — Tämä oli kyllä kauniisti Stefanilta, vaan hän ei ajatellut kuinka vähän hyötyä minulla silkkihameesta olisi ja kuinka paljon mieluisemmin vastaanottaisin hymyilyn tai suutelon häneltä. Kirjeessä oli myös jotakin, jota hän nimitti: P. S.

"Olemme juuri nyt tulleet Melbourneen. Herra Garnett ottaa minut kotiinsa. Tämä on erinomainen etu ja todistaa onnestani. Katteini sanoo herra Garnettin kuuluvan etevimpien miesten lukuun ja olevan hyvin rikkaan. Lapsia hänellä ei ole; hän on ollut ainoastaan kaksi vuotta naimisessa. Minä jään hänen luoksensa. Jos hän ei saa perillisiä, enkä minä voi hankkia itselleni omaisuutta, saan ehkä periä hänet. Jääkää hyvästi, rakas isä ja Maggie. Olen oiva mies ennenkuin minut jälleen näette. Eläkää tervennä ja Jumala siunatkoon teitä!"

Rakas poikanne
Stefan.

Tämän kirjeen säilytin raamattuni lehtien välissä, jossa myös oli pari kuivattua kukkaa, jotka Stefan lapsena ollessaan oli pannut sinne. Ne olivat siellä siitä ajasta saakka; ja kun kirkossa silloin tällöin katselin niitä, nousivat kyyneleet silmiini, joita en tahtonut pyhkiä pois, ett'ei naapurien tarvinnut ihmetellä, miksi Margery Beade itki.

NELJÄS LUKU.

Vanha kartano Beade.

Vuodet kuluvat, vieden mukanaan kylvö- ja niitto-ajan, kesän ja talven, Herran lupauksen mukaan. Toinen vuosi oli toisensa kaltainen, myötänsä tuoden aivan vähän muutoksia, paitsi että isä vanheni ja minä samaten, luulen ma, vaikk'en sitä huomannut. Levollinen ja rauhallinen aikakausi oli koittanut minulle; kaikki näkyi entistä levollisemmalta. Vanhat palvelijat pysähtyivät meille, eivätkä piiatkaan näyttäneet toivovan muutosta, vaan jäivät paikoilleen vuosi vuodelta, toimittaen työnsä säännöllisesti ja kunnollisesti. Koululupaakaan ei enää ollut, jolloin Stefan tuli kotiin ja käveli pelloilla ja niityillä herrasmiehen näköisenä.

Kahdesti vuodessa tuli kirje Stefanilta, ja ne olivat suuria tapahtumia meille. Hän oli yhä edelleen kaukaisessa maassa ja oleskeli herra Garnettin, lakimiehen, luona, joka näkyi pitäneen hänet poikanansa. Maa, jossa hän oli, oli niin kaukana, ett'en koskaan luullut kirjeiden tulevan harvaan, olihan näet ihme että ollenkaan tulivat, niin monen tuhannen peninkulman päästä. Postimies, joka harvoin astui ovestamme paitsi jouluna, jolloin hän tuli joululahjoja anomaan, toi mukanaan nämät kalliit kirjeet; ja kun vastuun olin kirjoittanut, seisoin puutarhan veräjän luona, tirkistäen tielle Kondoveriin päin ja näin kuinka hän pisti kirjeen laukkuunsa ja vei pois sen. En tietänyt millä tavoin ja millä neuvoin se Stefanille tuli.

Kerran oli vuoden-sato huono. Peltomme olivat ylängöllä ja kun vuoden-tulo oli myöhäinen ja talvi aikainen, ei viljamme ennättänyt kypsyä ennen tuiman syksyhallan tuloa. Muistuu erään leikkuu-ajan pitkällisen sateen ja sitä seuraavan yö-kylmän jälkeen, jolloin meidän täytyi virittää tulia pelloille, nähdäksemme työtä tehdä ja lämmitelläksemme kovassa vilussa. Olen vielä näkevinäni isän taluttavan

juhtiansa kuhilaalta kuhilaalle, ja tulien punaisen valon valaisevan hänen harmaata päätänsä ja levotonta muotoansa, kuin myös kuihtuneita viljalyhteitä, jotka kuurasta kimaltelivat. Kolme vuodentuloa perätysten oli hyvin huonoa, eikä karjakaan menestynyt. Vasikat ja vuonat kuolivat ja vaikea oli kahdesti vuoteen maksaa arentia. Isä oli vanha ja koettelemukset murtivat hänen voimansa.

"Margery", sanoi hän eräänä iltana kun miehet olivat eläimiä illastamassa ja me kahden istuimme takan kolkassa, "oletko koskaan ajatellut mitä on tekeminen, jos tulemme pakoitetuksi jättämään vanhan kotimme. Tässä olen syntynyt, tässä otin äitisi vaimokseni ja tässä tuudittelin sinua polvillani. Sydämmeni pakahtuisi, jos täytyisi luopua tästä paikasta ja istua toisen takan ääressä."

Näin hänen huulensa värisevän ja kätensä vapisevan, kun hän koetteli sytyttää piippuansa hiilellä liedestä, ja mieleni kävi murheelliseksi hänen tähtensä.

"Jos se on Jumalan tahto, on se hyödyksemme", vastasin.

"Vaan eihän se voi olla Jumalan tahto", virkkoi hän äreästi, niinkuin lapsi, joka tarvitsee rauhoittua äitinsä helmassa. "Sen sanon, Margery, onkohan Kaikkivaltias vihastunut minuun, kosk'ei Hän anna minun kuolla vanhassa kodissani?"

"Ei, ei, isä", vastasin, "Jumala Kaikkivaltias on rakkaus. Kaikki mitä Hän tekee on aivan hyvää. Hän ei vihaa ketään meistä."

"Silloin antaa Hän minun kuolla vanhassa kodissani", sanoi isä. "Sen pidän merkinä ett'ei Hänellä ole nurjaa mieltä minulle. Mutta, Margery, kirjoititko Stefanille ja kerroitko hänelle kuinka vuodentulon ja karjan laita on, ja miten huono laidun lypsylehmillä on ollut?"

"Kirjoitin", vastasin vitkalleen, "viimeisen elonkorjuun jälkeen."

"Eikö hänellä ole ollut aikaa vastata?" kysyi isä; "hänen tulisi lähettää ne sata puntaa, jotka hänelle annoin. Hän sanoo erinomaittain hyvästi edistyvänsä, ja nyt on hän lähes kolmenkolmatta vuoden vanha ja nuori mies, eikä enää poika, niinkuin matkatessaan. Jos maa olisi niin edullista kuin hän sanoo, olisi hän helposti ansainnut sata puntaa, ja ne auttaisivat meidät entiseen kuntoomme. Sitten en pelkäisi kuolla vanhalla paikalla. Luuletko hänen lähettävän ne. Kuinka pian voimme saada tietoja häneltä?"

Tähän en mitään virkkanut, isäni toivoi näet Stefanin auttavan meitä, ja minusta oli vaikea kumota tämä toivo.

Uudestaan kysyi isä närkästyneellä äänellä: "Kuinka pian voimme kuulla hänestä?"

"Olen kuullut hänestä; Stefanin kirje tuli tänään."

"Ja mitä poika kirjoittaa!" huudahti isä vapisevalla äänellä, "onko hän lähettänyt meille apua?"

Otin kirjeen taskustani ja panin sen pöydälle kynttilän valoon. Tällä kertaa oli kirje pitkä ja kirjoitettu kauniilla käsialalla, joka ei ollenkaan ollut minun ruman, kankean käsialan näköinen, eikä isän, jota ei kukaan voinut lukea. Lu'in sen harvaan ja selvästi:

"Rakas Margery!

"Ikävät sanomat, jotka viimeinen kirjeesi sisälsi, huolettavat minua paljon. Jos olisin siellä, auttaisin teitä niin paljon kuin voisin, vaan ollessani näin kaukana, ja kun en tunne asioitanne, on minun mahdoton tietää, mikä neuvo parhain olisi. Syyn huonoon edistymiseenne luulen olevan sen, että koko kartano on rappiolla ja huonossa kunnossa. Isä on liian vanha miestensä perään katsomaan; luonanne on yhä edelleen Jeremias ja nuo muut heikot ja kykenemättömät rengit. En voi käsittää kuinka siten luulette pääseväne eteenpäin, ja teidän on iloitseminen, kun voitte jättää kaikki. Jos täällä olisitte, voisin kyllä auttaa teitä, vaan siellä ollessanne on se mahdotonta. Sinä viittaat minulla rahoja olevan, Margery. Minulla ei ole paljon, ei kylliksi voidakseni ylläpitää joukkoa vanhoja ihmisiä. Minulla on ainoastaan pohjaraha ja tämä on niin hyvästi käytetty, että sinä olisit ensimmäinen varoittamaan minua tyhmyydestä hävittämään sitä. Vaan jos jälleen kirjoitat minulle kuusi kuukautta viljan korjuun jälkeen ja näytät että välttämättömästi tarvitsette ne sata puntaa, jotka isä antoi minulle etsiäkseni onneani maailmassa — eikä se ollut paljon Margery — silloin lähetän ne vaikka kuinkakin tukalaa olisi. Toivon kuitenkin tulevanne toimeen ilman tätä uhrausta. Koettele nyt rakas Maggie! Pane kaikki voimasi liikkeelle, sillä tunnethan sananparren: 'Auta itseäsi, niin on Jumala sinua auttava'. Ja onhan sinulla eno Simister, hänenkin tulee tehdä jotakin edestänne ja hän on paljon lähempänä kuin minä. Nyt en jouda kirjoittamaan enempää, koska kirje on postiin lähetettävä. Jumala siunatkoon teitä!"

Rakas poikanne
Stefan.

"Kaunis kirje, oikein kaunis kirje", sanoi isä, minun sitä kokoon pannessani, "kelpo poika tuo Stefan."

Hän kuunteli aina mielellään Stefanin kirjeitä luettavan ja tahtoi kuulla niitä useampia kertoja. Tätä kirjettä en kumminkaan tarvinnut lukea uudestaan sinä iltana. Siinä oli jotakin, joka jähmetytti minua ikäänkuin itätuuli jostakin raosta olisi puhaltanut sisään. En voisi sanoa mikä se oli, sillä olihan tuo älykkäästi Stefanilta, epäillä lähettää meille rahoja, enkä niitä ollut varmaan pyytäneenkään. Vaan jähmetys, jonka tunsin joka kerran kirjettä lukiessani, saattoi minut toivomaan, ett'en samana iltana tarvitsisi sitä enää lukea.

"Tuo, jota hän eno Simisteristä kirjoittaa, on kyllä hyvä", virkkoi isä, asiaa levollisesti mietittyään, "mutta kahteenkymmeneen ajastaikaan en ole hänestä mitään kuullut; minulla näet ei koskaan ole ollut niin hyvä kirjoitustaito kuin Stefanilla. Vaan se ei minua miellytä, että hän sanoo meitä vanhoiksi ja kykenemättömiksi. Kartano on tosin vanha, ladon katto täynnä reikiä ja kaikki ulkokuoneet kaatumaisillaan. Vaan, Jumala siunatkoon sinua, tyttöseni, Jerry ja minä olemme vielä samassa kunnossa kuin ennenkin, yhtä vankkoja ja reippaita. Huonot vuodet ja vastoinkäymiset karjassa ovat saattaneet meidät näin rappiolle. Stefan on vielä ainoastaan nuori poika, eikä ymmärrä asioita. Lukuun ottamatta sitä, jota hän kirjoitti Jerrystä ja minusta, on se kaunis kirje, Margery; ja se on kaikki sinun tekosi, tyttöseni."

Isä istui iloiten kirjeestä, ikäänkuin lapsi. Hän näytti niin harmaalta ja tuhkankarvaiselta himmeässä kynttilän valossa, ja äänensä vapisi kun hän yhä vaan kiitteli Stefanin kirjettä; minä puolestani ajattelin sitä enenevällä kylmyyden tunteella.

Kolme viikkoa jaksoi isä vielä toimittaa jokapäiväisiä askareitansa. Oli marraskuu, ja eräänä sumuisena aamuna meni hän päivän koittaessa ulos Jerry'n kanssa, ja kulkea hoiperteli pelloilla ja niityillä kylmässä ja kosteudessa. Kuinka vanhoja he todellakin olivat, sitä en huomannut ennenkuin Stefanin kirje tuli; he olivat niin vähitellen käyneet harmaiksi ja kyyryisiksi. Heidän kanssaan oli käynyt melkein samoin kuin yön lähestymisen, jolloin pimeä tulee ennenkuin huomaa auringon laskeutuneen. Isä oli niin kauan kulkenut mäkeä alas, ett'en ajatellutkaan kuinka lähellä laksoa hän oli, ja nyt tuntui minusta ikäänkuin hän kerrallaan olisi sinne vajonnut, kun hän yht'äkkiä jätti työnsä ja laskeutui vanhalle vuoteelle, vaalentuneine kamlotti-uutimineen, johon isänsä oli kuollut ennen häntä. Tämä tapahtui kolme viikkoa Stefanin kirjeen tulosta, ja ennenkuin siihen olin vastannut ja kertonut, kuinka tukalaa meillä oli. Talossa ja meijerissä oli jouto-aika ja sain siis öin päivin olla isäni luona, tarvitsematta hetkeksikään jättää häntä yksin. Viimmeisenä päivänä, isän eläessä, istuin hänen luonansa, matalassa nojatuolissa, pienen pyöreän pöydän ääressä, jolla yksi ainoa kynttilä paloi — niin olin istunut joka ilta emintimäni kuoltua.

"Margery, tyttöseni", sanoi hän minulle, "sinulla on ollut, pelkään mä, vaivaloinen elämä."

"Ei, isäni", vastasin hymyillen, vaikka kyneleet nousivat silmiini; "elämäni on ollut hyvä ja onnellinen."

"Niin, vaan useammat tytöt sanoisivat sitä kurjaksi elämäksi", mutisi isä; "ei koskaan vähintäkään huvitusta, ei miestä, eikä lapsia. Pelkään menetelleeni huonosti sinua kohtaan, kun en pitänyt mitään neuvoa, että olisit saanut oman kodin. Vanhat ovat itsekkäisiä, Maggie; he pitävät mielellään lapsensa luonaan kuolemaan saakka ja jättävät heidät sitten, usein niinkuin linnun pojat pesittä. Stefan oli viisas poika ja hänestä on kyllä huolta pidetty, vaan minne sinä joudut, sitä en ymmärrä."

"Älä minusta huoli, isä", vastasin, "Jumala on kyllä auttava minua."

"Margery", virkkoi hän hetken kuluttua; ja silmänsä loistivat kirkkaana harmaiden kulmakarvojen alla, "Kaikkivaltias antaa minun kuolla omalle vuoteelleni. Sinä näet ett'ei hänellä ole vastenmielisyyttä minulle."

"Pelkäsitkö Häntä, isä?" kysyin. "Luulitko Häntä ankaraksi sinulle?"

"Ajattelin Hänen kenties olevan kuin talonhaltija, joka karkoittaisi minut pois kun aika joutuu, vaikka olen vanha mies. Vaan Hän ei ole minua hylkäävä. Hän tietää, ett'en hylkäisi vanhaa Jerryä, ja eikö raamatussa seiso jotakin siitä, että meille tapahtuu samoin kuin muille teemme?"

"Hän ei koskaan hylkää niitä, jotka Hänen luoksensa tulevat", vastasin; "ne jotka Jesukseen kääntyvät, eivät suinkaan tule pois ajetuiksi."

"Niin tulen minä", sanoi hän vakaasti, "Hänen kauttansa, joka on hyvä paimen ja etsii kadonnutta lammas-raukkaa siksi kuin sen löytää. Se on huomattava, Margery, ett'ei Kaikkivaltias aja lammasta tarhasta, kun Jesuksella on ollut niin paljon vaivaa saattaa se sinne. Ei, ei, Hänellä ei ole vastenmielisyyttä meille, vai kuinka?"

"Ei kenellekään", vastasin; enempää en voinut sanoa.

"Jos Hän olisi antanut minun tulla karkoitetuksi vanhasta kodistani ja kuolla vieraassa paikassa", pitkitti hän, "olisin sen pitänyt merkinä, että Hänellä oli vastenmielisyyttä minulle, mutta sinä et saa sitä pitää semmoisena merkinä. Vanhan kodin olet kyllä jättävä, vaan ethän tahdo nurkua Kaikkivaltiaalle?"

Äänensä oli hyvin liikutettu ja hän katsoi levottomasti minuun. Tiesin ett'ei semmoiset merkit olleet mistään arvosta ja jos isäni olisi kuollut työhuoneessa vaivasten joukossa, olisi Jumala rakastanut häntä yhtä paljon ja Jesus valmistanut hänelle yhtä hyvän ja kauniin sijan. Hän kuoli ristille ryövärien keskelle ja kansa, joka Hänet näki, pilkkasi Häntä. Kenen kuolemaa taitaa Hänen kuolemaansa verrata?

"Toivon ett'en koskaan napise Jumalalle", vastasin, katsoen häntä suoraan silmiin. "En pelkää mitään, jota Hän antaa minun tehdä tai kantaa. Kaikki mitä Hän lähettää on kyllä hyvää. Minua et tarvitse murehtia, isä, ja ethän Stefanistakaan ole levoton."

"En, en", vastasi hän, "Stefan on saanut osansa, ja hän on vankka poika; Jumala häntä siunatkoon. Vaan sinä olet heikko, Margery, eikä sinulle jää mitään, ei niin vähintäkään. En tiedä minne joudut, mutta Kaikkivaltias tietää sen."

"Niin, Hän sen kyllä tietää", vastasin levollisesti; tämä näet ei ollenkaan huolettanut minua, ja tahdoin niin mielelläni nähdä isänikin levollisena.

"Vaan ajattele, jos Hän antaa sinun tulla hyvin köyhäksi ja käydä kerjäämässä leipääsi", sanoi hän huolestuneena.

"Isä", vastasin, "en koskaan voi tulla Häntä köyhemmäksi, joka sanoi: 'Ketuilla ovat luolat ja taivaan linnuilla pesät, vaan Ihmisen Pojalla ei ole kuhun hän päänsä kallistaa.'"

"En soisi sinun niinkään köyhäksi tulevan", sanoi hän nyhkyttäen.

"Elkää sitä peljätkö, isä", sanoin iloisesti, "olen voimakas ja ahkera; vaan jos niinkin tapahtuisi, ei palvelijan sovi vaatia parempaa kuin Mestarinsa, vai kuinka? Älkää minua murehtiko, elävähän sekä eno Simister että Stefan vielä, olkaa siis huoletti minusta, isä."

Monta tuntia ei enää ollutkaan murehtimisen aikaa. Ennen auringon koittoa oli kuolon kalma jo levinnyt hänen muodollensa. Hän ei enää puhunut mitään, piti vaan kättänsä kädessäni, siksi kuin se kylmeni ja putosi siitä. Luonamme ei ollut ketään, vaan en koskaan ole niin selvästi tuntenut Hänen läsnäoloansa, joka sanoi: "En tahdo jättää teitä isättömiksi, tahdon tulla luoksenne." Hän oli tullut ja vaikka silmäni eivät Häntä nähneet, tiesin Hänen siinä olevan, samoin kuin pimeässä tiedämme, että meillä on koti ympärillämme ja ne joita rakastamme luonamme, ja että ainoastaan valoa puuttuu nähdäksemme kaikki. Isälle oli nyt aamu koittanut ja hän taisi nähdä Jesuksen seisovan rannalla ja tiesi että se oli Jesus.

VIIDES LUKU

Lähtö.

Neljä kuukautta sain vielä asua vanhassa kodissani; isän arenti-aika kesti näet ristinpäivään saakka ja uusi arentimies oli silloin vasta paikalle tuleva. Olisin heti voinut lähteä, jos olisin tahtonut, mutta kuka silloin olisi hoitanut kartanoa ja pitänyt huolta sekä ulko- että sisä-töistä? Olin iloinen jäämään, vaikka paikka tuntui kolkolta isän pois mentyä. Olihan siellä Jeremias ja toiset vanhat palvelijat, ja niin kauan kuin olin siellä voivat he työtä saada, sillä minulla oli sen verran, että voin maksaa heidän palkkansa.

Etsiessäni vanhan-aikaisesta viettöpöydästä, joka oli isäni huoneessa, löysin hänen testamenttinsa, jonka hän oli kirjoittanut muutamia viikkoja Stefanin matkattua ja jossa hän minulle oli määrännyt kaikki jälkeensä jäävän omaisuuden. Pöytää en ollut koskaan ennen avannut, sillä isä oli aina pitänyt sen lukittuna, ja nyt tunsin itseni koko ajan vähän peljästyneeksi, että kenties tein jotakin paha, josta tarvitseisin hävetä, jos isäni astuisi sisään ja näkisi minun liikuttavan papereitansa. Siellä löysin vielä äitini vihkimäsormuksen, kiehkuran hänen tukastansa, leikattu hänen kuolemansa jälkeen, kuin myös vanhan raamatun, jonka ensimmäiselle lehdelle oli kirjoitettu milloin kukin perheemme jäsen oli

syntynyt ja kuollut. Viimmeiseksi oli kirjoitettu päivä, jona Stefan matkasi; oli kuin isä olisi aavistanut, että ero Stefanista oli sama kuin kuolema. Muutamia kyyneleitä putosi lehdelle ja tahrasi sen; vaan isän kuolinpäivän jätin Stefanille raamattuun kirjoitettavaksi, hänen takaisin tultuaan.

Hautajaiset olivat pienet, koska meillä ei ollut muita sukulaisia kuin eno Simister enkä ajatellutkaan kutsua häntä hautajaisia varten, niin pitkän matkan päästä kuin Lontoosta. Saattojoukkoon ei kuulunut muita kuin pari kolme naapuria Kondoverista, Jeremias ja minä. Hautaamisen jälkeen palasin Jerry'n seurassa peltojen poikki, jossa isä niin monta, monta kertaa oli kulkenut, että minusta tuntui kuin hän nytkin olisi siellä, vaikka sumu hänet peitti. Sitten istuin yksin perähuoneessa, päivä oli näet minusta pyhäpäivää juhlallisempi, ja kirjoitin Stefanille, kertoen mitä isä ennen kuolemaansa oli puhunut, ja ilmoitin muutamilla sanoilla löytäneeni isäni testamentin, jossa hän määräsi minulle kaikki. En pitänyt tarpeellisena huolettaa Stefania kertomuksella huonosta vuodentulosta ja arennista, joka oli maksamatta. Kun kaikki ristinpäivän aikaan tulisi myydyksi, jäisi kyllä tarpeeksi velkojen suorittamiseksi.

Ainoastaan muutamia kirjeitä löytyi isäni viettöpöydässä ja niiden seassa löysin sen ainoan, jonka eno Simister oli kirjoittanut monta vuotta sitten emintimäni eläessä, jolloin en vielä ottanut osaa keskusteluihin. Monesti olin kuullut siitä puhuttavan, vaan en koskaan ollut lukenut sitä, isä ei näet suvainnut kenenkään avata viettöpöytänsä. Kirje kuului näin:

"Rakas herra ja veli!

"Mieleeni johtui, että teillä kenties on poikalapsi, jonka tahtoisitte asettaa semmoiselle paikalle, jossa hän voisi edistyä. Jos teillä on semmoinen kahdentoista ja neljäntoista ikävuoden välillä, jolla on hyvä terveys ja joka taitaa lukea, kirjoittaa ja laskea, niin tahdon järkenään ottaa hänet, tehdä hänet pojakseni ja kasvattaa hänet kulkemaan samaa rataa, jota itsekin olen kulkenut, ja päälle päätteeksi testamentterata hänelle koko maallisen omaisuuteni. Jos teillä ei ole semmoista poikalasta, ette tarvitse vaivata itseänne vastaamaan minulle. Minä asun vielä Pyhissävaeltajainkadulla Ludgatemässä, jossa aina olen asunut ja aina tulen asumaan siksi kuin jätän tämän elämän Pyhissävaeltajain-kadun.

"Kunnioituksella tosi veljenne
Jaakko Simister."

"Kuinka", ajattelin, "onko tämä se kirje, josta isäni niin paljon puhui?" Se oli kirjoitettu monta vuotta sitten ja tiesin, ett'ei siihen koskaan vastattu. Eno Simister saattoi olla kuollut ja paitsi sitä halusi hän ainoastaan poikalasta. Tuskin näytti maksavan vaivaa kirjoittaa hänelle, vaikka sen kenties vast'edes tekisin, kun tilaisuutta sattuisi. Tilaisuutta ei sattunut koskaan ja paitsi sitä oli kirjoittaminen suuri vaiva minulle. Kukaan ei uskone minun omalla kädelläni kirjoittaneen koko tämän kertomuksen. Ei, istun vaan kauniissa nojatuolissa, kädet ristissä, ja tarvitsen ainoastaan sanoa sanat, niin ne kirjoitetaan selvällä kauniilla käsialalla, semmoisella, jota en koskaan ole voinut kirjoittaa. Jos Fede olisi ollut luonani vanhassa kodissani, olisi pitkä kirje mennyt eno Simisterille; paitsi tätä vaikeutta ei ollut aikaakaan kirjoittamiseen.

Vaikka kartano oli tuleva toisen huostaan, ei se estänyt vuonimisen aikaa tavallisuuden mukaan tulemasta. Pidin yhtä tarkan vaarin kuin ennenkin nuorista eläimistä, että ne yöksi päästettäisiin suojaan kylmästä itätuulesta, ja katselin heikkoa orasta ruskeissa juovissa samalla mielihalulla, kuin saisin nähdä sen kypsyvän ja leikattavan. Tiesin, että minun ristinpäivän aikaan tuli jättää paikka; vaan miksikä murheellisena ummistaisin silmäni ja sydämmeni luonnolle, kun Jumala nyt samoin kuin ennenkin antoi lehtien puheta, vuokkojen kukkia, kiuruksen rakentaa pesiä ja eläimien syntyä.

Ristinpäivä tuli ja sen keralla eläinten myyminen — omat lempilehmäni ja kanani, jotka tunsivat minut niin hyvin että katsoivat jälkeeni, ikäänkuin pyytäen minua pitämään huolta vasikoistaan ja pojistaan. Kaikki, mitä talossa löytyi, myytiin, paitsi äitini merkkauks-vaate mustassa kehässä, ja isäni muotokuva, joka oli leikattu mustasta paperista ja sitkustettu valkealle. Nämät pani huutokaupan pitäjä syrjään, arvottomina ostajille tarjottaviksi. Tämä päivä tuntui vielä oudommalta kuin isäni hautauspäivä. Tuolla seisivat naapurit, puristelivat höyhenpatjoja, kohottelivat liinahursteja päivää vasten, naputtelivat posliineja, kuullakseen olivatko rikki, ja kävelivät ulos ja sisään, miten huolivat. Olin kuin unelmassa, josta vasta myymisen lopetettua heräsin, kun kaikki olivat menneet ja jättäneet minut yksin tyhjään, tyhjään kotiin. Siellä makasin entisessä huoneessani, josta oli riistetty kaikki, joka minulle olisi tehnyt sen kodikkaaksi. Oi, jospa Stefan olisi ollut lähempänä! Heräsin päivän koittaessa, ikkunan uutimet olivat näet myydyt ja aurinko pisti suoraan silmiini. Nousin heti vuoteeltani aivan kuin joku olisi kutsunut minua, avasin ikkunan ja katselin nurmistunutta hedelmätarhaa, jossa lapsena olin leikitellyt. Siinä seisoin kauan ja katsoin, miten päivän valo eneni, siksi kuin se valaisi ikkunan alla olevain puiden lehtiä. Aamu-ilman virkeät tuulahdukset, jotka maallakin ovat niin eroavat puolipäivän palavasta helteestä, suutelivat kasvojani ja kolottavia silmiäni; ennen nukkumistani olin näet katkerasti itkenyt. Kohta kuului lintujen viserrys, ensin hiljaisena liveryksenä, kuin jos eivät mielellään olisi heränneet

pesistänsä, sitten iloisena lauluna, ikäänkuin kaikki säveleensä olisivat olleet jäätyneet talven pakkasessa ja nyt päässeet valloilleensa. Oma valkea kanani! — eilen oli se vielä minun — oli liikkeellä, ruokaa etsimässä puiden juurella ja kutsui keltaisia poikiansa. "Kuinka usein en tahtonut kerätä lapsiasi, niinkuin kana kerää poikansa siipeinsä varjoon!" sanoi Herra Kristus, ja vielä: "Eikö viisi varpusta myydä kahteen ropoon? Eikä yksikään ole Jumalan edessä unhotettu." Aurinko kohosi verkalleen ja ajattelin, kuinka turhaa olisi koetella estää sen nousua ja kuinka meidän tulee tyytyä siihen, että päivä paistaa ympärillämme, jos olemme iloisia tai murheellisia. Kuulin ajajan huutavan hevosillensa ja tarhan oven narisevan saranoillaan, mutta ei karjan ammuntaa, eikä kanain kaakotusta kuulunut, paitsi pienen valkean kanani, jonka uusi arentimies oli ostanut. Kaikki hyvästi tunnetut äänet olivat poissa, eivätkä enää palajaisi korviini, Stefanin nuori heleä ääni, isäni huuto ja kaikki muut äänet, jotka aamu aamulta olivat minut herättäneet. Lankesin polvilleni, peitin kasvoni ikkunan pieltä vasten ja kuuntelin mitään virkkamatta vienoa ääntä, joka sydämessäni puhui. Siinä ollessani tunsin tämän koettelemuksen pysyvän muuttumatonna, jos vastaan otin sen nurisemalla tai nöyrällä mielellä, ja että yhtä vähän voin sitä poistaa, kuin pysähdyttää nousevaa aurinkoa. Olin kuin maasta juurineen reväisty puu, jonka sija alkoi täyttyä ja tasoittua. Olin istutettava johonkuhun toiseen osaan Herran puutarhaa, tai kuihtuva ja kuoleva, jos paikalleni jäin. Päätös oli tehtävä ja sen tein ennenkuin paikaltani nousin.

Hedelmäpuun lehdet kimaltelivat auringon valossa. Astuin portaita alas keittiöön, joka oli autio ja tyhjä, ja pitkitin matkaani puutarhaan, jossa kaikki oli entisellään. Siellä oli muutamia mettiäisiä, jotka kevätpäivän oikullinen ilma oli vietellyt pesistänsä, ja jotka nyt huolestuneena lensivät hunajakukkasia etsien. Itätuuli viipyi jossakin ja länsituuli humisi vienosti puissa. Taivaan sineä kohden kuvautui kukkula juovineen valkeasta lumesta, jota vielä siellä täällä oli sen rinteillä; se näytti tavallista jylhemmältä koleassa himmeydessään. Sinä aamuna katselin sitä kauan. Eikö se ollut minun kaltaiseni? yksinäinen, kelmeä ja kolkko! Vaan kummallekin nousi aurinko lämpimänä, voimallisena ja täynnä lohduttavaista eloa.

Istahdin mettiäis-lehtimajan suulle, lähelle mettiäispesiä, joiden ympäri isäni kuoltua oli sidottu muutamia huoliharsonauhoja, jotka nyt olivat ruskistuneet ja rippuivat palasina. Kauan en istunut, ennenkuin kuulin puutarhan veräjän aukeavan ja näin vanhan Jerry'n tulla hoipertelevan käytävää pitkin, puettu valkeaan päällyspaitaan ja päässä kulunut huopalakki, joka silmillä rippui.

"Tahtoisin puhutella teitä, neiti Margery", sanoi hän. "Mitä nyt aiotte tehdä, jos kysyä saan?"

"Sitäpä tuskin vielä tiedän", vastasin.

"Ette kai palvelukseen aikone mennä, neiti?" kysyi hän.

"En ainakaan täällä kotipuolella", vastasin, koska palvelukseen meneminen jo ensi hetkestä oli tuntunut vastenmieliseltä, vaikka Hän otti päällensä palvelijan muodon.

"Jos täällä kotiseudulla olisitte palvelukseen mennyt", sanoi Jerry, "olisin ruokapalkalla pyrkinyt samaan paikkaan, ja silloin olisin voinut tehdä yhtä ja toista säästääkseeni teitä, neiti, ja olisihan tuo teillekin ollut enemmän kodin tapaista. Vaan jos aiotte jättää tämän seudun, niin ajattelen että menette enonne Simisterin luo, joka asuu Lontoossa ja jolla on kaikki niin pulskasti, kuten vanhan isännän oli tapa sanoa. Hän kyllä ihastuisi nähdessään teitä, neiti Margery, sen voin vakuuttaa. Te ette ole nainen, jolle selkänsä kääntäisi. Kenties joku Lontoon suurisukuisista naiپی teidät. Parempaa eivät koskaan voisi saada, vaan kyllä huonomman, sen voipi vanha Jerry sanoa heille."

Tämä oli pisin puhe, minkä koskaan olin kuullut Jerry'n pitävän. En voinut hänelle heti antaa vastausta. Olin melkein päättänyt matkata Lontoosen, vaan tarvitsin ensin miettiä syitä sekä myötä että vastoin.

"Kenties on minulle parasta lähteä täältä", vastasin hetken kuluttua. "Siellä on eno Simister, joka on ainoa sukulaiseni, paitsi Stefan, joka on Australiassa. Vaan Lontoosen päästäkseni tarvitsisin koko summan rahaa, enkä oikein tiedä miten sinne pääsen."

"Kirkkoherra on sanova teille tien", sanoi Jerry, "ja minä ja toiset olemme koonneet ja tässä on enemmän kuin kaksikymmentä killinkiä teitä sinne auttamaan. Jumala siunatkoon teitä, neiti Margery! Ottakaa ne hyvällä sydämmellä, ne ovat annetut hyvästä sydämmestä. Te olette olleet hyvin hyvä meille ja nyt me puolestamme tahtoisimme olla vähän hyviä."

Tunsin itseni hyvin liikutetuksi, miehet olivat näet ainoastaan köyhiä työmiehiä, jotka kenties eivät enää saisi työtä. Jeremias pisti hyvästi käärityn paperipalasen käteeni, vaan minä annoin sen hänelle takaisin. "Ei, ei, Jerry", sanoin, niin pahassa pulassa en vielä ole. Minulla on tarpeeksi päästäkseni Lontoosen, jos sinne lähden."

"Ottakaa ne hyvällä sydämmellä, ne ovat annetut hyvästä sydämmestä", kertoi Jerry. "Emme tahdo ottaa niitä takaisin, neiti Margery. Tarvitsette kai koko raha-aarteen matkatakseenne Lontoosen asti."

Hän painoi rahat käteeni ja mennä lyllerteli kömpelöillä askelilla puutarhan läpi, päästäkseen minua pakoon. Ei hän tietänyt, miten hän oli huojentanut taakkaa, joka sydäntäni painoi.

Uudella rohkeudella ja uudella voimalla panin mustan hatun päähäni ja kaulavaatteen ylleni ja läksin Kondoveriin kirkkoherralta neuvoa kysymään, miten Lontoosen tulisin.

Hän oli hyvin ystävällinen, ystävällisempi kuin koskaan olisin luullutkaan. Aivan vähän olin häntä ennen puhutellut, sillä kartanomme oli kylän toisessa päässä, mutta mielellään näkyi hän sanovan kaikki, mitä tietää tarvitsin, ja kun hyvästi-jätöksi lyykistin sanoen: "jääkää hyvästi", kätteli hän minua sydämmellisesti ja sanoi: "jääkää hyvästi, Jumala siunatkoon teitä Margery Beade!"

Pari päivää pysähdyin vielä vanhalle paikalle auttamaan tulokkaita majan muutossa, sillä vaimo oli kivuloinen ja heillä oli koko lauma lapsia. Viimmainen yö tuli vihdoinkin, viimeinen yö ja viimeinen aamu.

KUODES LUKU.

Muukalainen vieraassa paikkakunnassa.

Eräänä koleana kevät-aamuna päivän valetessa, kun ruoho ja sammal katolla kuurasta valkeana kimalteli, jätin sen ainoan kodin, joka minulla koskaan oli ollut. Samoin kuin Stefanin lähtiessä, olivat miehet kokoontuneet kujan veräjälle minulle jäähyväisiä sanomaan; vaan eläköön-huutoja ei nyt kuulunutkaan. Eräs miehistä oli jo edellisenä päivänä vienyt matkalaukkuni ja nyt oli minulla ainoastaan vakkaseni kannettavana. Jerry tahtoi mielellään seurata minua metsän läpi maantielle, jossa vaunuihin pääsisin; siihen aikaan ei näet Englannissa niillä seuduin löytynyt rautateitä, ja minun tuli matkata viisi penikulmaa postivaunuissa ennenkuin tulin Lontoosen vievälle rautatielle.

Lähes kolmannes penikulmaa kulki matkamme petäjä-, tammi- ja pyökki-metsien läpi, joiden lehdet jo olivat puhkeamaisillaan. Kapea polku, joka kiertelihe puiden välillä ja jota siellä, missä puut olivat tiheämmät, ei näkynytäkään, oli peitetty viheriäisellä nurmella ja sammalella, ja alhaalla puiden juurilla alkoivat keväänlemmet levittää hienoja lehtiänsä ja valkeita kukkiensa. Lehtikuusien ylimmäisillä oksilla, joita auringon ensimmäiset ja viimeiset säteet valaisivat, oli siellä täällä karmosiinipunaisia kukkia, ikäänkuin punatimantteja nuorien havujen hienoilla oksilla. Keltaisia silkkitupsuja rippui tuhansittain, raitain ja pähkinäpensasten oksilla, odottaen aurinkoa kuivaamaan pieniä halla-untuvia, jotka niitä peittivät. Joka ääni ja joka näky oli minulle yhtä rakas kuin Edeni Evalle, ja samoin kuin hänen tuli minunkin jättää ne, enkä kenties enää koskaan tänne palajaisi, vaikk'ei Kerubimiä, eikä palavaa miekkaa asetettaisi minua estämään. Maailma oli minulla niinkuin Adamilla ja Evalla edessä; vaan heidät karkoitettiin ainoastaan ilotarhasta ja saivat vielä asua Edenin maalla, vaan minä matkustin tielle tietämättömälle.

Vihdoin tulimme suurelle valtatielle ja kuulimme postitorven äänen vaunuista, joissa olin matkaava. Ennätin ainoastaan puristaa Jerry'n kättä ja painaa huuleni hänen kuihtuneille kasvoilleen, joita lapsena niin usein olin suudellut. Tässä elämässä emme toivoneet enää toisiamme näkevän; kaikki oli kuin unennäköä. Olin koko ajan kuin unelmassa, ei mikään ihmetyttänyt, eikä mikään hämmästyttänyt minua. Olin kuin lapsi, jota sokkona kuljetetaan epätasaisella tiellä, vaan minua talutti väkevä käsi, joka ei koskaan pelkäisi. Sanottuamme jäähyväiset toisillemme, näin Jerry'n seisovan paljain päin ja katsovan jälkeeni niin kauan kuin vaunut olivat näkyvissä.

Myöhään illalla saavuin Lontoosen, matkattuani koko päivän kummallisen sukkelaan; en näet koskaan ennen ollut matkannut postivaunuissa, enkä rautatiellä. Minulle sanottiin, että olin Lontoossa, ja astuin sileälle laattialle, jossa mielestäni tuhansittain ihmisiä juoksi edes takaisin. Menin aukon luo, jonne olin nähnyt matkalaukkuni vietävän, ja huomasin, miten toinen laukku toisensa perään huolettomasti heitettiin sinne ja tänne, ennenkuin omani tuli näkyviin. Sitten seisoin sen vieressä tietämättä mitä tehdä. Kirkas kevät-aamu oli muuttunut sateiseksi päiväksi ja nyt, seisossani väristen kylmässä itätuulen viimassa, näin kaasuliekkien valossa sumun lankeavan maahan pitkissä vinoissa juovissa. Kaikki muut olivat menneet pois ja siinä seisoin nyt, melkein yhtä yksin kuin kotona puutarhassa, kun eräs vieras tuli minua puhuttelemaan.

"Odotatteko jotakin, rouvaseni?" kysyi hän jotenkin kohteliaasti.

"Hyvä herra", vastasin, "haluaisin saada tietoa jostakin hiljaisesta ravintolasta, jossa yösjän saisin.

Olen outo täällä, ja hyvin kiitollinen olisin, jos sanoisitte minulle, missä sen löytäisin."

"Löytyy monta semmoista paikkaa", vastasi hän, "tarvitsette ainoastaan valita. Minä kutsun teille ajurin. Ajuri tänne! Täällä voit ansaita."

Nyt ajoivat ajokalut esiin, semmoiset, joissa nuori kirkkoherra rouvineen lienee ajanut, ja ennenkuin olin ennättänyt sanaakaan virkkaa, avasi mies oven sisään astuakseni. Nämä ajokalut olivat niin erilaiset kotona olevia kärryjä, että pysähdyin astuttuani jo toisella jalalla astimelle.

"En ole mikään lady", sanoin katsoen vakaasti mieheen, "olen ainoastaan vähävarainen arentimiehen tytär."

"Vai niin, se ei haittaa", sanoi ajuri, "minä ajan yhtä huokeasta kuin toinenkin; ehkäpä killingistä. Minne ajan?"

"En tiedä", vastasin, "haluaisin tulla hiljaiseen ravintolaan, jossa ei ole kovin kallis."

"Niin, niin, kyllä tiedän", sanoi hän ja sulki oven niin kovasti että säpsähdin. Sitten nousi hän ajaja-istuimelle ja ajoi pois, vieden minut mukanaan.

Kello kävi kahtatoista. Isäni rengit ja piit olivat jo maanneet pari tuntia ja kaikki kotona kartanossa oli hiljaa ja ääneti. Mitä uneksin? Isä oli kuollut, Stefan kaukana ja vanha kartano kotona ei enää ollut meidän. Yksin ja outo olin Lontoon kaduilla! Monta myymälää oli vielä auki ja katujen kulmissa näkyi suuria ikkunoita loistavine kynttilöineen. Paljon kansaa oli liikkeellä vaikka rankasti satoi, ja pieniä lapsia näin tallustelevan avojaloin märillä katuviesteillä. Ei muutamia, vaan monta pientä lasta paljain jaloin tämmöisenä yönä! Päätäni pakoitti ainoastaan nähdä heitä. Lontoossa en luullut paljasjalkaisia lapsia näkeväni.

Hetken kuluttua pysähtyivät vaunut erään ravintolan ovelle, josta kaksi laihaa, kelmeää miestä paljain päin tuli ulos sateeseen auttamaan minua ja ottamaan vakkani ja päällystakkini, jonka mieluisemmin itse olisin kantanut. Kuinka kaukana olin omasta kylästäni, jossa kaikki tiesivät, että olin ainoastaan Margery Beade!

Sanaakaan virkkamatta seurasin toista miehistä pitkiä kapeita portaita ylös ja tulin suureen kynttilöiden valaisemaan huoneeseen, jossa oli koko joukko pieniä katetuita pöytiä. Vaikka nyt oli myöhään illalla, melkein sydän-yön aikana, istui siellä joukottain ihmisiä, jotka söivät, joivat, puhelivat ja nauroivat aivan kuin vielä olisi ollut aikainen illalla. Päätäni pakotti jo ennalta, vaan nähdessäni kaikkea tätä, alkoi minua pyörryttää. Ei kukaan näkynyt huomaavan minua, eikä kukaan keskeyttänyt innokasta puhettaan silmätäkseen minua. Lienen ollut näkymätön muille, paitse eräälle nuorelle sievästi puetulle naiselle, joka näytti uupuneelta ja kysyi kerran toisensa perään mitä haluaisin. "Täällä en voisi palaakaan syödä", sanoin. "Tehkää hyvin ja osoittakaa minulle yksinäinen siisti huone, vaan se ei saa maksaa paljon."

Jäseneni olivat jäykät ja niitä kolotti, sillä koko päivän olin istunut yhdessä kohdin rautatien vaunuissa. Tunsin kuinka jäykät ne olivat astuessani portaita ylös. Nuori tyttö osoitti minulle pienen, pimeän, huonekaluilla hyvin kohtalaisesti varustetun huoneen, jossa ei ollut muuta ikkunaa kuin alimmainen ruuturivi siitä ikkunasta, joka valaisi yläpuolella olevaa huonetta. Ilma oli siellä hyvin ummehtunut ja tukehduksi melkein minua. Vaivuin alas istuimelle, joka oli vaatepöydän vieressä ja jonka päällä olevassa kuvastimessa näin muotoni, vaan mimmoisen muodon! Kalpean, likaisen ja raukean näköisen, valkea myssyni nuhraantunut; kuinka erilainen näköinen, kuin kotona ollessani! Stefan ei olisi minua tuntenut! Tyttö, joka teki vuodetta ja puisteli pään-alusta, katsoi tuon tuostakin sääliväisesti minuun.

"Rouva on maalta", sanoi hän.

"Niin", vastasin.

"Luullakseni on rouva ensi kertaa Lontoossa", lisäsi hän.

"Niin olen", vastasin jotenkin surullisella äänellä.

"Ennen asuin minäkin maalla", sanoi tyttö huoaten, "vaan kyllä siihen totutte rouvani. Huomenna tunnemme itsenne jo virkeämmäksi, ja jos ette nyt mitään tarvitse, niin sanon teille hyvää yötä."

"Pysähtykää vähän!" sanoin ja melkein häpesin, "toivoisin, että suuteleisitte minua ja sanoisitte hyvää yötä."

Tunsin sillä hetkellä sydämmellisen halun saada ulkonaista rakkauden osoitusta. Vaikka sydämmessäni tunsin näkymättömän täydellisen rakkauden, ikävöin jotakin, joka saattaisi minut

tuntemaan, ett'en ollut aivan ystävältä tässä suuressa kaupungissa. Tyttö näytti hämmästyneeltä ja epäili katsoessaan minuun. Sitten hymyili hän, vaikka kyyneleet nousivat silmiinsä, lasi käsivartensa kaulani ympäri ja suuteli minua. Tämä oli heikkoutta, vaan se lohdutti minua. Luulen, että harvat ihmiset minun ijälläni, yhtä äkisti kuin minä, tulevat muutetuksi Lontoon tungokseen ja hälinään, niin hiljaisesta ja levollisesta paikasta kuin vanha arentikartanomme oli. Otin yöpukuni, joka oli valaistu nurmikolla puutarhassamme ja hajahti rosmariinille ja lavendelille; tuo sulo lemu asetti sen salaman nopeudella selvästi ja elävästi eteeni. Täällä olin ahtaassa ja tukehduttavassa huoneessa, jonka laattia oli likainen ja jossa vuodekin näytti tahraantuneelta, ja muistelin virkeää suloista ilmaa, kukkasia ja niittyjä, jotka tuntuivat olevan kaukana menneisyydessä, vaikka vasta samana päivänä aamulla olin ne jättänyt.

Levolle pantuani kuulin kartanossa vielä kauan hälinää, joka piti minua valveilla. Jostakin läheisyydestä kuulin astiain pesemisen kalsketta, josta ei näyttänyt loppua tulevan ja kolinaa veitsistä ja ottimista, joita yksittäin heitettiin laatikkoon, siksi kuin niitä tuntui olevan tuhansittain. Aamupuolella vallitsi kuoleman hiljaisuus ja silloin nukuin vähän; vaan niin pian kuin auringon ensimmäinen säde pilkisti sisään, nousin ja katsoin ikkunasta ulos. Ikkuna oli katolle päin ja niin kauas kuin silmä kantoi näin ainoastaan savusta ja liasta mustuneita kattoja ja takantorvia. Tämä oli ääretön ala taloja, suuri kaupunki, jonka läpi minun yksin tuli matkustaa, kotopaikkaa löytämättä.

SEITSEMÄS LUKU.

Kelloseppä ja filosofi.

Seuraavana aamuna en ollut hyvillä mielin. Jo aikaiseen menin alas suureen huoneeseen, jonka eilen olin nähnyt ja huomasi olevani taas näkymätön muille paitsi miehille, jotka vieraita palvelivat. Toivoin näkeväni iloisen emännän, joka ystävällisesti puheli kanssani, samoin kuin "Aurinko" ravintolan emäntä. Olin ajatellut, kuinka hänelle kertoisin aikeistani ja kysyisin, tietäisikö hän, kuka tarvitsisi emännöitsiää maalta. Semmoista emäntääpä ei näkynytäkään. Istahdin pöydän ääreen lähelle ovea, sillä minulta puuttui rohkeutta astua peremmäksi, ja eräs nuori mies toi minulle anotun eineen.

En ollut vielä päättänyt ensiksi mennä eno Simisterin luo, vaan koska ei ollut emäntää, jonka kanssa asiasta olisin voinut keskustella, ei minulla ollut muuta neuvoa. Tiedusteltuani työltä, jota eilen olin puhutellut, läksin etsimään enoni asuntoa pitkin noita kierteleviä katuja, jotka oikealla ja vasemmalla risteilivät toisiaan. Hälinä ja melu pyörrytti minua; tuhansittain rattaita jyrisi suurilla kivikaduilla, joka oli sangen häiritsevää. En koko maailmassa luullut löytyvän niin paljon kansaa. Tunsin itseni voimattomaksi seuraamaan tuota innokasta, meluavaa joukkoa, joka liikkui niin paljon sukkelammin kuin minä, joka kiirehtimään en ollut tottunut. Maito- ja voipyttyjen kuin myös muona-vasujen kantaminen pääläellä oli ehkä saattanut käyntini hitaaksi ja jäykäksi, toisenlaiseksi kuin Lontoon kansan. Tuskin tiedän, missä suhteessa muista erosin, vaan erilaiseksi tunsin itseni ja moni vastaan tulijoista katsoi tuimasti minuun, ikäänkuin olisi nähnyt, että olin outo senkaltaiselle liikkeelle. Lienen kulkenut kierto teitä ennenkuin Ludgatemäelle tulin. Verkalleen astuin sitä eteenpäin ja huomasi edessäni Pyhän Paavalin kirkon. Sen torni kohosi korkealle toisten tornien yli ja sen kupeva katto esiytyi selvästi taivasta kohti. Tätä en paljon katsellut, sillä sydämeni sykki kovasta ahdistuksesta ja silmäni etsivät kaikkialla Pyhissävaeltajain-katua. En missään voinut sitä löytää ja vaikka monta kulki edes ja takaisin, näytti jokaisella olevan niin kiire, ett'en uskaltanut heiltä kysyä. Vihdoin näin kolme pientä lasta leikittelevän kovilla sileillä katukivillä; he olivat laihoja ja ryysyisiä, mutta tirkistelivät suuriin myymälöiden ikkunoihin sitä arkuudetta, jota minä tunsin. Vanhin heistä oli noin yhdeksänvuotias poika, jolla ei ollut muuta yllänsä kuin kulunut paita ja housut, jotka olivat niin suuret, että hänen oli täytynyt kääriä ne alhaalta ja sitoa ne seililangan säikeellä. Minua kummastutti nähdä tuommoisten lasten seisovan ja katselevan suuria jalokiviä ja kallisarvoisia silkkiwaatteita myymälöiden ikkunoissa. Poika huomasi minun vakaasti katselevan heitä ja sysäsi toista käsivarteen. "Katso", sanoi hän, "tuolla seisoo eräs nainen ja hymyilee meille."

"Poikani", sanoin ottaen rahaa kukkarostani, "tiedätkö missä Pyhissävaeltajain-katu on?"

"Jos minä tiedän", sanoi hän, "sen kyllä luulen tietäväni; jokainen, jolla on silmät päässä, tietää missä se on."

"Neuvo se minulle", sanoin, "niin saat tämän rahan."

Tuossa paikassa syöksi hän kadun poikki, kiertelihe ajajain välitse ja seisoj jo toisella puolella, käskien minun seurata. Vaan välillämme oli ikäänkuin tulvaileva virta ja kumpikin seisoj puolellaan. Näen hänet vielä vilkkaan ja terävän näköisenä, mustana ja likaisena, vaan hyvin suloisesti hymyillen. Hän olisi ollut kaunis lapsi, jos hän olisi ollut herrasmiehen poika. Mielistyiin heti häneen, sillä hän oli ensimmäinen, joka minulle hymyili astuttuani Lontoon kaduille. Hän tuli heti takaisin ja seisoj vieressäni, siksi kuin tie tuli vapaammaksi, jolloin juoksimme kadun poikki pitäen toisiamme kädestä.

"Tässä on Pyhissävaeltajain-katu", sanoi hän ja pujahti kahden huoneuksen välissä olevaan holvikkaasen solukkaan, joka oli niin leveä, että yhdet rattaat pääsivät siitä kulkemaan. Holvin toisessa päässä oli kapea polveileva katu kartanoine molemmin puolin, joiden katot melkein koskettivat toisiaan, tai ainakin näyttivät estävän taivaan näkymästä. Täällä tunsin itseni levollisemmaksi, kuin noilla suurilla kaduilla, ja voin taaskin kuulla oman ääneni.

"Tässä on rahasi, poikani", sanoin. "Mikä nimesi on?"

"Miksikä sitä tahdotte tietää?" kysyi hän jotensakin kiivaasti.

Tuskin tiesin, mitä vastaisin. Kun joskus joku lapsi Kondoveristä tuli kartanoomme, kysyin aina nimeänsä, vaan heidäthän tunsin melkein kaikki. Mitä hyödyttikään kysyä tuolta Lontoon pojalta nimeänsä.

"En pelkää sitä sanoa", sanoi hän ja katsoi suoraan minuun; "nimeni on Korpral ja äitini nimi on Bell. Minä olen Korpral Bell, kun se on oleva pitkä, ja Kor, kun se on oleva lyhyt."

"Vaun eihän Korpral ole ristimä-nimesi", sanoin, "lienee sinulla toinenkin nimi?"

"Toista en ole saanut", vastasi hän vakaasti; "Korpral Bell, kun se on oleva pitkä, ja Kor, kun se on oleva lyhyt."

Verkalleen astuin eteenpäin epätasaista kivistä, jonka kivet jalkojani haavoittivat, ja poika seurasi minua.

"Mitä etsitte?" kysyi hän.

"Etsin kelloseppää, jonka nimi on Simister", vastasin.

"Miksi ette sitä heti sanoneet!" huudahti Kor; "hän kuuluu ystäväni lukuun. Sillä tarkoitan, että olen se poika, joka harjaa hänen saappaansa ja takkinsa. Hänet luulen kyllä tuntevani; hän asun tässä lähellä."

Nyt oli minun vuoroni seurata, sillä poika tallusti eteenpäin paljain jaloin, vähän matkaa edelläni, ja osoitti sitten erään kelloseppän myymälän ikkunaan. Se oli pieni puoti, jossa oli vähäpätöinen, tomuinen ikkuna, jonka sisäpuolella rippui kelloja rivittäin; useimmat hopeasta ja hyvin vanhan-aikuisia, jonka jälkeinpäin huomasiin, sillä nyt olin liian levoton tarkastamaan niitä, enkä myös ymmärtänyt niiden arvoa. Näin pienen, laiha miehen, joka istui niin syvään kumartuneena työnsä yli, että paljas päälakensa näkyi; hänellä oli suurennuslasi ja hän piti kelloa kaasun-valossa. Kun nyt seisoin ja tirkistelin ikkunasta sisään, kohotti hän päätänsä ja minuun katsoi utelias ryppyinen muoto, Kondoverin kirkossa olevien veistettyjen tammikuvien kaltainen.

"Hän on hyvä kelloseppä", sanoi Korpral Bell innokkaasti, "jos minulla olisi kello, antaisin hänen aina korjata sen."

Epäillen avasin suljetun oven, astuin pienen kauppapöydän luo ja nojasin kumpaseni käteni siihen; olin näet hyvin levoton, enkä voinut sanaakaan virkkaa. Eno Simister seisoj toisella puolella ja katsoi ylös minuun, sillä hän oli minua päätä lyhempi; silmänsä olivat terävät ja omituisella tavalla asetti hän lasin silmällensä, jonka hän sitten silmäkantta liikauttamalla yht'äkkiä pudotti; tämä oli minusta hyvin kummaa.

"Mitä tahdotte, rouva hyvä?" kysyi hän karkealla ja räikeällä äänellä.

"Eno Simister!" vastasin vapisevalla äänellä, "minä olen Margery Beade, isäni on kuollut, minä olen tullut luoksenne tänne Lontoosen."

Nyt oli hänen vuoronsa hämmästyä. Hän pani taas lasin silmällensä ja katsoi minuun, samoin kuin hän oli kelloon katsonut, minun ikkunasta tirkistäessäni. Ryysyinen poikakin vierelläni katsoi ällistään minuun.

"Margery Beade!" kertoi hän harvaan; "mutta poikalastahan minä isältäsi kirjoitin ja siitä on jo kulunut monta pitkä vuotta. Minä inhoon vaimoväkeä, ne juoksevat yhtenänsä juurutellen, ja sitten he

saavat hermokohtauksia, ovatpa vielä siivottomia ja saattavat pölyn liikkeelle, missä vaan kulkevat; kahteenkymmeneen vuoteen ei yksikään vaimonpuoli ole astunut portaitani ylös. Hyvin kyllä arvaan teilläkin olevan noita pitkiä, likaa lakaisevia hameita, joista naiset niin paljon pitävät."

Hän nousi varpailleen tirkistelläkseen kauppapöydän yli; vaan hameeni oli maalla tehty ja ulottui ainoastaan nilkkaluuhun.

"Eno Simister", sanoin, "en ole tullut olemaan teille rasiukseksi. Olen voimakas ja voin ansaita elatukseni; vaan olette ainoa sukulaiseni, paitsi Stefania, ja hän on kaukana. Tulin luoksenne, koska olette äitini veli, vaan jos naisia inhootte, niin menen tieheni."

Aioin lähteä hyvin alakuloisena ja raskasmielisenä, vaan Kor tarttui minuun molemmin käsin ja piti niin kovasti kiinni, ett'en paikaltani voinut liikahtaa.

"Jää tänne!" huudahti eno Simister, "jää tänne, sisareni tytär, Margery. Minä olen filosofi ja vihaan vaimoja. Vaan olento parka, ethän itse valinnut tulla vaimoksi. Oletpa aivan sisar raukkani näköinen ja omaa sukuani, sentähden et näin saa luotani lähteä. Jumala siunatkoon sinua, Margery! Kolmeenkymmeneen vuoteen en ole nähnyt ketään sukulaisistani."

Hän oli äkisti tullut kauppapöydän ulkopuolelle ja seiso i edessäni kyyristyneenä ja kuihtuneena vanhuudesta. Tunsin rakkauteni virtaavan häntä kohtaan; kumarruin ja suutelin häntä, kuten isääni olisin suudellut. Syvä punehdus levisi hänen kasvoilleen, vaan vihastuneelta hän ei näyttänyt. Hän avasi puodin toisessa päässä olevan oven ja meni yläkertaan vievän portaan luo; Korin käski hän panna vitjat ovelle ja ääntää, jos joku ostaja tulisi, ja sitten hän saattoi minut kotiinsa, joka nyt monta seuraavaa vuotta oli oleva minunkin.

Huoneita oli ainoastaan kolme, nimittäin: keittiö, erittäin siisti, pieni makuuhuone ja eräs aivan pieni komero, jossa oli niin kapea vuode, että siinä tuskin oli sijaa kääntyä. Eno Simister osoitti sen minulle.

"Tuon ostin poikalapselle, josta isällesi kirjoitin", sanoi hän, "vaan jos se sinulle kelpaa, ja jos tulet toimeen vanhan filosofin kanssa, joka ei ole tottunut naisten seuraan eikä heidän tapoihinsa, niin voit jäädä luokseni hänen sijaansa. Mielelläni pidän sinut luonani, kun vaan olet siisti ja hiljainen; alan jo vanheta ja tarvitsen jonkun, joka hoitaa minua. Olen ajatellut ottaa Korpralin luokseni; vaan se olisi kenties uskaliasta, ja hän on liian nuori. Ei niin, että vaimo voisi hoitaa mitään kunnollisesti. Katso esim. naista, jolla on kello! Varma on että hän turmelee sen. Heidän kellonsa pysähtyvät alati, ponnistin katkeaa, ja milloin ne käyvät liian sukkelaan, milloin liian hitaasti. Minä inhoon myöä kelloja naisille."

Löydettyäni itselleni pienen loukon Lontoon suuressa erämaassa, olin yhtä iloinen kuin pääskyiset kotona löydettyänsä vanhat pesänsä; myöskin olin iloinen kun sain asua sukulaisen luona. Tiesin, että eno Simister tulisi murheelliseksi, jos jättäisin hänet yksinään vanhoilla päivillään, vaikka sekä puheensa että käytöksensä oli tyyliä.

Kor seurasi minua näyttämään suorinta tietä ravintolaan ja hankkimaan minulle ajurin, joka kuljettaisi matkalaukkuni kotiin. Ajaessa istui hän ajomiehen rinnalla riemuten ja mutistellen suutansa toisille ryysyisille pojille pitkin katuja.

Samana iltana kirjoitin Stefanille ja kerroin eno Simisterin tarjonneen minulle kodin, ja eitä pysähtyisin hänen luonsa, ell'ei Stefan Australiassa tarvitsisi minua. Sitten tunsin itseni levolliseksi. Kohta totuin eno Simisterin tapoihin ja pidin hänen pienen kotinsa yhtä puhtaana, kuin se konsanaan oli ollut, ja hoidin häntä kaikin voimin. Hyvin hiljaista elämää vietimme ja ajottain kului päiviä ja viikkoja, ett'emme sanaakaan vaihtaneet. Luulen hänen tahtoneen ylläpitää filosofillisia mielipiteitään.

KAHDEKSAS LUKU.

Pyhän Paavalin tuomiokirkko.

Jos tuntematon olisi huomannut nykyistä elantotapaani, olisi hän kenties sanonut sitä pimeäksi ja kolkoksi; vaan kuinka voipi löytyä pimeyttä, kun koko sydän on täynnä valoa? Minusta tuntui aina kuin sydämessäni löytyisi kätkeä salaisuus, jonka ainoastaan puoleksi tunsin ja jonka toinen puoli oli salattu ainoastaan sen verran, että voin aavistaa sen. Halpa ja köyhä oli oloni, mutta niin oli Hänenkin, työmiehen Pojan! Jos raamattu ei olisikaan kertonut Hänen olleen köyhän, olisin Hänen sanoistansa sen tietänyt. Kuka olisi puhunut vanhojen vaatteiden paikkaamisesta uudella, tai voinut puhdistaa huonetta

hyväksi, joka ei olisi nähnyt äitinsä sitä tekevän? Toimittaessani semmoisia askareita ja sadottain muita samankaltaisia, tiesin Hänen tarkoin tuntevan ne, ja tämä saattoi ne suloisiksi minulle.

Eno Simisterin pienessä asunnossa ei minulla ollut tarpeeksi työtä, enkä aikaani voinut viettää tarpeettomien kalujen valmistamisella, joka muutamia naisia niin paljon huvittaa. Sitä paitsi vaivasi huoneen ahtaus silmiäni, ja liikunnon puute vaivasi jäseniäni. Päätettyäni päivän työt, oli minun tapa ottaa hattuni ja kaulavaatteeni ja mennä kävelylle, kulkien katua ylös ja katua alas. Ei noilla komeoilla kaduilla, joilla myymälät kallisarvoisine tavaroineen olivat katseltavana, vaan pimeillä ja ahtailla jotka olivat suuruuden ja rikkauden takana.

Silloin tällöin ilmautui siellä tilaisuus tehdä jotakin; milloin voin lohduttaa itkeviä lapsia, milloin auttaa jotakuta köyhää vaimoa, jolla oli liian raskas taakka kannettavana; rahoja minulla näet ei ollut antaa. En silloinkaan voinut kovasti tuomita, kun juopuneita vaimoja horjui ohitseni, jotka olisivat langenneet maahan, ell'en olisi auttanut heitä; sydämestäni surkuttelin heitä, niin oikein sydämestäni surkuttelin. Kuinka voinkaan soimata heitä, jos kurjuudesta ja saastaisuudesta, jossa elivät, pakenivat, voidakseen edes hetkeksi unhottaa ne. Toisinaan puhuin heille ystävällisiä sanoja ja he kuuntelivat minua. Mitään hyvää en tiedä vaikuttaneeni heidän seassaan, mutta nämät siivottomat, kurjat kadut, joilla senkaltaisia viheliäisiä olennoita kuljeskeli, vetivät minua enemmän puoleensa, kuin nuo suuret ja komeat, joilla komeoita ajokaluja alati liikkui.

Mutta siitä ei ole epäilemistä, ett'en Korille ollut hyödyllinen. Minä neuloin hänelle sukkia ja valmistin siistin sunnuntaipuvun eno Simisterin vanhoista vaatteista. Kor oli pieni, sievä ja kiltti poika, joka ei koskaan laiminlyönyt aamu-töitään, sukia enon saappaita ja laasta puotia puhtaaksi. Ei aikaakaan niin kertoi hän minulle, miten vaivaloisesti äitinsä ja hän hankkivat elatusta ja asuinsijaa, ja mitä surkeutta ja viheliäisyyttä hän näki kurjissa hökkeleissä, joissa makasivat. Minä opetin häntä lukemaan ja kirjoittamaan, sillä hän oli melkein yhtä terävä poika kuin Stefan, ja kaikkea muuta, mitä taisin hänelle opettaa.

Tällä ajalla ei tullut yhtään kirjettä Stefanilta. Tästä en kuitenkaan ollut levoton, sillä olihan Australia niin kaukana etäällä, ett'eivät kirjeet voineet niin sukkelaan joutua. Mutta kun kuukausi kuukaudelta kului — kaksitoista kuukautta olin jo eno Simisterin luona ollut — ja monta kirjettä olin jo kirjoittanut, vastausta saamatta, aloin käydä levottomaksi ja kaipasin häntä niinkuin kuollutta. Nyt kulin alati salainen murhe sydämessäni, jonka samoin kuin salaisen ilonikin ainoastaan puoleksi tunsin, vaikka helposti voin toisenkin puolen arvata. Stefan oli minulta hävinnyt, eikä enää voinut olla elävissä, sillä silloin hän olisi kirjoittanut minulle kaukaisesta maasta.

Usein menin murheineni lähellä olevaan Pyhän Paavalin suureen kirkkoon, joka nyt tuli minulle rauhalliseksi lepopaikaksi, samoin kuin puutarha vanhassa kodissani. Siellä hämärässä, kirkon korkean katon alla, ympäröitynä kaupungin hälinältä — joka oli niin yhdenlainen kuin mehiläisten surina ja kumminkin niin eroava siitä — kävelin verkalleen käytäviä pitkin, ikäänkuin kovan marmorin sijassa jalkojeni alla olisi ollut varjokas nurmikäytävä. Usein pysähdyin erään muistopatsaan luo, joka kuvasi kaksipuoleisia ovia, koristetut enkeleillä, jotka seisovat ikäänkuin odottaen avaamisen hetkeä, jolloin ylienkelin torvi on kaikuva taivaan läpi. Toiseen oveen oli piirretty: "Siksi kuin päivä viilenee ja varjot pakenevat." Nämä sanat pidin alati mielessäni, sillä kaikkihan oleskelemme varjojen laaksossa, odottaen aamu-päivän koittoa. Ei pimeydessä, mutta kuitenkin varjossa; sillä se valo, joka täällä meille loistaa, on ainoastaan kuuvalon kaltainen, joka sopii heikoille silmille, semmoisille kuin meidän, jotka usein ovat kyneleillä himmentyneet. Hyvin suloisesti ja rauhallisesti se kumminkin loistaa, mutta ei aamuauringon loistavalla valolla, joka virtaillen kuin joki levenee kalvakkaan taivaan ja varjokkaan maan yli. Toisessa ovesa seisoi: "Ne jotka Hänen varjossaan oleskelivat palaavat jälleen." Niin, myöskin hauta mustine pimeyksineen, jota ei ainoakaan silmä voi läpi tunkea, kuin aivan vähän, myöskin se on Hänen varjonsa. Kuolleet ovat siellä niinkuin ne, jotka väsyneenä päivän helteestä lepäävät suuren kallion siimeksessä, he palaavat jälleen kun joka varjo, myös haudankin, on paennut; ilolla he jälleen palaavat, ijankaikkinen riemu on oleva heidän päänsä yli.

Vaivannäkö, joka minulla oli Korista, saattoi hänet rakkaaksi minulle. Luulen sen olevan asian luonnossa, sillä en koskaan ole nähnyt vaivaa jonkun edestä, tuntematta mieltymystä häneen. Kun eräänä aamuna tapasin hänet alakuloisena — niin alakuloisena kuin poika hänen ijällensä voipi olla — en voinut olla sitä huomaamatta.

"Onko mitään tapahtunut Kor?" kysyin häneltä.

"Ei, mutta äitini — —", vastasi hän. "Hän on niin mieletön, että sanoo kohta kuolevansa. Hyvin laiha hän on, neiti Margery, ja luut pistävät niin terävästi esiin kuin mahdollista; mutta varma on, että kyllä löytyy ihmisiä, joissa ei ole kuin luu ja nahka. Eivät kai ihmiset siitä kuole, että laihoja ovat, vai kuinka?"

En tietänyt, mitä vastaisin, sillä en koskaan ollut nähnyt Korin äitiä. Tämä tapahtui oltuani ainoastaan muutamia kuukausia eno Simisterin luona, jolloin aivan vähän olin köyhiä nähnyt, paitsi kulkiessani

heidän kaduillaan ja kujillaan ja käydessäni heidän kurjissa asunnoissaan, haluten koota kaikki heidän lapsensa ja viedä heidät maalle, tuoreille, viheriäisille niityille. Lupasin käydä tervehtimässä Korin äitiä. Iltapuolella seurasin Korin katu kadulta, jotka kaikki olivat ahtaita ja likaisia, siksi kun tulimme eräasen pihan pohjassa olevaan huoneukseen, jossa hän avojaloin juoksi portaita ylös ja jossa minun piti tarkoin kääriä vaatteeni ympärilleni, ett'eivät seinuksiin koskisi, silloin niitä en enää olisi voinut käyttää. Arvelin minne poika aikoi mennä, kun näin hänen alkavan kiivetä tikapuita ylös, joiden yläpää ulottui katossa olevan neliskulmaisen aukon läpi, kummiukin seurasin häntä ja tulin pieneen soppeloon ullakolla, jossa ei ollut muuta kattoa kuin kattotiilit, ja joka oli niin matala, etten suorana voinut seisoa. Siinä ei ollut ikkunaakaan, ainoastaan ullakon toisessa päässä pieni aukko, jonka eteen oli pantu lauta, joka poisti sekä kylmän tuulen että valon. Kor otti sen pois, ja nyt katselin ympärilleni. Tuolla kattotiilien alla makasi ryysyläjällä vaimo, laiha kuin luu ja nahka, palavin silmin, jotka katsoivat minuun petoeläimen katseella, joka ansaan tarttuneena ponnisteleikse irti päästäksensä. Tuon katseen olin usein nähnyt, kun rengit olivat pyytäneet jonkun eläinraukan, enkä koskaan kestänyt sitä nähdä.

"Tässä tulee neiti Margery teitä tervehtimään", sanoi Kor, työntäen minua esiin. Vaimon silmät kiiluivat koko ajan, ikäänkuin hän olisi tahtonut päälleni hyökätä, jos vaan voimia olisi ollut.

"Voinko jotakin tehdä auttaakseni teitä?" kysyin ja katsoin säälliväisesti kurjaan poloiseen, ja kun näin hänen vilusta värisevän, otin villahuivin yltäni ja levitin sen hänen päälleen, tukkien kupeilta ja jaloista viimaa estämään. Koko ajalla hän ei ottanut silmiänsä minusta.

"Kor", sanoin, "juokse kotiin ja tuo päällystakkini tänne!"

Hän kiiruhti pois silmänräpäyksessä ja minä istahdin laattialle ja otin vaimoa kädestä. Se oli kuin luurangon, ja vaikka hän värisi vilusta oli se polttava kuin tuli.

"Minun täytyy kuolla", kuiskasi hän sortuneella äänellä, ja peljästynt katse silmissään.

"Pelkäätekö kuolla?" kysyin.

"Pelkäänkö!" huudahti hän melkein kiljaisten, "minua vaivaa kuoleman tuska. Kuoleman pelko minut tappaakin."

Siinä istuin nyt levollisesti puhellen, niinkuin äiti toisinaan puhelee peljästyneelle lapselleen ukon- ilman yöllä kovasti käydessä, ja Korin äiti kuunteli lapsen tavalla, pitäen kiinni kädestäni polttavilla sormillaan. Hetken kuluttua sanoi hän lauhkeammalla äänellä:

"Nyt en tunne tuskaa; puhukaa enemmän Hänestä."

Silloin kerroin hänelle köyhästä vaimosta, joka oli syntinen, eikä rohjennut astua Jesuksen eteen, vaan seisoit itkien Hänen takanaan ja kostutti kyynelillä Hänen jalkojaan, vaikk'ei Jesus ensin näyttänyt hänestä lukua pitävän. Kun vaimo ei väsynyt, eikä mennyt pois, vaan yhä itki ja suuteli Hänen jalkojaan, kääntyi Jesus häneen sanoen: "Syntisi ovat anteeksi annetut, sillä olet paljon rakastanut; vaan se, jolle vähän anteeksi annetaan, on vähän rakastanut".

Korin äiti lepäsi kuunnellen ikäänkuin olisi peljännyt sanaakaan kadottaa, ja minä tiesin myös Kristuksen kuuntelevan. Sitten veti hän käteni polttaville huulilleen ja kysyi matalalla, juhlallisella äänellä:

"Antaisiko Jesus minun koskaan kostuttaa jalkojaan?"

Nyt tunsin, että kyyneleet, jotka hänen poskillansa vierivät, valuivat hiljaa kyynel kyyneleeltä Hänen jaloilleen. Jesus oli tullut hänen luoksensa ja odotti hänen katumus-kyynelensä ja rakkauden-suuteloitansa, ja sanomaton ilo täytti sydämeni.

Nyt kuuluivat Korin askeleet portailta; hän astui sisään, tuoden päällystakkini, ja sanoi eno Simisterin tarvitsevan minua. Annoin hänelle muutamia penniä, joita minulla oli taskussani ja sanoin Korille, mitä hänen tuli ostaa; sitten jätin heidät, luvaten palata seuraavana päivänä.

Aamun koittaessa tuli Kor niinkuin ennenkin, vaan silmänsä olivat punaiset ja huulensa vapisivat kuin pienen lapsen. Heti huomasin, kuinka asian laita oli, ja kutsuin hänet ylikerrokseen, jonne hänelle olin valmistanut kupin kahvia.

"Äitini on kuollut", sanoi hän, koettaen pidättää nyhkytyksiään; "hän käski sanoa teille, ett'ei hän enää peljännyt kuolla, sillä hän toivoi näkevänsä Jesuksen siellä, jonne hän nyt meni, ja ehkä Hän antaisi äitini seisoa takanaan ja kostuttaa Hänen jalkojaan. En tiedä, mitä hän tarkoitti, mutta niin hän sanoi."

Korin äidin hautajaisiin ei ollut paljon valmistamista. Seurakunta antoi haudata hänen, ja poika jäi

turvattomaksi maailmaan. Sen jälkeen oli hän entistä enemmän luonamme, vaikka emme voineet antaa hänelle kaikkia tarpeitansa; eno Simister antoi hänelle yösjaa pienessä loukossa portaiden alla ja minä ompelin hänelle vaatteita ja annoin silloin tällöin ruokaa. Käskyläis-poikana toimitti hän asioita ja koska oli kelpo poika, otti eräs tohtori, jonka tunsimme, hänet palvelukseensa. Ja siten oli Korista huoli pidetty.

YHDEKSÄS LUKU.

Beden testamenttivarasto.

Kuinka sukkelaan vuodet kuluvat vanhettuamme! On kuin ajaisimme vaunuissa, virkeät hevoset edessä, jotka tietävät kotia lähestyvänsä ja kiiruhtavat kulkuansa sukkelammin sinne joutuakseen. Huomasin jo useampia harmaita hiuskarvoja ruskeassa tukassani, ja koko joukon hienoja ryppyjä silmäpielissäni. Eno Simisterissäkin oli suuri muutos tapahtunut, sillä näkö puuttui häneltä ja kätensä olivat kovin heikot työtä tekemään. Eräs nuori sälli oli joksikin ajaksi ottanut kaupan hoitaaksensa, ja tohtori Klarke kävi joka päivä enoani katsomassa.

"Minulla ei ole penniäkään jättää sinulle, Margery", sanoi hän eräänä päivänä, ikäänkuin itsekseen puhuen ja niinkuin olisi tahtonut, etten olisi kuullut sitä.

"Eno hyvä, elä sitä ajattele", vastasin iloisesti. "En pelkää kulkea missä hyvänsä sillä tiellä, jonka Herra on minulle määrännyt."

"Tahdon puhua tohtorille", jupisi hän levottoman näköisenä.

Tohtori Klarke tuli tavallisesti iltapuolella ja viipyi usein kauan aikaa, ikäänkuin hän olisi tahtonut puhua jostakin eno Simisterille. Tänä iltana istautui hän takan ääreen ja aikomuksensa näkyi olevan viipyä.

"Olen levoton Margerystä", alotti eno. "Vaimo on kellon kaltainen ja tarvitsee miehen, joka vetää sen, määrää sen kulun kuin myös tarkastaa sen pääratasta. Minulla on ollut niin paljon tekemistä kellojen kanssa, ett'en vaimoihin ole tarvinnut puuttua. He ovat kaikki samaa laatua; mutta Margery on suurten kirkonkellojen kaltainen, jotka vedettyä kerran vuodessa voipi jättää omaan huostaansa, ja kumminkin käyvät yhtä tarkasti kuin vuosikin. Mutta kumminkin, tohtori, tarvitsee hän aika ajoin tulla vedetyksi; ja kuka sen tekee?"

"Oletteko tehneet testamenttinne?" kysyi tohtori.

"Olen", vastasi hän, "vaan paitsi huonekaluja, joilla hän voipi varustaa yhden huoneen ja saada muutamia penniä, ei hänelle jää mitään. Hän yhä vanhenee ja voimat vähenemät."

"Kuinka vanha olette, Margery?" kysyi tohtori.

"Viiden-viidettä vuoden", vastasin tuota pikaa, sillä juuri samana aamuna olin katsonut päivämäärän isäni raamatusta.

"Pelkään, ett'ei teille käsivarrestanne ole suurta hyötyä", sanoi hän; "työllänne ette voi elättää itseänne. Eikö teillä ole muita sukulaisia?"

Käsivarteni oli syynä, että ensin tutustuin tohtorin kanssa. Olin vahingoittanut sen, en tiedä miten, ja Kor houkutteli minua tohtorin luo menemään. Menin ulos ja kuljeskelin katuja pitkin siksi kuin eräällä ovella huomasin tohtori Klarcken nimen. Hän kävi sitten usein luonani, mutta taisi aivan vähän auttaa minua. Oikean käsivarteni jänteet olivat olkapään ja kyynäspään väliltä katkenneet, eivätkä koskaan enää liittyneet, joten se vuosi vuodelta heikkoutui.

"Hänellä oli velipuoli Australiassa", sanoi eno Simister, "mutta kymmenen vuotta tai enemmänkin on jo kulunut sitten kuin hänestä viimeksi tietoja saatiin. Luulemme, että hän on kuollut; ainakin on hän Margerylle niinkuin kuollut."

Vielä niin pitkän ajan jälkeen vihiasi sydäntäni Stefania mainittaessa. Tuntui monta vertaa ikävämmältä kuin jos olisimme tietäneet, missä ja milloin hän kuoli. Tohtori istui miettivänä ja katsoi tuleen.

"No, mutta!" huudahti hän vihdoinkin lyöden kämmenensä istuimen selkälautaan, "onhan meiltä Beden testamenttivarasto, ja sepä juuri sopivin onkin. Olen tuttu erään siihen kuuluvan asioitsijan kanssa, ja te olette seuran jäsen."

"Niin, mutta aivan vähän hyötyä minulla siitä on ollut", sanoi eno Simister.

"Vaan nyt se Margerylle voipi tulla hyödyksi", sanoi tohtori, ottaen esiin taskukirjansa kirjoittaakseen nimeni ja ikäni. "No, kas niin! nimensä on Margery Bede; sehän on sama nimi kuin testamentissa. Lienette samaa sukua kuin perustaja?"

"En ole", vastasin, "kirjoitan nimeni Beade ja sukuni on aina asunut maalla, kaukana Lontoosta."

"Luulen testamentin olevan ainoastaan porvarien leskiä ja tyttäriä varten", sanoi eno.

"Se ei haittaa", vastasi tohtori; "jättäkää se minulle. Te teitte minulle hyväntuonon, kun hankitte minulle tuon pojan Kor Bell. Minä opetan hänelle kirurgiaa, ja hän oppii yhtä hyvästi kuin puoli tusinaa noista Bartholomei-laitoksen pölkkyistä. Jos hän hyvin käyttäytyy, otan hänet avukseni sairashuoneeseen."

"Hän ei ole minun poikani", sanoi eno Simister; "hän on Margeryn. Luulin tekeväni hänelle hyvää, kun annoin hänen harjata saappaani ja puhdistaa puodin portaat; vaan Margery otti hänet huostaansa, opetti häntä lukemaan ja kirjoittamaan, neuvoi hänelle sukkaa, ompeli hänelle siistit vaatteet ja auttoi häntä kaikella tavalla. Kor on Margeryn poika."

"Vai niin! Niinpä meidän tulee hankkia hänelle eläkeraha Beden testamenttivarastosta", sanoi tohtori Klarke.

"Niin tietävästi, jos joku vaimon-puoli milloinkaan on ansainnut armeliaisuutta, niin on se Margery", jatkoi enoni. "Olenpa ruvennut ajattelemaan, ett'ei Kaikkivaltias menetellyt kovasti meitä miehiä kohtaan, kun Hän loi senkaltaisia vaimoja kuin Margery. Toisinaan toivon, että kuningas Salomo olisi tuntenut hänen, kuullakseni, mitä hän hänestä olisi sanonut; vaikka kyllä Margerylläkin on vikansa. Joskus olen ajatellut, ett'ei taivas olisikaan niin oivallinen paikka, jos kaikki enkelit olisivat vaimoja, niinkuin heitä kuvattuina näkee, paksuine kiekkuroiden pitkin selkää ja pitkine viistävine hameine. Raamattu taas puhuu enkeleistä niinkuin he olisivat miehiä, nuoria miehiä, jotka eivät koskaan vanhene. Kumpiako luulette heidän olevan, tohtori?"

"Sitä en ole koskaan ajatellut", sanoi tohtori hymyillen.

"Siitä en olisi millänikään, jos siellä olisi muutamia senkaltaisia vaimoja kuin Margery", sanoi eno heikolla äänellä ja nojasi väsyneenä päätään istuimen takalautaa vasten. Tohtori katsahti häneen epäilevästi, koetti hänen valtasuontansa ja kääntyi hänestä vakaan näköisenä.

Tunsin itseni kummallisesti liikutetuksi, enkä voinut sanaakaan virkkää, vaikka hän puhutteli minua, ikäänkuin olisi kysymykseen vastannut.

"Niin", sanoi hän, "parasta on, että hän pääsee levolle, minä lähetän Korin, joka voipi olla hänen luonaan koko yön. Muistakaa, ett'ette saa valvoa, yksi on kylliksi ja tarvitsette päivällä hoitaa häntä."

Puolen tunnin kuluttua tuli Kor, joka nyt oli pitkä kaunis-vartaloineen nuorukainen, ja kirkkaista sinisistä silmistään loisti miehuus ja jalous. Hän oli puettu yksinkertaiseen palvelijapukuun, ja kantoi kainalossaan kolme suurta kirjaa tohtorin kirjakaapistasta. Ensin kohotti hän etusormen otsalleen, jonkunmoiseksi tervehdykseksi, tuli sitten luokseni, otti minua kädestä ja kumartui ikäänkuin suudellakseen sitä.

"Neiti Margery", sanoi hän, "tohtori on luvannut, että teidän levätessä saan valvoa entisen isäntäni luona. Pysyäkseni valveilla on hän lainannut muutamia kirjoja, semmoisia, joissa on kummallisia ja kauhean pitkiä sanoja. Hän sanoo minunkin aikaa myöten tulevan tohtoriksi. Tokkos se lystiä olisi?"

Hän ei ollut vielä heittänyt pois entistä poikamaista puhetapaansa, mutta, kun tahtoi, taisi hän puhua entistä paremmin. Nyt huomasi hän hairahtuneensa ja punastui; sitten hymyili hän itseksensä ja seurasi minua eno Simisterin huoneeseen. Näin hänen istautuvan kirjainsa ääreen; vuoteen uutimet olivat alaslasketut varjelemaan enon silmiä kynttilän valolta, jonka ääressä Kor istui. Siinä oli nyt uutimien toisella puolella terve, vilkas ja nuori muoto, ja toisella vanha, kuihtunut ja ryppyinen. Vanhukselta oli toivo kadonnut ja elämän ilo poissa; nyt olivat ne hänelle jälleen annettavat ja ijäti kukoistavat. Olen jossakin lukenut, että vanhimmat enkelit Jumalan istuimen edessä näyttävät nuoremmilta.

Koko pitkän yön ja monta pitkää yötä istui Kor lukien eno Simisterin kuolinvuoteen vieressä. Sitten tuli loppu. Alhaalta puodista kuului kellojen napsutus; tätä kuunnellessa levisi juhlallinen hymy enoni kasvoille ja jos mielin puhua tai liikahtaa, viittasi hän minulle olemaan hiljaa. Sitten kuiskasi hän:

"Jumala siunatkoon sinua Margery!" — ja niin olin taas yksin.

Kaikki ihmiset olivat hyviä minulle; mutta Kor oli parhain apuni. Hän ja tohtori ottivat kaiken vaivan ja huolenpidon ja kumpikin saattoi eno Simisteriä hautaan. Muutamia viikkoja olin vielä yksinäni hiljaisessa kodissa. Herra Moes, joka muutamia kuukausia oli ollut sällinä luonamme, otti työhuoneen semmoisena kuin se oli, toivoen parantavansa liikettä, vaan ei vielä voinut muuttaa taloon. Hänen luonaan asui setänsä vaimo, rouva Moes, joka oli leski, ja hänen lankonsa tytär Fede. Hän epäili antaa heidän muuttaa niin pieniin huoneisiin, jotka tuskin olivat riittävät enolle ja minulle. Muutaman viikon kuluttua pääsi rouva Moes erääsen Westminsterissä olevaan holhouslaitokseen; hyvin iloinen oli hän saada muuttaa sinne ja sen kautta vapauttaa miehensä veljenpojan ylläpidon velvollisuuksista. Juuri samaan aikaan tuli tohtori Klarke — niin hyvästi ovat Jumalan teot yhteen sovitetut — eräänä iltana luokseni tuoden hyviä uutisia.

"Margery", sanoi hän, "eräs köyhä, joka on saanut apua Beden testamenttivarastosta, on kuollut; hän kuoli muutamia päiviä sitten, ja nyt olen esitellyt anomuksenne. Hänen jälkeensä lankeaa apuraha teille, ja sitten on teillä tietty eläke niin kauan kuin elätte. Ikävä vaan että se on niin vähäinen."

"Herra tohtori", sanoin, "tunnen itseni hyvin kiitolliseksi teille ja Jumalalle. Kun Hän antaa, on se aina kylliksi. Jos tätä en olisi saanut olisi minun täytynyt palata pitäjääseni."

Ajattelin työhuonetta kaupungissa, jossa isäni kanssa olin käynyt, ja tuntui kuin en voisi kärsiä vaivaisena palata syntymäseuduilleni. Beaden suku oli monta sukupolvea ollut hyvässä kunnossa olevia arentimiehiä, ja olin ainoa elossa oleva siitä suvusta; sillä Stefan lienee varmaankin hukkunut kaukaisessa maassa. Kenties näki Jumala ylpeyttä sydämessäni, joka oli tukehdutettava.

"No, niin Margery", sanoi tohtori Klarke, "se on ainoastaan kuusi killinkiä viikossa, ei sen enempää. Miten sillä toimeen tulette, en ymmärrä."

"Lontoossa löytyy tuhansittain ihmisiä, joilla on vähemmän kuin minulla", vastasin. "Elkää minusta huoliko, herra tohtori, minä tulen kyllä toimeen kuudella killingillä viikossa. Yhteen huoneeseen on minulla tarpeeksi huonekaluja ja herra Moes on myös maksava vähän liikkeestä. Tiedätte enon jättäneen minulle kaikki."

Tohtori hymyili itsekseen; luulen hänestä kaikki olleen kovin vähäistä. Minusta se kumminkin oli koko aarre; sillä sain pienen huoneen Westminsterissä, ei kaukana holhouskartanosta, jossa rouva Moes ja pieni Fede, joka oli minuun mieltynyt, asuivat. Minulla oli tarpeeksi huonekaluja voidakseni mukavasti varustaa huoneeni, tarvitsematta ottaa penniäkään niistä rahoista, joita herra Moes oli maksava minulle liikkeestä ja varastosta. Niitä ei ollut paljon, ainoastaan kaksikymmentäviisi puntaa, sitten kun enon velat olivat maksetut; kumminkin se oli pohjaraha, niinkuin Stefan raukan oli tapa sanoa, ja talletettava ajaksi, jolloin sen paremmin tarvitsisin. Vaan Hänellä, Kristuksella, ei ollut säästössä rahoja, sillä Judas piti huostassaan kukkaron ja talletti rahat, jotka siihen pantiin, Judas, pettäjä ja varas.

KYMMENES LUKU.

Kor ja Fede.

Kotini Westminsterissä oli siellä olevan hiljaisimman kadun varrella. Se oli kartanon takapuolella oleva ylliskamari; kartanon muut kerrokset käytettiin asian-toimikamareiksi. Rouva Brown, jolle kuului huoneiden puhdistaminen, sai käyttää ylliskerroksen ja asui itse kartanon etupuolella olevissa huoneissa, ja minä maksoin hänelle killingin ja neljä äyriä viikosta huoneestani. Huonekalut, jotka eno Simisteriltä sain, olivat riittävät minulle. Pieni vuode, jonka eno monta, monta vuotta sitten oli ostanut Stefanille, pieni tamminen pöytä, samanlainen kuin äitini omistama, kolmikulmainen nojatuoli kuin myös monta muuta esinettä, joita joko tarvitsin tai muistoina säilytin, antoivat huoneelleni siistin ja mukavan näön. Kor puhdisti seinät ja maalasi katon rajaan, leikatun paperikaavan mukaan, kauniin, kukilla ja lehdillä koristetun reunuksen. Hän teki myös kasvia varten ikkunan ulkopuolelle sopivan laatikon, jossa kukkaseni aamuin illoin saivat auringon valoa. Tämä huone oli paljon valoisampi ja iloisempi, kuin pieni ahdas kotimme Pyhissävaeltajain-kadun varrella. Korkealla olevasta ikkunastani näin Abbey kirkon, Parlamenttikartanon kuin myös siellä täällä kimaltelevia jokia, ja katseltavana minulla oli avara taivas-ala, joka yhäti vaihteli; milloin se oli sininen, milloin ihanain pilvien seppelöimänä, milloin taas harmaa ja synkkä. Kumminkaan ei taivas koskaan vaihtelee, vaan on alati puhdas, kirkas ja valoisa, ainoastaan maastamme nousevat pilvet, väliin paksut ja synkät, väliin taivaankaareen vivahtelevat, himmentävät

sen silmiltämme.

Muutamia katuja kodistani oli holhouslaitos, jossa rouva Moes ja Fede asuivat. Heidänkin asuntonsa oli hyvin hauska, vaikk'en siitä niin paljon pitänyt kuin omastani laveoine näky-aloineen.

Täällä olimme nyt kaksi vanhaa, avutonta, melkein orpoa vaimoa, voimitta työntekoon, ja olisimme ystävillemme joutuneet rasitukseksi, tai vanhoilla päivillämme johonkin työhuoneeseen, heidän huolenpidottansa, jotka nyt kävelevät kultaisen kaupungin kaduilla. Toisinaan toivoin tuntemattomien ystäviemme — joiden hyväntahtoisuus antoi meille asunnon, elätti ja vaatetti meitä — tietävän, kuinka eroava nykyinen kohtalomme oli siitä, kuin se heidän huolenpidottansa ja rakkaudettansa köyhiä kohtaan olisi ollut. Joskus arvelin kenties kohtaavani heitä ja kuinka iloinen olisin saada kertoa Beden armeliaisuuslaitoksen perustajalle, mitä hän edestäni oli tehnyt. Toivoin heidän tietävän, kuinka armeliaisuutensa meni kädestä käteen, joten suku suvulta Jumalan hyvyys tuli julistetuksi.

Rauhassa Jumalan ja ihmisten kanssa vietin siellä monta hiljaista vuotta, huomaten, miten Kor ja Fede kasvoivat, samoin kuin ennen vanhassa kodissani olin huomannut vuonain, vasikkain ja varsain kasvamista keväillä; vaan nämä kaksi kasvoivat paljon hitaammin, mutta sitä kauniimpaan kehitykseen. Kummallakin oli halu lukuun ja tietoihin, juurikuin Stefanillakin; heiltä näet puuttui rahaa huvituksiin, kauneihin vaatteihin ja monenmoisiin koristuksiin, joita nuoret tavallisesti rakastavat. Koska siten olivat karkoitettut senkaltaisista huvituksista, etsivät he jotakin toista, joka tyydyttäisi heitä, löysivät ja omistivat niitä monenmoisia Jumalan vapaita lahjoja, joita ympärillämme löytyy jokaiselle tarjona.

Päivä päivältä näytti Kor miehistyvän. Tohtori Klarke otti hänet apulaisekseen. Hän heitti pois palvelijapukunsa ja luki entistä innokkaammin, koska isäntänsä oli luvannut kustantaa kaikki, mitä hän tarvitsisi tohtoriksi tullakseen. Siihen tarvittiin paljon varoja, eikä Korilla ollut muita ystäviä kuin tohtori Klarke ja minä. Joskus ihmettelin muutosta, joka hänessä oli tapahtunut, muistelllessani minkälaisessa tilassa hänet löysin, ryysyisenä, paljasjalkaisena ja kaikin puolin hoidon puutteessa, niin sanoakseni poislokaistuna lian kanssa kadulta, ja nyt näin hänet kelpomieheksi tulemassa, joka kenties kerran oli kuuluva suuren ja rikkaan syntymäkaupunkinsa ylhäisten ja mahtavien lukuun.

Juurikuin Kor oli valmis, niinkuin tohtori Klarke sanoi, apulaisena seuraamaan häntä vaivashuoneeseen, kohtasi suuri vastoinkäyminen häntä ja minua. Tohtori Klarke kuoli äkkiä, niin äkkiä ett'ei ehtinyt allekirjoittaa testamenttiänsä, joka jo monta kuukautta oli ollut valmis, ja jossa hän Korille oli määrännyt viisisataa puntaa sterlinkiä hänen oppimääränsä päättämiseksi. Kaikki oli nyt turhaa; Kor oli taas heitetty maailmaan ja paitsi minua ei hänellä ollut muita ystäviä. Todellakin "Jumalan tiet eivät ole meidän tiet".

Kor parka! Vielä nytkin vihloo sydäntäni ajatellessani sitä suurta vastoinkäymistä ja syvää murhetta, jonka isäntänsä kuolema hänelle saattoi. Kaksi vaikutus-alaa oli Korilla valittavana. Hän oli sokea, pitkä ja kaunis-vartaloinen nuorukainen ja moni korkeasukuinen perhe olisi mielellään ottanut hänet palvelijaksi, palvelemaan heitä heidän komeissa kartanoissaan, ja lakeijaksi heidän puistoissa ajellessaan. Mutta Kor kammosi työtä, josta ei kenellekään olisi hyötyä, ja tämä oli hänestä miehuutonta elämää, täynnä mitätöntä työntekoa. Toinenkin vaikutus-ala oli hänelle tarjona; hän oli oppinut valmistamaan lääkkeitä ja eräs apteekari tarjoutui ottamaan hänet puotiinsa, mutta hyvin pienellä palkalla. Useimmat ostajat olivat köyhiä ja tulivat sinne, kun heiltä puuttui varoja lääkärin luo mennä. Tässä oli paljon työtä ja vähän tuloja, vaan kaikki työ tuli kansalaisten hyödyksi. Tämän vaikutus-alan valitsi Kor, kun Jumala asetti nämä kaksi tietä hänen eteensä.

Sen jälkeen tapasin häntä entistä harvemmin, vaan joka kerta huomasin muutoksen tapahtuneen hänessä. Ajattelemattomasta, itsekkäisestä nuorukaisesta oli hän tullut hiljaiseksi, vakavaksi mieheksi; hän turvasi Herraan Kristukseen, joka johdatti häntä hellällä, näkymättömällä, vaan ei havaitsemattomalla kädellä. Kor oli ottanut ristin, joka hänen tiellänsä oli, ja seurannut Kristusta, jonka hän luuli olevan pitkän matkaa, jopa satojakin vuosia edellensä; mutta Herra oli kääntynyt takaisin ja kävi nyt hänen rinnallaan, kantaakseen raskainta osaa hänen rististään. Tämä oli Kor raukalle onnellinen muutos!

Muistelllessani entisiä aikoja, puhelen niistä kenties iloisemmalla ja kiitollisemmalla mielellä, kuin silloin olisin tehnyt. On samoin kuin ennen kotona ollessani, jolloin joskus kiipesin vanhalle, yksinäiselle kukkulalle ja sieltä katselin kiertelevää tietä, joka sinne olin kulkenut. Silloin näytti tie sileältä, vihreäisine pensas-aitoineen molemmin puolin ja varjoisine puineen, jotka muodostivat la'en sen yli. Nyt muistin orvokkia, vuohenkukkia ja sinivuokkoja, joita sen vierustalla kasvoi, ja ruusupensaiden vihreitä oksia, joita tuuli tuuditteli, vieläpä rastasten ja hamppulintujen iloista viserrystä; mutta unhotin tien likaiset ja kiviset paikat, pistävät sääkset ja orjantappurapensaas, joihin vaatteeni tarttuivat. Kenties päivän vähäiset huolet silloin tällöin kiusasivat mieltäni ja saattoivat minut tylyksi taivaalliselle Isälleni; mutta hän oli aina yhtä kärsivällinen kuin äiti, joka kantaa pienen lapsensa kivisten ja likaisten paikkojen yli, ja suutelee orjantappurapiikkien tekemiä naarmoja hänen pienessä kädessään. Luulen sekä lapsen että äidin silloin enemmän rakastavan toisiaan kuin jos he vaunuissa verkalleen olisivat

ajaneet tietä eteenpäin.

Kor oli neljänkolmatta vuotias ja Fede seitsemäntoista. Rusottavine poskineen, jotka muistuttivat vaaleammista ruusuista vanhassa puutarhassani, oli Fede niin kaunis tyttö kuin joku toinenkin Lontoossa. Hänen katseensa ilahdutti jo minua. Usein tuli hän hauskaan huoneeseni, käyskenteli kanssani, ja oli melkein kuin oma lapseni. Sieltä ja täältä oli hän kerännyt koko joukon oppia. Kor opetti häntä latinaa ja opettaja kansakoulussa soitantoa ja ranskankieltä. Lapsi oli hyvin halukas oppimaan, mutta tultuaan seitsemäntoista-vuotiaaksi tahtoi hän elättää itseänsä, ett'ei tädillensä ja serkullensa enää olisi rasiukseksi. Hyvin onnellinen oli hän saatuansa opettajattaren paikan, opettaa viittä lasta, korjata heidän vaatteitaan, käyskennellä heidän kanssaan, ja olla luonansa yhdeksästä aamulla kuuteen illalla, josta viikottain maksettiin kymmenen killinkiä, paitsi lupa-ajoilta. Oliko tämä hyvästi maksettu? Siitä emme huolineet, iloitsimme vaan kun Fede voi ansaita leipänsä. Nyt olivat hän ja tätinsä rikkaita. Heillä oli kuusitoista killinkiä viikossa ja vapaa asunto.

YHDESTOISTA LUKU.

Pääsiäis-täysikuu.

Tuskin olin lakannut seuraamasta Korin ja Feden kehittymistä, joka muistutti nuorien puiden puhkeamis- ja kukkimis-ajasta, kuin jo Korin sydämessä huomasin hiljaisen, syvän rakkauden koiton Fedeen, ja tämä kasvoi, eneni samoin kuin päivän koitto, jota ei mikään voima hetkeksikään voi pidättää. Vaan mitä toivoa olikaan näillä nuorilla, köyhillä orpo-raukoilla! Paitsi heidän köyhyytensä oli rouva Moes lukuun otettava, ja hän oli henkilö, jota ei suinkaan voinut laimiin lyödä. Hän kehui olevansa hyvää sukua, ja Kor oli ainoastaan löytölapsi kadulta.

Kauan aikaa kului ennenkuin Kor ilmoitti tunteensa minulle; kuitenkin tiesin hänen salaisuutensa, kenties ennen kuin hän itse. Näin hänen vakaisen muotonsa kirkastuvan sädehtivästä ilosta Feden äänen tai astunnon kuuluessa ja huomasin kuinka hänen silmänsä seurasivat Feden liikunnoita ja miten puheensa ja laulunsä ikäänkuin lumosivat häntä. Fede lauloikin kuin hampulintunen, väliin iloisia liverryksiä, väliin valittavia säveliä, yksinkertaisesti ja luonnollisesti; joskus niin suloisestikin että herätti surumielisyyttä, samoin kuin lintujen viserrykset iltasilla, kun ne keinuen puiden latvoissa visertävät jäähyväiseksi laskeuvalle auringolle. Kuunnellen Feden laulua taisi Kor parka istua liikahtamatonna, juurikuin peläten vähimmäinkin liikahduksen karkoittavan hänet, ja silloin sattui että Fede yht'äkkiä iloisesti nauraen lakkasi laulamasta, kääntyi ikkunaan päin ja poimi muutamia kellastuneita lehtiä kukistani, jotka ikkunan laudalla olivat. Hänen ihana päänsä esiytyi taivaan sineä vasten ja Kor katseli häntä ikäänkuin peläten sulon näyn katoavan jos toisaalle loisi silmänsä.

Näin kului pari vuotta Korin mitään virkkamatta; enkä Fedenkään tunteista selvää saanut. Hän oli iloinen ja vähän veitikkamainen ja moni olisi sanonut häntä mieliteleväksi; mutta Fede ei ollut mielitelevä, vaikka koulun johtajan apulainen toisinaan saattoi häntä kotiin ja jok'ainoa yhdyslaulajoista, joiden seuraan hän kuului, osoitti hänelle kohteliaisuutta, ja ansaitakseen hymyilyn häneltä olisi tehnyt mitä hyvänsä. En luullut Korilla olevan paljon toivon sijaa. Harvoin tapasi hän Fedeä, joka taas ei näkynyt lukua pitävän, olipa hän poikessa kuinka kauan tahansa. Paitsi sitä nimitti Fede häntä aina "Kor raukaksi", joka minua ei miellyttänyt, vaikka itselleni oli tavaksi tullut sanoa "Kor raukka". Miksikä häntä "raukaksi" kutsuisin, joka elämänsä tavoissa seurasi Herraa Kristusta.

"Neiti Margery", sanoi Kor, eräänä iltana turhaan odotettuaan Fedeä, "olen näinä aikoina paljon muistanut äitiäni."

Harvoin olin puhellut Korin kanssa äidistänsä, sillä nyt kun hän oli vieraantunut siitä elämästä, jota kaduilla vietetään, sisälsi äitinsä muisto ainoastaan häpeää ja murhetta. Hänen poskensa hehkuivat syvästä punastuksesta, joka oli aivan erilainen kuin neitosen punehtuminen; hän osoitti surua ja mielikarvautta ja jotakin himmeää kuvautui nuorissa kirkkaissa silmissänsä.

"Mikä sinua hänestä on muistuttanut?" kysyi.

"Monikin seikka", vastasi hän surumielin; "vaimot, jotka tulevat lääkkeitä ostamaan, ja joita kadulla näen. Puolet ijästäni antaisin, jos saisin teidän kaltaisen vaimon omaksi äidikseni! Minusta on kummallista, että äitini kaltaisille vaimoille on suotu lapsia."

"Kor", vastasin, "odota siksi kun hänet taivaassa näet, silloin et häntä minuun vaihtaisi."

Hän pudisti päätään ja samassa kuului vähäinen rasahdus, joka saattoi hänet hengitystä pidättämään ja taas hetkeksi kuuntelemaan, mutta Fede ei tullutkaan.

"Neiti Margery", pitkitti hän, "äitini poikana ei minulla ole oikeutta voittaa kenenkään rakkautta; vai miten? — ei ainakaan semmoisen, jonka maksaisi vaivaa voittaa. En voi unhottaa, miksi olen syntynyt. Te olette tehneet minut siksi, mikä nyt olen; kaikki on teidän tekonne."

Hänen äänensä oli murheellinen; samassa johtui mieleeni ilta ennen Stefanin lähtöä, jolloin isäni hänestä sanoi melkein samat sanat. Stefan parka oli tullut ylennetyksi siitä säädystä, jossa hän oli syntynyt, matkannut pois ja joutunut hukkaan. Minutta olisi hän pysähtynyt kotiin, elänyt ja ahkeroinut niinkuin esi-isänsä ennen häntä. Tämä oli elämäni ainoa murhe ja epäily. Olinko tehnyt väärin Stefanille? Olinko tehnyt samoin Korille?

"Olisiko minun tullut jättää sinut sinne, josta sinut löysin? Oletko vähemmän onnellinen, vähemmän hyödyllinen nykyisessä olossasi?" kysyin.

Hän laskeutui polvilleen ja kätki päänsä syliini. Panin molemmat käteni hänen päänsä päälle rukoillen Jumalaa siunaamaan häntä. Ääneen en voinut puhua, sillä sydämeni oli täysi muistaessani Stefania — poikaani, joka matkasi meren taa ja oli ijäksi päiväksi hukassa.

"Neiti Margery!" sanoi Kor vihdoin, "rakastan Fedeä!"

"Sen kyllä tiesin, Kor raukka", vastasin; hän kohotti päätään katsoakseen minuun ja muotonsa kuvasi intoa, levottomuutta ja odotusta. Hän luuli minulla olevan enemmänkin sanomista; mutta minulla ei ollut. Muotoni lienee kuitenkin sanonut enemmän kuin suuni olisi voinut; sillä hän tuli levottomaksi minun tähteni.

"Te voitte pahoin, neiti Margery", sanoi hän, "ja tässä olen vaivannut teitä turhanpäiväisillä; miten voin teitä auttaa? Istukaa paikallanne siksi kun teille teetä valmistan."

"Ei, ei, Kor", vastasin, "ajattelin vaan Stefan raukkaa, joka Australiassa hävisi. Kerroit Fedeä rakastavasi. Sen olen jo monta kuukautta tietänyt."

"Tietääkö Fedekin sen?" kysyi hän kiivaasti. "Onko hän koskaan minua rakastava? Tietääkö hän, kuka olen, tietääkö hän, ett'ei minulla ole edes nimeäkään hänelle tarjota? Onko hän koskaan kuullut teidän nimittävän minua Korpraliksi?"

"Olenko sinua koskaan niin nimittänyt Kor?" kysyin.

"Ette", sanoi hän; "mutta kuulkaa nyt, neiti Margery, tunnustan teidän avullanne olevani, mikä olen; kaikesta olemisestani tulee minun teitä kiittää, ja siitä olen iloinen. Jos kerran saan tuntea, mitä kelpo vaimon rakkaus on, niin olen joka päivä kiittävä Jumalaa siitä, että hän johdatti teidät luokseni. Ei, teidän ei olisi tullut jättää minua siihen josta minut löysitte. Olen sekä onnellinen että hyödyllinen ihminen, tällä erää en kenties aivan onnellinen; mutta olen kyllä tuleva onnelliseksi, kun vaan voin Feden unhottaa, jos hän ei minusta huolisi. Te olette aina oleva yhtä hellä minulle, ettekä koskaan vaihetteleva Kor Bell raukkaa kohtaan."

"En koskaan!" vastasin.

Samassa kuului iloinen nauru, ja ovela, joka oli mennyt raolleen, näimme Feden tirkistävän, yhtä suloisen näköisenä kuin ennenkin. Kor punastui ja silmänsä loistivat kuin lähteen pinta, jota auringon säteet valaisevat; hän kavahti ylös istualtaan, mutta oli liian ujo menemään ovea avaamaan.

"Puhuitte salaisuuksia", sanoi Fede hieman nyreissään, paikaltaan liikahtamatta. "Sanon asiani ja juoksen tieheni."

"Ei, ei", sanoi Kor vähän peljästyneellä äänellä. "Minä lähden heti ja sitten saatte olla yksin neiti Margeryn kanssa; käykää nyt vaan sisään!"

"En voi tulla", vastasi hän näsäkkäästi. "Herra Russel odottaa kadulla ja minun tulee joutua. Margery, serkku Moes toivoo, että huomenna tulet tätini ja minun kanssa enosi vanhaan kotiin teetä juomaan. Lupasin jo puolestani, sillä tiesin, että tulet, koska on ensimmäinen päivä pääsiäis-luvastani. Ja nyt, hyvää yötä, Margery hyvä! Hyvää yötä, herra Bell!"

Ennenkuin kumpanenkaan meistä ennätti vastata oli hän jo poissa ja ainoastaan jalkainsa kopse kuului, hänen portaita alas juostessaan. Herra Russel oli apulais-opettaja ja kunnan nuori mies, joka voi naida minä päivänä hyvänsä. Korin kasvot vaalenivat ja hän kävi vakaaksi, eikä enää Feden nimeä maininnut. Poiskaan hän ei enää kiirehtinyt niinkuin Fedelle oli sanonut. Vielä hämäränkin tultua istuimme kauan puhellen pienessä huoneessani, vaan en sytyttänyt kynttilää, enkä laskenut alas

ikkunan uutimia, sillä kuunvalo lankesi sisään. Oli melkein täysikuu ja ehtootähti loisti sen yläpuolella yhtä ystävällisesti kuin konsanaan ennen vanhassa kodissani. Huomispäivä oli, niinkuin Fede sanoi, ensimmäinen päivä hänen pääsiäisluvastaan ja Pitkänperjantain aatto. Feden pääsiäislupa kesti viikon, jolta ajalta hän ei palkkaa saanut. Usein ajattelin kuinka paljon hän olisi voinut nauttia, jos ei hänen viikkopalkkaansa olisi pidätetty. Kymmenen killinkiä oli niin vähän heille, mutta niin paljon hänelle.

Ajatellen Fedeä tarjoutui Kor seuraamaan minua Abbey kirkkoon Pitkäperjantain aamuna. Sitten jätti hän minut, puristaen kättäni jäähyväiseksi. Portailta huusin hänelle ja pyysin häntä huomisaamuna tulemaan herraa Moesin luo, Fedeä ja minua kotiin saattamaan, jos aikansa myöntäisi. Hänen äänensä kuului iloiselta vastatessaan: "kyllä tulen, neiti Margery!"

Sitten seisoin suljetun ikkunan ääressä katsellen ulos; olin näet liian vanha avaamaan sitä, niinkuin nuorena ollessani olin tehnyt, vaikka minua yhtä paljon kuin ennenkin miellytti katsella kirkasta, valoisaa kuuta ja pientä uskollista tähteä, joka sen vierellä loisti.

Vaikka ruumiini oli heikkoutunut — tuskat ja vaivat, joita ennen en ajatellutkaan — tulleet, oli sydämeni enemmän kuin milloinkaan täynnä rakkautta, Jumalan ihaniin tekoihin, joita hänellä kaikkialla on lapsillensa näytettävänä. Ajattelin kuinka sama kirkas kuu oli vuosisatoja sitten, Gethsemanessa olevien tuuheiden öljypuiden välitse, katsellut Häntä, Herraani ja Mestariani, joka hyljättiin, kiellettiin, petettiin ja ristiinnaulittiin! Miten voikaan minun köyhyyttäni ja yksinäisyyttäni verrata Hänen köyhyyteensä ja yksinäisyyteensä? Eikö Hän antanut minulle ystäviä. Vaikka hänen omat opetuslapsensa pakenivat? Kuka minut oli hyljännyt tai kieltänyt? Missä olikaan risiini? Vastauksen näihin kysymyksiin luki Kristus sydämeni rakkaudessa ja kiitollisuudessa, joka hänen silmillensä oli avoin.

Sitten ajattelin kuinka suloisesti kuunvalo lankesi valaisten kattoja ympärilläni, niinkuin muinoin Jerusalemissa oli valaissut niitäkkin kattoja, joiden alla Kaifas, Pontius Pilatus ja ylimmäiset papit nukkuivat. Ihmettelin miten Herran hyvyys ympäröitsi heitä, vaikka Hän tiesi heidän ristiinnaulitsevan Hänen oman rakkaan Poikansa, jo ennenkuin he jälleen levolle menisivät. Myöskin ajattelin kuinka vaimot, Herramme äiti, Martha ja Maria, kalliin Herramme Kristuksen kanssa makasivat saman katon alla, tietämättä mitä seuraavina päivinä oli tapahtuva. Arvelin makaisiko Judas, pettäjä, ja mietti unessaan häpeällistä tekoansa, jonka hän oli täyttävä ennenkuin yö ensi kerran levisi maan ylitse. Kuvailiko hän mielessään, miten hän lyhty kädessä käveli sinne tänne puiden välissä Mestaria etsien siksikuin Hänet löysi, ja miten hän silloin lähenei Häntä ja, punaisen valon langetessa hänen omille pettäjä-kasvoilleen, suuteli Herraansa uskottomilla huulillaan. Uneksiko Judas tästä jo edeltäpäin ja näkikö hän Mestarinsa siunatun muodon, kalpeana tuskasta, ja Hänen itkusta ja valvomisesta kuopalle painuneet silmänsä, nuhdellen katselevan häntä? Jos hän nukkui, oli se viimeinen unensa, sillä Judas ei ollut koskaan enää nukkuva.

Muistin tämän myös olleen Herrani viimeisen unen; viimeisen yön, jolloin Hän väsyneenä laskeutui vuoteelleen, ummisti tuskasta ja vaivasta väsyneet silmänsä. Päivä täynnä huolta ja murhetta ja yö tuskallista valvontaa oli seuraava — Hän tiesi sen jo ennakkolta, näki sen selvästi ja visusti; mutta totisesti nukkui Hän sinä yönä, sillä Jumala antaa niille unta, joita Hän rakastaa. Siitä ajasta on hiljainen, suloinen kuunvalo, samoinkuin Jumalan rakkaus, tulvillut kaikille sekä hyville että pahoille.

Kun ikkunasta käännyin takkaan päin, jossa valkea oli palanut ja ainoastaan kourallinen tuhkaa oli jäljellä, heräsi muisto Stefanista uudestaan, niinkuin se jo kerran samana iltana Korin kanssa puhellessani oli herännyt. Mikä minut tänä iltana pani Stefania ikävöimään?

KAHDESTOISTA LUKU.

Hän on kuollut ja elää jälleen.

Seuraava päivä oli Feden lupapäivä, ja iltapäivällä kuljimme yksissä Westminsterin ja Ludgatemäen välillä olevia häliseviä ja jyriseviä katuja, jotka saattoivat minua arvelemaan, löytyikö missään enää hiljaista ja rauhallista tietä. Rouva Moes, joka oli syntynyt Lontoossa, eikä mielellään kulkenut jalkaisin, ajoi edeltäpäin yhteisvaunuissa. Enoni kuoltua olivat nämä jokavuotiset kutsut; ja nämä olivat minulle suuremmasta arvosta kuin muille, koska minua aina ilahdutti nähdä vanhaa kotiani ja elähdyttää muistoa eno Simisteristä, joka muuten kenties olisi himmentynyt ja kuihtunut sydämessäni.

Sitä päivää en koskaan unhot! Sää oli niin kirkas että ahtaimmatkin kadut näyttivät valoisilta ja

sydämmessäni iloitsin nähdessäni sitä pitkän koleaan talven jälkeen. Rouva Moes oli tullut perille vähää ennen ja tuli nyt emäntänä meitä vastaanottamaan; hänen mielestään oli kaikki tehtävä "laadun" mukaan, niinkuin hänen oli tapa sanoa. Päässä oli hänellä parhain huntunsa, joka aina oli vähän kallellaan, ikäänkuin hän olisi ollut liian murheellinen lukua pitämään, miten se oli, ja kumminkin oli se aina neulalla kiinni pistetty. Käsissä oli hänellä mustat silkki-käsineet; hän oli näet hyvää sukua, koska iso-isänsä oli ollut pappi ja miehensä kirjoittaja Lontoon pankissa. Siitäpä syystä almujenkin vastaanotto oli hänestä paljon vaikeampi ja nöyryyttävämpi kuin minusta. Usein puhui hän tästä ja vuodatti kyyneleitä siitä, kun oli kadottanut asemansa seura-elämässä. Tämäkin oli syy, miksi Korin suhteen epäilin. Vaikka Fede pitäisikin hänestä, tulisi vaikeaksi saada rouva Moes suostumaan, sillä hän muistutti usein Fedeä, ett'ei hän rahvaasen kuulunut, ja varoitti häntä kansaan sekauntumasta. Kuinka hän siis koskaan suostuisi Korin ja Feden naimiseen?

Katsella Fedeä kun hän valmisti teetä, oli mitä hauskinda nähdä voi. Hän ei antanut minun ryhtyä mihinkään, ei edes leivän paistamiseenkaan. Ensin kohotti hän uutta hamettaan ja kiinnitti sen neuloilla, jotta tumman punainen alushameensa näkyi, kuin myös pienet sievät jalkansa, jotka liikkuvat niin sukkelaan hänen tarjotinta, kuppia, lusikoita ja veitsiä esiin ottaessa. Silloin tällöin pysähtyi hän vakaan näköisenä ja katseli miettiväisesti pöytää, juurikuin teepöydän kattaminen olisi ollut vaikeampaa kuin soitantokappaleen soittaminen. Oikein oli hauska nähdä, miten hän asetti vanhan, mustan teekattilan kalterin yläpuolelle, yhtä huolellisesti kuin se olisi ollut kirkkaimmasta kuparista, ja sitten siirsi punaisia hiiliä sen alle, saadakseen sen suhisemaan ennen kiehumista, sillä häntä miellytti kuulla teekattilan "laulavan". Vaikka meitä, herra Moes lukuun otettuna, oli ainoastaan neljä henkeä, luki hän kahdesti sormillaan ennenkuin lusikalla mittasi teetä teerasiasta vanhaan kivikuppiin; sitten puuhasi hän aika lailla saadakseen vettä kiehumaan, vaikka höyry jo hetken aikaa oli noussut piipusta kattilan kannen alta. Suurimmalla tarkkuudella pani hän sitten voita, leikkasi leipää ja järjesti palaset lautaselle aivan kuin mallin mukaan.

Feden näin askaroidessa kuului askelia portailta, hitaisia, epävakaisia kuin oudon, joka pimeässä haperoipi. Ajattelin Koria; vaan hän ei tähän aikaan voinut tulla, ja paitsi sitä tunsin hän portaat yhtä hyvin kuin herra Moes ja minä, jotka unessakin kompastumatta olisimme voineet kulkea niitä ylös ja alas. Ne olivat pimeät ja mutkaiset, eikä yksikään porras ollut suorassa ja useammat niin huonot, että notkistuivat jalkain alla; valokin tuli sinne keittiön ovesa olevasta ruudusta. askelten lähetessä ylimmäisiä portaita, katsoimme oven ruutuun, jossa näimme miehenpuolen himmeät, tummat kasvot — ainoastaan himmeät, tummat kasvopiirteet ja nekin oudon miehen.

Ja kumminkin sykki sydämmeni yhtä levottomasti, kuin lintu räpisteleiksen käsien välissä, sitä lentoon päästettäessä vapautteen ja auringon valoon. Hengitykseni kävi nopeaksi ja silmiäni huikaisi; olin kuin paikkaan kiinnitetty, enkä voinut enemmän liikkua kuin puhuakaan. Rouva Moes nousi puoleksi istuimeltaan, vaan vajosi takaisin ylhäisten näköisenä ja pani kätensä ristiin. Fede seiso liikkumatonna käärittyine hameineen, tukka taapäin silitetty hänen punottavilta poskiltaan, ja tuijotti tummaan, ruudun läpi näkyvään muotoon. Hänen juuri sen verran toinnuttuaan, että voi ottaa askeleen eteen päin, avautui ovi ja vieras astui sisään.

Hän oli tuntematon, pitkä, roteva keski-ikäinen herrasmies; partansa oli pitkä samoin kuin tukkansakin ja peitti osan hänen muodostaan. Mutta hänen silmissänsä oli valo, joka muistutti sitä päivän valoa, joka ennen nuorena tyttönä ollessani loisti kirkkaampana, suloisempana ja loistavampana kuin nyt. Katsottuani kerran hänen silmiinsä en enää nähnyt mitään, sillä tuossa paikassa muistui mieleeni vanha kotini, kukkasat puutarhassa ja taivaan kirkkaus kukkulan takana. Vavisten nousin paikaltani. Vieras kääntyi toisesta toiseen ja sanoi sitten epäilevällä, ehkäpä epätoivoisella, äänellä: "Herra Moes sanoi sisareni Margeryn olevan täällä."

Tämä oli kylliksi. En voinut paikaltani liikahtaa, mutta ojensin käteni häntä vastaan huutaen: "Stefan! Stefan!" ja samassa silmänräpäyksessä tunsin hänen käsivartensa ympärilläni ja hengityksensä poskillani. Hetki oli tuskallinen, sillä huone näytti pyörivän ympärilläni ja Stefaniin nojautuen huusin ääneen. En tahtonut kuulla, enkä nähdä muita kuin Stefania, omaa poikaani Stewieä! Kaikki olikin niin kummallista! Päivä oli kulunut samoin kuin muutkin, enkä vähintäkään aavistanut hänen tulevan, vaikka hän lähenei lähenemistään, melkein kuin se, joka haudastansa palajaa. Minun oli vaikea uskoa, että hän oli luonani, vaikka pidin kiinni hänen kädestänsä ja himmentyneillä silmillä katselin hänen muotoansa. Hän oli hyvin muuttunut ja kuitenkin sama kuin ennen; niin tulemme mekin olemaan seisoessamme Jumalan kasvoin edessä. Poikana oli hän matkannut ja miehenä palasi hän ja tämä teki tulonsa vielä kummemmaksi.

Rouva Moesin ääni saattoi minut jälleen todellisuuteen ja teki päivän enemmän toisten kaltaiseksi. Hänen äänensä oli lempeä ja valittava ja muistutti meitä usein, kuinka paljon hän oli kärsinyt kadottaessaan arvonsa seuraelämässä. "Minua kummastuttaa, Fede kulta", sanoi hän, "että noin seisoa tuijotat sanaakaan virkkamatta, kun neiti Margeryn veli on tullut; ja vaikka hänestä niin usein olemme kuulleet puhuttavan, ei kukaan nyt tervehdi häntä tervetulleeksi. Etkö näe, että neiti Margery on kovin

hämmästynyt esittämään häntä meille? Tuossa nyt seisoa ällistelet niinkuin et koskaan olisi ihmisten tapoja oppinut. Tämä on neiti Moes, lankoni tytär, ja minä olen rouva Moes, nyt en enää paljon tunnettu seura-elämässä, mutta parempina päivinä hyvin huomattu."

Rouva Moes nousi taas puoleksi istuimeltaan ja teki vähäisen kumarruksen, mutta Fede tuli punastuen Stefanin luo, otti häntä kädestä ja hymyili, vaikka kyyneleet nousivat silmiinsä. Kaikki tämä liikutti minua ja entistä enemmän katsoin Stefaniin.

En ollenkaan olisi tuntenut häntä! Nyt oli hän oikea herrasmies, ja satoja kertoja olisin voinut kulkea ohitsensa, häntä tuntematta; ja vaikkapa muisto hänestä olisi vilahtanut sydämmeni läpi, samoin kuin tuulenpuuska, joka ohitsemme kiittää myötänsä tuoden kukkaisten lemua, en sittenkään olisi voinut aavistaa tätä uljasta muukalaista kadonneeksi veljekseni. Tätä ajatellessani en voinut olla huokailematta; vaan katsellessani häntä miellyin häneen ja ylpeilin hänestä, vieläpä enemmän kuin hänen poikana ollessaan. Koettelini muistaa, kuinka vanha hän oli, mutta sitä en voinut; ajattelin vaan että hän oli luonani.

"Stefan", virkoin ilosta huoaten, "nyt et enää ole poika!"

"En, Margery", vastasi hän hymyillen vanhalla tavallaan. "Nyt olen vanha nainut mies ja minulla on tytär, joka on tuon nuoren neidin ikäinen."

"Tytär!" toistin, "Stefan nainut!"

Tämä näytti tekevän melkoisen muutoksen; Stefan palasi, mutta ei enään yksinään niinkuin lähtiessään!

"Niin", sanoi hän, "minulla on vaimo ja neljä lasta; he eivät vielä ole Lontoossa. Minä tulini maitse ja he seuraavat meritse."

En käsittänyt, miten hän maitse oli tullut, sillä olin aina luullut, että Australiasta tulevilla oli pitkä merimatka tehtävä. Tätä en nyt huolinut miettiä, olihan minulla hyvää aikaa ensi kerran kysyä sitä Stefanilta.

"Oletko hyvästi menestynyt?" kysyin. "Oletko matkaasi tyytyväinen?"

"Olen kyllä", sanoi hän, "minun on hyvästi onnistunut; vaan vaimoa ja lapsia ei tyhjällä elätetä, Margery."

Hän katsahti rouva Moesiin ja Fedeen päin, ikäänkuin hän ei heidän läsnä ollessa olisi tahtonut puhua yksityisistä asioistansa.

Tee oli valmista ja Fede liikkui pöydän luona ujon ja levottoman näköisenä. Herra Moes astui puodista sisään ja tuli Stefania tervehtimään, ystävällisesti puristaen hänen kättänsä.

"Kuinka kummallista että juuri täällä kohtasitte toisianne!" huudahti hän. "Täällä, enonne Simisterin vanhassa kodissa! No, terve tultuanne, herraseni, takaisin vanhaan Englantiin, ja terve tultuanne yksinkertaiseen majaani. Toivon, että juotte teetä kanssamme!"

"Jää tänne, Stefan!" sanoin painaen kasvojani hänen kättänsä vasten ja suudellen sitä.

"Kello kahdeksaan voin viipyä", vastasi hän kelloonsa katsoen, "ja mielelläni juon kupin teetä."

Sitten istautui hän pöytään vierelleni. Jok'ainoa liikuntonsa ja sanansa johdatti mieleeni jotakin hänen entisistä tavoistaan — jonkun silmän-, suun- tahi käden-liikunnon — joka muistutti Stefan pojasta.

"Vai on eno Simister kuollut!" sanoi Stefan.

"Niin", sanoi herra Moes, "hän kuoli kymmenen tai yksitoista vuotta sitten. Kaiken omaisuutensa jätti hän Margerylle, liikkeen ja kaikki; hän tuli näet ainoaksi perilliseksi."

Tämä oli vanhaa leikkipuhetta, jota herra Moesin oli tapa kertoa kullekin vieraalle. Hän sanoi sen sointuvan niin hyvästi ja saattavan heitä minua enemmän huomaamaan; mutta ei kukaan, joka näki vanhan, mustan, kuluneen mekkoni, voinut luulla minua perinnön-omistajaksi.

"Miksikä minulle et koskaan kirjoittanut?" kysyin, sillä nyt oli iloni jo tyyntynyt voidakseni muistaa haikeaa murhetta, joka näinä vuosina oli vaivannut minua.

"Miksi minulle et koskaan kirjoittanut?" kertoi hän. "Viimmeisessä kirjeessäsi, jonka sain, kirjoitit tulevasi tänne asumaan eno Simisterin luo, enkä sen enempää ole sinusta kuullut. Sentähden tulini täältä sinua kyselemään. Oi, Margery, aika on meidät molemmat muuttanut!"

"Toivon, että olisin tietänyt sen", sanoin. "Olisin ollut onnellisempi tietäessäni sinun elävän ja menestyvän."

"Oletko ollut onnellinen näinä vuosina?" kysyi hän.

"Olen", vastasin, "onnellisempi kuin kotoa lähtiessäni luulinkaan! Täällä olen löytänyt ystäviä, hyviä ystäviä, minulla on rauhallinen koti, hyvä terveys ja nautin määrätöntä siunausta. Tarvitsin ainoastaan saada tietoja sinusta, ollakseni onnellisempi kuin kertoakaan voin."

"Margery on aina onnellinen", sanoi Fede, "ja koettelee saattaa toisiakin onnellisiksi."

"Samoin kuin entinen Margery kotona", sanoi Stefan ja katsoi minuun kauniilla silmillään siksi kuin sydämmeni ilosta sykki.

"En tiedä, kuka anteliaisuudessa olisi hänen kaltaisensa", sanoi Fede. "Hän voisi olla hyvinkin rikas, mutta hän ei taida säästää mitään itseänsä varten."

Tiesin, mitä Fede tarkoitti, enkä voinut olla hymyilemättä. Enoni kuoltua panin vähäisen summan pankkiin, joka sittemmin tuli hyvään tarpeeseen Korin menoja suorittaessa. Kor oli lukenut ja säästänyt, useinpa nälkääkin nähnyt, voidakseen suorittaa tutkinnoita, joita lääkäriltä vaadittiin, ja nyt oli hän onnistumaisillaan. Olisiko kukaan vaimo, joka Korin tunki, pitänyt rahansa käyttämättä, silloin kuin ne hänelle olivat niin suureksi hyödyksi?

"Minua kummastuttaa, Fede herrtaseni, kuulla sinun noin puhuvan rikkaista naisista", sanoi rouva Moes, "juurikuin sinä, lapsi parka, heistä jotakin tietäisit, niinkuin minä, joka heidän seurassansa olen teetä juonut, aivan toisella tavalla kuin nyt täällä; silloin palvelijapukuun puetut palvelijat tarjosivat sitä kalleissa kiinalais-kupeissa hopea-tarjottimilla. He vasta rikkaita naisia olivat! Heistä, paha kyllä, et mitään tiedä ja minua kummastuttaa, kun kuulen sinun tuolla tavalla puhuvan neiti Margeryn Australiasta tulleen veljen kuullen."

Fede punastui tukan rajaan saakka, — rouva Moes nyykytti hiljaa päätänsä ja katsoi surumielin tuleen.

"Vai jätti eno Simister sinulle kaiken omaisuutensa, samoin kuin isäkin?" kysyi Stefan puoleksi kuiskaten.

"Niin, jätti", vastasin.

Emme enää puhuneet kumpaisenkin asioista, sillä vierasten läsnäolo näkyi Stefania vaivaavan. Hän kertoi meille monta seikkaa ja tapahtumaa Australian elämästä, ja aika kului kuin unessa siksikin hän katsoi kelloansa ja sanoi, että hänen tuli mennä.

Nojausin hetkeksi häneen ja pidin kiinni hänestä; eron-hetki oli vaikea. Nyt oli hän taas pienen veljeni näköinen, jota pienenä ollessaan niin mielelläni olin hoitanut ja suuremmaksi tultuaan palvellut. Oi onnellisia päiviä, nuoruuden suloisia päiviä, jolloin kesällä yksissä poimimme kukkasias niityllä, haravoimme lemuavaa heinää, keräsimme tähtiä vainiolta ja talvella katkoimme jääkynttilöitä katon räystäältä! Ne näyttivät taas katoavan hänen kanssansa. Onnella on tuskansa samoin kuin murheellakin.

KOLMASTOISTA LUKU.

Iloinen Pitkäperjantai.

Stefan oli poissa. Pyhän Paavalin tuomiokirkon suuri kello, joka kaikuu niin juhlallisesti, löi jotakin, vaan mitä, sitä en tiedä, sillä tänä iltana en ajasta lukua pitänyt. Fede istautui Stefanin sijalle, pani käsivartensa ympärilleni ja nojasi päänsä olkapäälleni. Paljon emme puhuneet, olin näet liian onnellinen mitään virkkamaan, eikä Fede tahtonut äänettömyyttäni häiritä. Hänen hiljaiset hyväilemisensä osoittivat kylliksi hänen osan-ottavaisuuttansa. Se oli onnellinen hiljaisuus, enkä tiedä kuinka kauan se olisi kestänyt, ell'ei rouva Moes olisi korottanut valittavaa ääntänsä.

"Herra Bede on vienyt myötänsä kaiken ilon", sanoi hän, "kosk'ei kukaan sanaakaan virka, ei hyvää eikä pahaa. Näin suuren onnen kohdatessa pitäisi kuitenkin olla jotakin sanottavaa, ja osoittaa kiitollisuutta Lujalle. Eikä tällainen onni kohdannut edes minua, vaikka raamatussa löytyy niin monta lupausta leskille, vaan ei ainoatakaan vanhoille piioille!"

"Mutta minä olen kiitollinen", sanoin, "vaikk'en tiedä, miten Jumalaa kiittäisin. En löydä sanoja kiittää Häntä; minusta on kuin Hän olisi antanut liian paljon. Luulen Hänen pitävän iloni kiitoksena."

Niin tunsin sen silloin sydämissäni ja uskon sen vieläkin; sillä mikä äitiä enemmän tyydyttää kuin nähdä pienen lapsensa iloitsevan lahjasta, jonka hän on hänelle antanut, vaikk'ei lapsi voisi sanoilla kiittää äitiänsä, vaan ainoastaan suudella häntä ennenkuin juoksee pois leikittelemään uuden lelunsa kanssa. Olin niin iloinen, ett'en taitanut siitä puhua edes Hänellekään, joka oli johdattanut Stefanin luokseni; vaan en pelännyt, ett'ei Hän minua ymmärtäisi.

Tämän lausuttuani kuulumme alimmaisten porrasten ruskavan miehen jalkain alla; askeleet lähenivät kiiruhtain, aivan eri tavalla kuin Stefanin. Fede nosti päänsä olaltani ja istui suorana istuimellaan, sillä kumpikin tiesimme kuka tuli. Hetkisen näkyi Korin muoto tirkistävän oven ruudusta, halukkaasti, miltei nälkäisesti, niinkuin siihen aikaan, jolloin hän seiso i tirkistellen leivoksia leipojan ikkunassa. Ihminen ei isoo eikä janoo ainoastaan leipää, rakkaus on sielulle yhtä tarpeellinen kuin ravinto ruumiille.

"Oi, Kor!" huudahti Fede, hänen ovea avatessa; "Margeryn veli on tullut!"

Olisitte nähneet Korin muodon! Minusta se sanoi enemmän kuin toisten ihmisten kieli. Aina se kuvasi jotakin niistä tunteista, jotka hänen sielussansa vallitsivat, samoin kuin puoleksi läpikuultavat ikkunanruudut, joiden läpi näkee kuinka paljon valoa tai pimeyttä niiden sisäpuolella löytyy. Nyt näkyi hän ensin hämmästyvän, mutta sitten kirkastui koko hänen muotonsa sanomattomasta ilosta ja hän kiiruhti luokseni ikäänkuin ei hän Fedeäkään olisi nähnyt.

"En koskaan elämässäni ole ollut niin iloinen!" huudahti hän sydämmellisellä äänellä; "sepä oli parhain uutinen, minkä milloinkaan olen kuullut! Kertokaa minulle kaikki, neiti Margery."

Ääneni vapisi ett'en voinut sitä tehdä. Oli hauska kuulla Feden kertovan illan kummallista tapahtumaa ja nähdä Korin kuuntelevan sitä ilosta sädehtivin silmin.

"Ja missä hän asuu?" kysyi Kor.

Tämä kysymys saattoi meidät kaikki hämille. Olimme niin paljon puhelleet muista asioista ja viimein oli hän lähtenyt niin pian, ett'en ajatellutkaan sitä kysyä, eikä hänkään muistanut sanoa. Pienestä ylikamaristani Westminsterissä en myöskään ollut hänelle kertonut. Ensin tulin levottomaksi, vaan mitä levottomuuteni hyödytti? Hän tiesi kyllä mistä saisi tietoja minusta ja herra Moes lupasi olla kotona seuraavana päivänä, vaikka se oli Pitkäperjantai, siksikuin Stefan oli käynyt siellä asuntoani kysymässä.

Hauska oli tänä iltana kulkea kotiin Feden ja Korin seurassa. Toivoin että kaikki ihmiset, jotka kohtasimme, voisivat iloita kanssani niinkuin Kor, joka näytti iloisemmalta kuin milloinkaan ennen. Koko kaupunki oli minusta muuttunut; ei löytynyt enää niin paljon huolta, vaivaa ja köyhyyttä; kartanot näyttivät suuremmilta himmeässä valossa, ja varjot peittivät katujen saastaisuuden. Taivas oli melkein selkeä ja täysikuu valaisi meitä, ikäänkuin tietäen, kuinka onnellisia olimme.

Seuraavana aamuna nousin päivän koittaessa, puhdistin ja siistin huoneeni, että kaikki ennen Stefanin tuloa näyttäisi niin siistiltä ja sievältä kuin mahdollista. Vihdoin olivat pienimmätkin sopet vähäisessä majassani järjestetyt mieleni mukaan. Luulen sen vähitellen muuttuneen kaltaisekseni; ja todellakin, jos Herra Kristus näkee sen maksavan vaivaa valmistaa meille sijaa isänsä huoneessa, niin kannattaa meidänkin järjestää kotimme meille soveliaaksi asunnoksi, niin kauan kuin Hän antaa meidän viipyä täällä. Kotimme on kuin pieni maailma, jossa meidän tulee vaikuttaa, niinkuin Jumalakin vaikutti siksikuin Hän katsoi kaikki, mitä Hän tehnyt oli, ja katso ne olivat sangen hyvät. Työni päätettyä näytti minusta pieni huoneeni sangen hyvältä Stefanille sisään astuttavaksi.

Paljon oli minulla häneltä kyseltävää; ensin tahdoin kuulla hänen vaimostaan ja lapsistaan, veljeni pojista ja tyttäristä, joita jo ennakolta rakastin. Tiesin ett'ei hän varhain voinut tulla luokseni, koska hänen ensin tuli mennä herra Moesin luo asunpaikkaani tiedustelemaan. Kun sitten kirkonkellot toinen toisensa jälkeen alkoivat soida ja Abbey kellon syvä-ääniset läppäykset kumisivat hiljaisessa aamuilmassa, odotin häntä pieni oveni raollaan, voidakseni heti, hänen astuttuansa alimmaiselle portaalle, kiiruhtaa häntä vastaan. Hetken kuluttua kuulin askeleita; vaan se oli Fede, joka hyvin hiljaa astui portaita ylös ja tirkisti hymyillen ovesta.

"Tule sisälle, Fede", sanoin; "täällä ei vielä ole ketään."

"Margery", vastasi hän pannen käsivartensa kaulani ympärä, "rakas, vanha Margery! Olen melkein mieleton ilosta."

Hän toi kimpun lemuavia orvokkia, melkein yhtä suloisia kuin ne valkeat orvokit, joita Kondoverin tien varrella kasvoi. Hupaista oli nähdä hänen asettavan niitä yksittäin ja hyvin varovaisesti vesi-

astiaan. Orvokkien lemutessa tunsin itseni niin nuoreksi, että kelpasin seurustelemaan vaikka hilpeän Fedenkin kanssa, ja vaikea oli uskoa, että Stefan jo oli keski-ikäinen mies ja minä itse vanha, harmaapäinen eukko.

"Menetkö tänään kirkkoon?" kysyi hän asetettuansa orvokit takan luona olevalle hyllylle.

"En uskalla", vastasin, "kenties hän tulisi poissa ollessani. Olen liian onnellinen voidakseni minnekään mennä, ja jos Stefan ei tule, olen mieluisemmin yksinäni Jumalan kanssa."

Sitten johtui mieleeni: tunsiko Herra Jesus itsensä koskaan niin onnelliseksi täällä maan päällä ollessaan? Vaan muistin, kuinka hän sanoi paimenesta, joka löysi kadonneen lampaansa, että hän kantoi sen kotiinsa ja kutsui ystävänsä ja naapurinsa iloitsemaan kanssansa. Syntyyhän taivaassa ilo, ei ainoastaan monesta, vaan yhdestä syntisestä, joka itsensä parantaa. Tämä oli Herramme ilo ja sen jätti Hän meille. Minäkin iloitsin kadonneesta veljestäni, joka oli tullut; vaan hän ei palannut tuhlaaja-poikana, ryysyisenä ja puutteen alaisena minulta apua pyytämään ja kumminkaan ei iloni olisi ollut paljon vähempi, jos hän semmoisena olisi palannut.

Sill'aikaa asetti Fede hienoilla sormillaan päähineeni suoraan, kiinnitti kaulukseni neuloilla ja silitti tukkani. Sitten suuteli hän minua uudestaan.

"Sinä olet herttaisain eukko koko Lontoossa ja veljesi on ylpeilevä sinusta niinkuin minäkin."

Minua miellytti kuulla lapsen tällä lailla puhuvan, vaikk'en sitä uskonut enemmän kuin äiti usko lapsensa lörpötyksiä. Feden poismentyä kului hetki hetkeltä hiljaa, vaan suloisesti. Olin yksin Jumalan kanssa. Stefan ei tullutkaan; mutta hän oli samassa kaupungissa kuin minä ja tämä ajatus tuotti jo iloa. Minusta oli kuin olisimme suojassa saman siiven alla, ja Stefan minä hetkenä hyvänsä voisi lähestyä minua. Kuinka suuri on hyvyytesi, Jumala, kun ihmisten lapsille suot turvan siipeis varjossa! Eikö Stefan ennen ollut toisen siiven alla? Ja nyt oli hän täällä läheisyydessäni ja ennen pitkää olin kuuleva hänen äänensä ja näkevä hänen muotonsa.

Päivä kului Stefania odottaessa, tirkistellen ja kuunnellen häntä. Kahdesti tai kolmasti tuli Fede luokseni, rauhatonna ja levotonni niinkuin nuoret ainakin, tiedustelemaan, oliko Stefan tullut. Iltapuoleen tuli Korikin hiipien portaita ylös ja seiso hetkisen oven ulkopuolella, kuunnellakseen, olinko yksin, ennenkuin hän sisään astui. Kun jo kävi liian myöhäiseksi tänä iltana odottaa Stefania, suljin oveni ja menin levolle. Kuunvalo lankesi huoneeseni ja esti minun nukkumasta; mutta alati oli minulla sama rauhallinen tunto siitä, että Stefan ja minä olimme Jumalan siipein suojassa ja varjossa.

Seuraavanakaan päivänä ei Stefania näkynyt. Fede meni Pyhissävaeltajain-kadulle kuulustelemaan, oliko hän siellä käynyt. Vaikka herra Moes oli ollut kotona koko päivän, ei hän kuitenkaan ollut häntä nähnyt. Sunnuntainkin olin kotona, vaikka mielelläni olisin kirkkoon mennyt; pelkäsin jonkun sanoman sill'aikaa tulevan Stefanilta ja kaikki ovet olisivat suljetut, sillä rouva Brown oli mennyt maalle tyttärensä luo pääsiäistä viettämään ja jättänyt minulle kaikki asiatoimihuoneiden avaimet. Päivä oli pitkä ja rauhaton, vaikka Herra sinä päivänä nousi ylös kuolleista ja ensimmäiset sanansa olivat: "Vaimo, miksi itket?" Herra tiesi vaimoilla olevan paljon itkettävää, ja jos kyyneleeni sinä päivänä vuotivat, sanoi Hän hyvin hellästi, vaan ei nuhdellen: "Vaimo, miksi itket?" Ja minä vastasin: "Herra, sinä tiedät kaikki, tiedät myös sen!"

NELJÄSTOISTA LUKU.

Hyljätty.

En voisi kertoa pitkää epätietoisuuttani, joka alati pettävine toivoineen oli virvatulien kaltainen, jotka ennen kotona liehuvalla tavalla liitelivät soiden yli, mutta lähestyessä katosivat; samoin oli toivonikin himmentynyt ja vähitellen muuttunut synkäksi lakkaamattomaksi pelvoksi. Tahdon sanoa minkälaiseksi pelvoksi. Väliin oli tapahtunut, että muukalaisia oli kadonnut Lontoossa, kenenkään tietämättä, minne he olivat joutuneet. Tiesimme pauloja ja pesiä löytyvän, joihin muukalaisia voi vietellä, ett'ei heitä sittemmin näkynyt, ei kuulunut. Stefan oli hyvästi puettu, ja herra Moes sanoi hänen kellonsa ja kelluttimensa, joita en ollut huomannutkaan, olleen suuresta arvosta. Emme vähintäkään tietäneet, mistä hän oli tullut, tai minne hän oli hävinnyt. Peljättävä oli kauheaa; sen näin Korinkin silmistä jo aikaa ennen kuin hän sanaakaan virkkoi. Vaikka murheeni oli suuri, tunsin kumminkin Stefanin ja minun olevan Jumalan siipein varjossa; mutta sielläkin on joskus pimeä ja sentähden sitä kutsutaankin

Hänen siipeinsä *varjoksi*. Kaikki on täällä ainoastaan varjoa. Isämme rakkaus ja huolenpito näyttää joskus varjolta, väliin hyvinkin pimeältä.

Näinä aikoina oli Kor minulle suureksi avuksi. Hän tunsu kauhean kaupungin pahimmat pesäpaikat ja alkoi varovasti, vaan tarkasti etsiä sieltä, usein pyytämättä polisimiesten apua, sillä hän taisi mennä sinnekin, jonne he eivät uskaltaneet, ja saada tietoja, jotka heille eivät olleet tarjona. Muistanette, että kaupungin sisus oli Korin syntymäpaikka, paikka, jossa hän oli kasvanut. Siellä täällä kohtasi hän kurjia vaimoja ja onnettomia miehiä, jotka olivat vajonneet syvään viheliäisyyden ja juoppouden suohon, ja jotka vielä muistivat hänen äitiänsä ja nimittivät häntä hänen entisellä nimellään Korpral Bell. Kor parka! Hän sai kärsiä melkein yhtä paljon kuin minä.

Ajatelkaapa minlainen murhe minua oli kohdannut! Stefan oli palannut monen pitkän vuoden kuluttua, mutta ainoastaan muutamiksi hetkiksi ja sitten oli hän taas kadonnut samaan kamalaan äänettömyyteen ja pimeyteen kuin ennenkin, vaan joka nyt näytti monta, monta vertaa entistä pimeämmältä. Entäs Kor sitten, joka meni häntä etsimään noihin kauheihin synnin ja pahuuden pesiin, jotka Lontoossa ovat niin syvät, ja joista hän itse oli tullut pelastetuksi, vaan joissa äitinsä oli hukkaan joutunut. Aina kun hän tuli luokseni ja kertoi, mitä oli nähnyt, huomasin hänen otsallansa pilven, joka kerta kerralta näytti synkistyvän enenemästä tuskasta; sillä tätä ennen oli hän jo melkein unhoittanut syntymäpaikkansa viheliäisyyden ja saastaisuuden. Oi, mikä olikaan minun murheeni verrattuna siellä vallitsevaan surkeuteen? Minun oli ainoastaan varjo, mutta heidän oli synkkä pimeys, joka ikäänkuin musta ukkosenpilvi peitti Korin sielun.

Vaikk'ei Kor juuri käyttänyt polisimiesten apua, sai hän kuitenkin tietää polisitutkinnon tapahtuneen siinä kaupungin osassa samana yönä, jona Stefan katosi, vaan hänestä eivät mitään tietäneet, eivätkä olleet nähneet ketään hänen kaltaista miestä. Pelkäsin Korin kenties kulkevan Stefanin ohitse häntä tuntematta, kosk'ei hän milloinkaan ollut häntä nähnyt, ja kun rouva Moes ja Fede selittivät hänen ulkonäkönsä, en minäkään siitä olisi häntä tuntenut.

Kevätpäivät pitenevät pitenevästään ja kun vähäiset talousaskareeni olivat päätetyt, menin usein kävelyllä hämärässä, kulkien katu ylös ja katu alas. Joskus olin näkevinäni vilahduksen Stefanista ja seurasin häntä, siksi kuin hän näkyvistäni katosi väkijoukkoon, tai jos hänet saavutin, huomasin erehtyneeni. Koska olin voimakas ikäisekseni ja tottunut kulkemaan, kuljeskelin usein sinne tänne, ikäänkuin väkikutungokseen eksynyt, alati etsien jotakin, jota en löytänyt.

Useimmat matkustukseni olivat Temple Barin itäpuolelle, sillä en ajatellutkaan kohtaavani Stefania muualla kuin Cityssä. Eräänä iltana, kun teen juotua läksin ulos, huomasin pitkän, rotevan, mustapartaisen miehen nopeasti kulkevan kuningattaren hoviin päin. Seurasin häntä niin läheltä kuin taisin, mutta kadotin hänet näkyvistäni Green puistossa. Oli kaunis toukokuun ilta; auringon kirkkaat säteet lankesivat lännestä, valaisten pieniä viheriäisiä lehtiä, jotka Lontoossakin puhkesivat sulkkukehdoistansa. Tähän aikaan ei ollut paljon kansaa liikkeellä, sillä kaikki korkeasukuiset olivat ajaneet kotiinsa päivälliselle, ja lapsien oli liian myöhäinen olla ulkona, paitsi köyhien, joilla on vapaus olla poissa kurjista kodistansa niin kauan kuin mielivät, täällä, nyt melkein väettömässä puistossa vallitsi rauhallisuus ja viileys, joka, kaupungin hälinästä ja tungoksesta tultuani, virkistyi aivan kuin ystävällinen käsi olisi laskettu päälleni raskaan taakan sijaan, jota pääsiäisestä saakka olin kantanut.

Täällä levähdin viheriäin puiden siimeksessä, joiden latvoja laskeuvan auringon viimeiset säteet kohtasivat. Sitten kuljeskelin käytävää pitkin, köyhä, yksinäinen, harmaapäinen vaimo, siksi kuin huomasin olevani erään veräjän luona, joka vei sille puolelle Ricadillyä, jossa monta komeata kartanoa oli rakennettu. Aurinko oli jo laskeutunut ja kosk'en enää tällä kertaa toivonut löytäväni Stefania, aion mennä kotiin.

Kulettuani vähän matkaa tulin erään kartanon luo, joka kukkasista hohti; ne olivat istutetut ikkunaltaaneille alikerroksesta ylikerrokseen saakka, ja loistivat nyt hämärässä, niinkuin omat kukkani kotona puutarhassa.

En voinut olla hetkeksi pysähtymättä, katselemaan kukkaisten loistavia värejä, nojautuen vastapäätä olevaa aitausta vasten. Siinä asuvilla vallassäätyläisillä oli nyt puolisen aika, eikä uutimet vielä olleet alaslasketut. En koskaan ollut nähnyt niin komeasti katettua pöytää hienoine, valkeine liinoineen, hohtavine hopea-astioineen ja kimaltelevine laseineen. Palvelija syytti par'aikaa kyntteliä pöydän yli riippuvassa kynttiläkruunussa ja nuori nainen, valkeassa pu'ussa, järjesteli pöydällä seisovaa suurta kukkais-kimppua. Tuo ihana, hento olento, joka oli yhtä sorea kuin liljat, joita hän liikutteli, veti sydäntäni puoleensa. Löytyy liljoja Jumalan yrttitarhassa, jotka eivät työtä tee, eivätkä kehrää, ja tämä oli yksi niistä.

Samassa kuin palvelija lähestyi kaunistä näky-alaani sulkemaan, avautui huoneen toisessa päässä oleva ovi ja siinä seiso — — oliko se mahdollista? Saattoiko olla mahdollista, vai pettivätkö silmäni ja sydämeni? Siellä olin näkevinäni Stefanin, veljeni, joka niin kummallisesti oli kadonnut

pitkäperjantain aattona! Hän hymyili ja muotonsa oli minusta yhtä suloinen kuin päivinä, jolloin hän poikana ollessaan palasi koulusta kotiin. Minun täytyi pitää kiinni aitauksesta, sillä ruumiini vapisi; kurotin päätäni paremmin nähdäkseni häntä, mutta juuri silloin laskettiin uutimet alas ja kaikki oli minulta peitetty.

Arvelen, ken olisi silloin pysähtynyt miettimään, mitä hänen oli tekeminen? Ikävöin Stefanin ääntä ja syleilemistä samoin kuin äiti saadessaan sanoman poikansa tulosta kaukaisesta maasta. Aikaa miettimiseen ei ollut. Stefan oli tuossa huoneessa, josta ainoastaan ohut läpikuultava lasiruutu minut eroitti, hän, jota olin murehtinut niin monta pitkää unetonta yötä ja ikävää raskasta päivää. Miten oli tapahtunut, että hän seisoj tuolla ihka elävänä ja terveenä, sitä en ajatellutkaan. Luuletko Marthan ja Marian pysähtyneen kyselemään kuin Lazarus haudasta palasi, ennenkuin häntä syleilivät ja puhumaan käskivät, saadakseen kuulla sitä ääntä, jota eivät enää luulleet kuulevansa. En voinut odottaa. Miten ovelle tulini, ilosta menehtymäisilläni kuin olin, sitä en tiedä; mutta sinne tulini, jyskytin ja soitin että kartano kaikui.

Palvelija lienee seisonut varulta, sillä silmänräpäyksessä lensi ovi selälleen ja minä katsoin loistoisasti valaistuun eteishuoneeseen ja näin vilahduksen valkeaan puetusta naisesta, joka kiiruhti portaita ylös. Mies, joka seisoj ovella, säpsähti minua nähdessään; mutta kun tahdoin astua sisään, ojensi hän kätensä estääkseen minua.

"Kuulkaa", sanoi hän, "luulin sir Francisen ja lady Pembridgen tulevan."

"Stefan Bede on täällä!" huudahdin, tuskin tietäen mitä sanoin.

"Tämä on herra Stefan Beden asunto", sanoi palvelija, "mutta ette saa tavata häntä, joll'ette ole yksi kutsutuista vieraista. Luulin teidät yhdeksi heistä; vaan lienempä erehtynyt. Enpä vähempi arvoisena pitänytkään teitä kuin lady Pembridgenä."

Hän näytti sekä tyytymättömältä että närkästyneeltä, vaan siitä en huolinut.

"Minun täytyy tavata häntä", sanoin innokkaasti. "Luulin hänen kadonneen tai kuolleen. Sanokaa hänelle että minun täytyy tavata häntä."

"Ja kuka olette, senpä tahtoisin tietää?" sanoi mies.

Ennenkuin ennätin vastata, kuulin Stefanin huutavan isännän korkealla, käskävällä äänellä:

"Coombes, vie rouvasihminen aamiais-huoneeseen. Tahdon puhutella häntä."

Jalkani horjuivat kulkiessani eteishuoneen läpi, ja päätäni pyörrytti. Ruokahuoneen ovi oli suljettu kun sen ohitse menimme eräisen pienempään huoneeseen, jossa ainoastaan yksi kynttilä paloi. Neliskulmaisen pöydän ääressä, joka oli keskellä laattiaa, istui pieni tyttö, käsivarret pöydällä ja pää nojattuna käsiä vasten, lukien kirjaa, joka oli hänen edessänsä. Samoin olin ennen kotona nähnyt Stefanin talvi-iltoina istuvan pienen pyöreän pöytäni ääressä, takankolkassa. Lapsen lyhyeksi leikattu tukka putosi alas otsalle, niinkuin Stefaninkin oli tehnyt, ja kun hän katsoi minuun, huomasin hänen silmissään saman miettimisen katseen, kuin ennen Stefanin silmissä olin huomannut, isän tai minun yht'äkkiä häntä puhutellessa. En saanut sanaakaan lapselle sanotuksi ennenkuin ovi äkkiä avautui ja kun sinne päin käännysin näin Stefanin, nyt ei hymyilevänä ja ystävällisenä, vaan kovasti vihastuneena, uhkaavan ukonpilven näköisenä. Sisään tullessaan sanoi hän vihasta vapisevalla, mutta hyvin matalalla äänellä:

"Margery, mikä sinut on tänne tuonut?" Pieni tyttö juoksi paikaltaan ja katsoi säikähtyneen ja hämmästyneen näköisenä häneen. Kun hän loi silmänsä pienokaiseen puhui hän ystävällisemmästi:

"Joudu ulos, Maggie, minä tahdon yksin puhutella vierasta."

Hän viipyi ja katsoi minuun, vaan Stefan otti häntä olkapäästä, ajoi hänet ulos huoneesta, ja lukitsi oven hänen jälkeensä.

"Noh", sanoi hän hammasta purren ja lähestyi minua kalpeana vihasta, kumminkin minuun koskematta; "mikä kummaa sinut on tänne tuonut?"

"Stefan!" huudahdin.

"Niin", huusi hän, "mikä paha hengetär saattoi sinut tänne juuri tällä hetkellä? Ennen maksaisin monta tuhatta puntaa kuin soisin jonkun täällä näkevän tai tuntevan sinun!"

"Oletko salannut itsesi minulta, Stefan?" kysyin, ja tuntui kuin sydämeni olisi ollut pakahtumaisillaan.

"Salannut itseni sinulta", kertoi hän. "No, niin, en ollut juuri halukaskaan ilmoittamaan itseäni sinulle. Luuletko tuottavasi kunniaa minulle tai semmoiselle perheelle kuin minun on? Olin hölmö kun ilmoitin itseni sinulle; vaan tunsin hyväntahtoisuutta kohtaasi. Annan sinulla niin paljon rahaa kuin tahdot, kun vaan syrjässä pysyt. En tahdo olla tyly sinulle; mutta sinä pakoitat minua."

"Minäkö?" sanoin.

"Niin", pitkitti hän; "mintähden etsit minua täällä? Aioin tulla tervehtimään sinua, niin usein kuin aikani olisi myöntänyt, ja antaa sinulle mitä olisit tarvinnut. Mitähän vaimoni ja lapseni ajattelisivat jos sinut näkisivät ja kuulisivat sinun nimittävän minua veljeksi, vaimoni, lady Pembridgen serkku! Ei, se ei käy laatuun. Olet ainoastaan sisar-puoleni. En voi, enkä tahdo antaa sinun tunkeutua päälleni!"

Ajatelkaa kuinka kauheita sanoja nämä Stefanilta olivat! Hämmästyneenä ja kivettyneenä seisoin hänen edessänsä, katsoen hänen rakkaasen muotoonsa, ja joka sana lankesi päälleni lyönnin tavalla, ikäänkuin hän olisi tahtonut musertaa sydämeni. Kerran ojensin käteni, juurikuin se olisi voinut poistaa niitä; mutta se oli hermoton käteni ja putosi voimatonna alas.

"Stefan!" huudahdin ja oma valittava ääneni kuului niinkuin se olisi ollut jonkun, joka on kuolemaisillaan; "Stefan! oma poikani Stefan!"

"Vaiti!" sanoi hän pannen kätensä suulleni, "vaiti! Sano heti tarvitsetko rahaa ja mene tiehesi. Päivälliskello soipi jo. Margery, sinun täytyy paikalla mennä, eikä koskaan enää takaisin tuloa ajatellakaan."

"Eikö koskaan tulla takaisin, Stefan?" sanoin.

"Ei, sanon sinulle!" vastasi hän kiivaasti. "Jos tahdon tavata sinua, niin tulen luoksesi. Nyt tulee sinun mennä."

Haperoin ovea kohti, sillä hän oli pannut kätensä olkapäälleni, samoinkuin tytönkin, ajaessaan häntä huoneesta; mutta yht'äkkiä musteni kaikki ympärilläni niin mustaksi kuin synkin yö ja Stefanin ääni kuului hyvin, hyvin kaukaa, enkä ymmärtänyt mitä hän sanoi. Tuntui kolkolta ja kylmältä, ikäänkuin jääkylmä vesi olis päätäni koskettanut. Ainoastaan se ajatus oli selkeä sielulleni, että olin tullut kuoleman virralle, johon minun nyt oli astuminen. Jos niin oli, missä oli valo toiselta rannalta? Oli ainoastaan paksu pimeys ja jääkylmä vesi. Missä oli Veli, joka edestäni oli antautunut kuolemaan, Herra Kristus? Oliko Häinkin hyljännyt minut, samoinkuin Stefan.

VIIDESTOISTA LUKU.

Kuoleman ota.

Arvelin tätä kuoleman odaksi. Kuitenkaan en kuollut, vaikk'en mitään tuntenut, tietänyt, enkä ymmärtänyt. Vihdoin taisin hiukan avata raskaita, kolottavia silmiäni ja näin olevani samassa huoneessa kuin ennenkin, vaan Stefan oli poissa. Keski-ikäinen vaimo seiso vieressäni, hautoen otsaani ja kostuttaen huuliani, ja lapsi, jonka ennen olin nähnyt, seiso edessäni levottomasti katsellen minua. Tunsin ruumiini värisevän ja kuulin valittavan äänen, vaikk'en sitä omakseni tuntenut. Vihdoin taisin puhua ja kuiskasin: "missä olen?"

"Olette luonamme", sanoi tyttö ja kyyneleet valuivat hänen poskillensa. "Elkää peljätkö vaimo rukka; olemme hyvin hyviä teille."

Äänensä oli niin raitis, nuori ja säälivä, niin lapsellinen ja suloinen, että se oikein herätti minut ja saattoi minut tarkasti katselemaan pientä sääliväistä muotoa.

"Kuka olet, suloinen lapsi?" kysyin jälleen kuiskaten.

"Maggie Bede", vastasi hän, "ja te olette isäni kartanossa. Olemme kaikki tulleet Australiasta ja asumme täällä, Lontoosen tultuamme."

Vasten tahtoani sulkeutuivat silmäni ja pääni vajosi uupuneena alas. Kaikki kauheat, katkerat sanat,

jotka Stefan oli puhunut, tulivat yksittäin, verkalleen, vaan järkähtämättä takaisin; ja kummallinen läpitukenve tuska, joka ei lakannut, pakotti sydäntäni. Hiukan huojennusta tuottivat minulle kyöneleet, jotka suljettuun silmäluomieni alta alkoivat hiljalleen vuotaa poskilleni.

"Vaimo raukka, elkkä itkekö", sanoi lapsi epävakaisella äänellä; "tahdomme olla hyvin hyviä teille. Tuossa tuopi Mary teille viiniä. Oi, elkkä itkekö!"

"Virkistytte, kun juotte tästä", sanoi vaimo, pannen lasin huulilleni; mutta sitä en voinut juoda, vaikka kieleni oli kuiva ja kulkkuani poltti. Minusta näytti liian suurelta pilkan teolta, että juottaisivat minulle Stefanin viiniä, kun hän itse oli hyljännyt minut. Muistin virren sanat: "Ja he antoivat minulle etikkaa juoda suuressa janossani", ja työnsin pois vaimon käden.

"Se tukehduuttaisi minut", sanoin. "Tarvitsen ainoastaan levähtää, virkistyäkseni sen verran, että voin mennä pois."

Taistelin kovasti murheeni kovuutta ja katkeruutta vastaan, vaan en voinut heti tointua kolahduksesta, jonka olin saanut. Stefan oli aikomuksella hyljännyt minut, ei kerran, vaan kahdesti. Myötäkäymisensä aikana Australiassa oli hän tahallansa ollut kirjoittamatta ja jättänyt minut saaliiksi kaikenmoiselle pelvolle ja tuskalle hänen henkensä tähden; ja nyt oli hän suorastaan sysännyt pois minut, nuhteilla, jotka sydäntäni särkivät. Läheisestä huoneesta kuulin hänen ystäviensä iloisia ääniä; hän iloitsi, vaikka tiesi, että minä olin köyhä, yksinäinen ja murheellinen. Tämä oli tuskallinen hetki elämässäni.

"Nyt jaksan mennä", sanoin hetken kukuttua; "jo on aika joutua kotiin."

"Tahdotteko jättää nimenne ja asunto-osoitteenne herra Bedelle?" kysyi lastenhoitaja, katsellen minua uteliaasti.

"Hän tietää ne jo", vastasin; "vaan sanokaa hänelle, etten koskaan unhotta, mitä hän minulle sanoi ja että tahdon noudattaa hänen tahtoansa."

"Tuletteko tervehtimään häntä?" kysyi lapsi kyynelsilmin ja vapisevin huulin.

"En koskaan!" huudahdin. "Muistakaa sanoa hänelle se. En koskaan enää vaivaa häntä; tahdon rukoilla Jumalaa siunaamaan häntä ja hänen lapsiansa. Muistakaa sanoa sekin hänelle."

"Tuskinpa vielä voitte mennä", sanoi lastenhoitaja.

"Kyllä voin", vastasin. "Virkeään ilmaan tultuani, tunnen itseni kenties paremmaksi; täällä tukehdu; mieluisemmin menen nyt."

Koettelin sitoa hattua päähäni, vaan en voinut; hoitaja teki sen, tyttö sillä välin katseli minua kummeksivin, vaan lempein silmin. Sitten juoksi hän pöydän luo, otti kirjan, jota sisääntulossani oli lukenut, ja pisti sen käteeni.

"En vielä ole ennättänyt lukea sitä loppuun", sanoi hän; "vaan se on kaunis kirja ja siinä on niin kauniita tarinoita. Olen varma, että sitä mielellänne luette kotiin tultuanne. Isä käskää meidän aina olla hyviä köyhille."

Hän kurotti kaunistä päätänsä ikäänkuin luullen minun suutelevan häntä kiitokseksi, mutta hoitaja veti hänet kiivaasti takaisin, vihaisesti katsoen häneen. Kumminkin kuuluivat Stefanin lapset heimolaisuuden kautta minulle, ja, huolimatta vihastani häneen, tunsin, kuinka likeistä sukua tuo pieni tyttö oli minulle. Olin enemmän suutuksissa kuin koskaan ennen elämässäni. Horjuen hiivin eteishuoneen läpi ja näin ruokahuoneesta vilahduksen Stefanista seuroineen, sitten avattiin ja suljettiin eteishuoneen ovi, ja nyt seisoin yksinäni kadulla.

Ensin en voinut liikkua, vaan pysähdyin porttikäytävään, nojautuen pylvästä vasten. Kuinka monta, monta vuotta vanhemmaksi tunsin itseni nyt, kun muutama hetki sitten astuessani tuon kynnyksen yli! Silloin en vielä ollut niin vanha, kykenemätön vaimo; vaan kohtaaminen ja pyörtäminen — ainoa kerta kun iässäni olin pyörtänyt — näkyi sattuneen elämäni ja voimani ytimeen ja juureen. Nyt olin todellakin vanha, heikko ja ijällinen vaimo-raukka.

Samalla kuin tunsin yht'äkkiä vanhaksi tulleen, heräsi kova ikävä nähdä entistä kotiani Kondoverissa. Puut vastapäätä olevassa puistossa saattoivat minua ikävällä muistamaan kotini ympärillä olevia metsiä, raitista ilmaa, lintujen iloista viserrystä päivällä, kuin myös sitä syvää hiljaisuutta, joka siellä iltasilla vallitsi. Arvelin, muisteliko Herra Kristus hetkistäkään ikävällä äitinsä yksinkertaista kotia ja Natsarethin ympärillä olevia rauhallisia kunnahia silloin kun Hän hällisevän kansan ahdistamana astui Jerusalemin katuja eteenpäin.

"Kuulkaa! teidän tulee mennä täältä", sanoi eräs polisipalvelija, joka näki minun siinä seisovan; ponnistin kaikki voimani ja lähdin kulkemaan vähäiseen kotiini. Nyt en enää tarvinnut etsiä Stefania, enkä olla levoton hänestä! Matka oli pitkä ja vaivaloinen, ja Lontoon hälinä ja melu näkyi ikäänkuin tulvailevan vastaani. Kuinka kovilta katukivet tuntuivat jalkojeni alla, ja miten lyhtyjen valo liikkui silmiäni edessä! Säälin itseäni, yksinäinen, turvaton vaimo kuin olin. Yksin jätetty tähän suureen kaupunkiin, heikko ja köyhä; hyljätty ja kovalla tavalla sysätty pois vanhoilla päivilläni, ja sen oli ainoa veljeni tehnyt. Toivoin voivani ryömiä kotiin, ei Westminsteriin, vaan rakkaasen vanhaan kotiini, jossa Stefan oli ollut poikana. Kerran sinne päästyäni voin hyvin kyllä kuolla.

"Onko hän ainoa veljesi?" kuiskasi vieno ääni sydämissäni; "onko Stefan ainoa veljesi?"

Kauhistus oli synkkänä pimeytenä alkanut laskeutua sielulleni, samoin kuin hirmuiset ukkosen pilvet, jotka toisinaan kotona kohosivat kukkulalle, muuttaen sen viheriäiset ja valoistat rinteet kuihtuneiksi ja harmaiksi, ikäänkuin ne yht'äkkiä olisivat ijällisiksi tulleet.

Ei! vielä oli toinen veli, Jumalan poika, joka kaikessa oli kaltaisemme, joka oli kärsinyt kuin me. "Ei ole opetuslapsi opettajaansa parempi; mutta jokainen on täydellinen, koska hän on niinkuin hänen mestarinsa." Olin yksin. Mestari oli sanonut: "Katso aika tulee, ja on jo tullut, että te jätätte minut yksin." Olin hyljätty. "Kaikki opetuslapset antoivat Hänen ylön ja pakenivat." Veljeni oli hyljännyt minut. "Hänenkään veljensä eivät Häntä uskoneet." Olin suuressa ahdistuksessa ja vaivassa. "Hän oli rangaistu ja vaivattu, täynnä kipua ja tuskaa." Minä olin köyhä, yksinäinen vaimo. "Ihmisen Pojalla ei ollut kukaan Hän olisi päänsä kallistanut".

"Iloitkaatte, jos tulette osalliseksi Kristuksen kärsimisestä", sanoo raamattu. Tämähän on kovaa puhetta. Olin sanonut tahtovani elää niinkuin Kristus oli elänyt, sen mukaan kuin köyhä, oppimaton, syntinen vaimo sitä voi tehdä, ja seurata Häntä askel askeleelta, niin likellä kuin mahdollista, sillä tiellä, jolla Hän oli kulkenut. Mutta tämmöistä murhetta en koskaan ollut ajatellutkaan! Sen mukaan kuin olin voinut, olin Stefania rakastanut, niinkuin Kristus veljiänsä rakasti; nyt olin tullut oman veljeni luo, vaan hän ei huolinut minusta; hän oli hyljännyt ja kieltänyt minut, hävennyt tunnustaa minua sisareksensa, eikä enää tahtonut minua nähdäkään. Olin saanut tuntea jotakin Kristuksen kärsimisestä. Kun omasta murheestani ja tuskastani katsoin Häneen, olin näkevinäni äärettömän rakkauden ja Hänen lävistetyn sydämensä pohjassa sanat: "Kaiken tämän kärsin edestäsi Margery."

Kotiin tultuani olin menehtymäisilläni. En tahtonut sytyttää kynttilää pimeässä huoneessani, vaan lyhdyn liekkuva valo lankesi kadulta sisään. Istahdin vuoteen reunalle ja ajattelin: "Oi, Stefanin julmuutta ja kiittämättömyyttä! Oi, Herrani Kristuksen sanomatonta lempeyttä! Voinko kärsiä tulla ylenkatsotuksi, hyljättyksi, ja tietää Stefanin salanneen itsensä minulta? Ajattelin, mitä hänen edestänsä olin tehnyt, miten olin rakastanut ja huolinut häntä. Kuinka voin hänelle anteeksi antaa? Vaan, tuossa rippui Herrani ristillä, hyljättyinä ja petettyinä. Ainoastaan opetuslapsensa Johannes ja muutamia vaimoja oli Hänen luonansa, kaikista niistä, joita Hän rakasti, mutta suuri joukko kansaa seisoi pilkaten Häntä, vaikka tiesivät, ett'ei Hän mitään pahaa ollut tehnyt. Mitä oli Herrani ja Mestarini sanonut, kun Hänen silmänsä tätä nähdessään kuolemaan ummistuivat? 'Isä anna heille anteeksi, sillä eivät he tiedä, mitä tekevät.'"

KUDESTOISTA LUKU.

Teepidot holhouskartanossa.

Seuraavana iltana olin kutsuttu teetä juomaan rouva Moesin ja Feden luo heidän pieneen kotiinsa. Jo vuosikautia oli meidän ollut tapa kerran viikossa viettää iltaa yksissä, jonka tähden minä kahdesti olin heidän luonaan ja he joka kolmas kerta minun tykönäni. Kun varamme olivat vähäiset, niin täytyi käyntimme toisiemme luona olla jonkunmoisessa tasapainossa, ett'eivät toisen menot tulisi suuremmiksi kuin toisenkaan. En tahtonut saattaa heitä levottomiksi kotiin jäämiselläni, vaikka aivan vähän olin sovelias menemään, sillä olin hyvin liikutettu ja tunsin hermojen vavistusta päässäni, jota en voinut yhdessä kohdina pitää; luultavasti oli tämä halvauskohtaus, vaikka vielä aivan heikko. Tunsin, ett'en enää koskaan voisi pitää päätäni pystyssä, vakaasti ja taneasti niinkuin ennen. Niin, nyt olin todellakin vanha eukko.

Tultuani holhouskartanoon, huomasivat he paikalla muutoksen tapahtuneen minussa. Lieneekö vapiseva pääni, vai kalpea muotoni vetänyt Feden huomion puoleensa, koska hän tullessaan

tavallisuuden mukaan iloisesti minua tervehtimään, yht'äkkiä pysähtyi äänettömänä. Sitten juoksi hän luokseni, otti pääni käsiensä väliin, katseli minua tarkasti ja syleili minua sitten kovasti nyhkyttäen. Korkein oli siellä. Hänen siellä olonsa oli jotakin erinomaista. Tuota pikaa kavahti hän istuimeltaan takan luona ja kiiruhti meitä tukemaan, sillä Fede nojautui minua vasten ja minä olin liian heikko häntä kannattamaan.

"Oi, Margery!" nyhkytti hän, "mitä on tapahtunut?"

"Ei mitään, Fede", sanoin, "ei mitään Kor — jota kertoa voisin. Olin voinut pahoin koko yön, enkä tänään ole entiselläni. Ei se mitään vaarallista ole."

"Se on kylliksi vaarallista", sanoi Kor huolestuneena. "Tiedän kyllä miten asian laita on; te huolitte itsenne kuoliaaksi veljenne tähden, enkä minä voi hankkia tietoja hänestä."

Hän saattoi minut istumaan ja minä peitin kasvoni käsilläni sanaakaan virkkamatta. Äänettömyys vallitsi hetken, sillä oli niin harvinaista nähdä minulta puuttuvan valtaa itseni yli, ett'eivät ensin muuta voineet kuin katsoa minuun ja toisiinsa.

"Fede hyvä", sanoi rouva Moes, "sinä minua todellakin kummastutat, onhan tuolla lautakolla aina hajusuolaa, joka on kylliksi väkevää virkistämään neiti Margeryä, jos et, herttaiseni, päättömäksi olisi mennyt. Sunnuntaina haistaessani sitä kirkossa nousivat kyneleet silmiini ja pappi luuli kyllä saarnansa liikuttavan minua, mutta siinä hän erehtyi, sillä en niinkään helposti tule liikutetuksi."

"Tunnen itseni jo terveemmäksi, rouva Moes", sanoin. "Jättäkää minut yksin, lapseni, niin kyllä virkistyn siksi kuin teetä juodaan. Se on vaan kevätilma, joka raukaisee minua."

Kor pudisti päätään mitään virkkamatta, istautui viereeni ja koetteli valtasuontani. Pieni huone näytti minusta aivan uudelta, ikäänkuin en sitä koskaan ennen olisi nähnyt. Se oli täpö täynnä jäännöksiä rouva Moesin paremmista päivistä. Seinille oli ripustettu hänen ystäviensä muotokuvia, jotka olivat leikatut mustasta paperista ja sitkustetut valkealle. Hänen oma öljymaalilla maalattu kuvansa täytti suuren osan ikkunan vieressä olevasta seinästä. Pienellä ompelupöydällä oli vakkanen ja pari korvattomia kiinalais-kuppia. Ei ollut epäilemistäkään, ett'eivät ne muinoin olisi kuuluneet korkeasukuiselle perheelle, vaikka rouva Moes nyt oli holhouskartanossa. Ajattelin, mitä hän sanoisi Kor raukasta, jos Fede tyytyisi tulemaan hänen vaimokseen.

Fede seiso pöydän luona ja silitti voileipiä. Kor unohutti minut katsoakseen häneen samoin kuin minä katselin häntä sinä päivänä, jona Stefan niin äkkiarvaamatta astui sisään. Mintähden oli hän tullut, kun hän ei minusta sen enempiä huolinut? Vuosikautia olisi hän voinut elää Lontoossa minuun yhtymättä; en näet olisi tuntenut häntä, jos vaan sen ainoan kerran olisin nähnyt hänet ikkunan läpi.

"On niin harvinaista että meillä on miesvieras", sanoi rouva Moes hymyillen suloisimmalla tavallaan, kun tee oli valmista, "että meidän, Fede herttaiseni, nyt tulee kursailla parhaimman jälkeen, eikä kiistellä hänestä. Hänen tulisi luonnollisesti istua minun vieressäni, joka olen emäntä, vaan koska sinun tulee tarjota teetä, täytyy hänen istua sinun rinnallasi, voidakseen auttaa sinua; antanen hänen itsensä valita."

Sanaakaan virkkamatta asetti Kor istuimensa Feden viereen, joka syvästi punehtuen kasteli kuppien alareunoja vähässä vedessä, joka hänellä oli kulhossa. Kuulin Korin kysyvän mintähden hän niin teki ja hänen vastaavan veden olevan liian kuumaa. Tänä iltana näytti Fedekin olevan heikkohermoinen, enkä minä voinut pitää kättäni vakavana kohottaessani kuppia huulilleni.

"Mutta, Fede herttaiseni!" huudahti rouva Moes, "miksi punottavat poskesi tänään niin? Oletko aivan terve? Kunhan sinulla vaan ei olisi kuume tai tuhkarokko, tai jotakin semmoista kuin setäraukallasi oli, joka kuoli heikkoudesta aivuissa, istuessa rahastossa numeroineen ja laskentolukuineen, jotka nousivat satoihin, jopa tuhansiinkin puntiin. Minun täytyy kysyä herra Belliltä mitä hän sinusta ajattelee."

Lapsi punehtui punehtumistaan rouva Moesin puhuessa, vaan Kor ei katsonut häneen. Toivoin hänen sitä tekevän, sillä en koskaan ollut Fedettä kauniimpana nähnyt.

"Minulla on uutisia kerrottavana teille, neiti Margery", sanoi Kor kääntyen minuun, niin pian kuin rouva Moes oli puhumasta lakannut.

"Hyviäkö uutisia?" kysyin.

"Sitä en vielä tiedä", vastasi hän. "Nyt olen suorittanut viimeisen tutkintoni ja taidan toimittaa lääkärin virkaa; vaan minulla ei ole vaikutus-alaa, eikä vähintäkään toivoa saada sitä. Voin palata entiseen palvelukseeni Whitechapelissa minä päivänä hyvänsä, ja onhan sielläkin sisääntulo, vaikka huono; mutta vaikealta tuntuu, kun jo on täyttänyt kahdeksankolmatta vuotta, eikä ole toivettakaan

saada omaa kotia. Ei niin, että sitä murehtisin, sillä onhan oloni paljoo parempi kuin toivoakaan voin; olen omasta säädystäni astunut toiseen, paljon korkeampaan, ja siitä saapi aina kärsiä."

Hän näytti vakaalta ja miettivältä, vaan kirkkaus, jota en kaukaan aikaan ollut nähnyt, valaisi hänen muotonsa.

"No, niin", pitkitti hän, "tänään sain kirjeen eräältä ystävältä, nuorelta Williamsilta, joka on ensimmäisenä perämiehenä Newyorkin ja Liverpoolin väliä kulkevassa höyrylaivassa. Hän sanoo voimansa hankkia minulle lääkärin-viran samassa laivassa; palkkaedut ovat kuusi killinkiä päivässä, lukuun ottamatta matkustavaisten lahjoja, jotka joskus voivat nousta viiteen puntaan matkalta, ja vapaa yöspito paitsi maissa ollessa. Siinä voisin kohta säästää rahoja hankkiakseni itselleni pienen kodin; mutta en voinut päättää ennenkuin sain kuulla neuvonne, neiti Margery."

"Nepä suuria uutisia olivat, herra Bell!" huudahti rouva Moes, ennenkuin ennätin sanaakaan virkkaa, "pojalle, joka on kadulta otettu. Se on todellakin suuri etu sekä teille että neiti Margerylle, kun tulette oikeaksi tohtoriksi, ettekä tuommoiseksi puoskaroitsijaksi, jolla on lääkemarjoja, joilla kaikki taudit parannetaan; Fede nyrpistää vaan nenäänsä niille, eikä salli tuoda vähintäkään rasiaa silmiensä eteen."

"Vai aiot matkata luotamme Kor?" sanoin jotenkin alakuloisena; ajatukseni olivat näet kiinnitetyt Stefaniin.

"Luulen, ett'en voikaan jättää teitä, neiti Margery", sanoi hän silmäten minua kauniilla silmillään. "Jos jotakin tapahtuisi teille poikessa ollessani, saattaisi se minut murheelliseksi."

"Elä sitä ajattele, Kor", sanoin; "elä sitä ajattele. En kaikesta maailman hyvästä tahtoisi olla sinulle esteenä ja toivon kohta saavasi oman kodin."

"Oi, jospa se jo minulla olisi!" huudahti hän syvästi huoaten; "silloin tulisitte siihen asumaan, neiti Margery, aivan kuin olisitte oma rakas, hellä äitini, niinkuin minulle aina olettekin ollut."

Fede katsoi häneen ilosta sädehtivin silmin ja Kor hymyili onnellisen näköisenä.

"Näen sen niin selvästi kuin mahdollista", sanoi hän, "pieni, sievä koti, hauska ja valoisa, täynnä semmoisia kukkaisia, joita enimmästi rakastatte ja lapset, jotka ympärillänne leikittelevät ja kutsuvat teitä tädiksi. Ettekö mielellänne kuulisi heidän kutsuvan teitä pieneksi tädiksi, neiti Margery?"

En voinut sanaakaan virkkaa, ajattelin niitä lapsia — Stefanin lapsia, jotka eivät koskaan minua tädiksi nimittäisi. Pääni ja käteni vapisivat entistä enemmän.

"Oi, mikä teitä vaivaa?" kysyi hän hellästi. "En tahtonut huolettaa teitä. En tahdo jättää teitä, jos olette kipeä. Sentähden haluan itselleni omaa kotia, että silloin asuisitte luonani ja minä saisin hoitaa teitä. Kotini tuntuisi kolkolta, jos te, neiti Margery, ette olisi siellä; te, joka olette tehneet minut siksi, mikä olen. Jos matkalle lähden, on se osaksi teidän, osaksi toisen tähden."

"No sen minä sanon!" huudahti rouva Moes, "en konsanaan ole kuullut kenenkään kirjastakaan niin kauniisti puhuvan: vahinko vaan ett'ei neiti Margery ole muutamia vuosia nuorempi tai herra Bell muutamia vanhempi."

"Oi täti!" huudahti Fede närkästyen, "kuinka voitte noin puhua?"

"Fede herttaiseni", vastasi hän, "kummallista on todellakin, että täti raukkasi, vaikka hän on leski, ei saa suutansa avata, sinun keskeyttämättä häntä tuolla kiivaalla tavallasi ja nyt vielä herra Bellin kuullen, joka on oikea tohtori."

Hän alkoi nyhkyttää ja peitti muotonsa nenäliinaansa, sillä välin kuin me koetimme puhella muista aineista. Sitten ei hän enää tullut hyvälle tuulelle ja hetken kuluttua sanoin ajan olevan lähteä, eikä kukaan sanonut sitä vastaan; otin siis hattuni ja päällystakkini ja jätin hyvästi. Kor nousi myös seuratakseen minua.

"Tahtoisitko, Margery, että seuraisin sinua kotiin?" kysyi Fede alakuloisena. "Tänään en ole kävellyt muuta kuin työpaikkaani ja tulisin nyt mielelläni kanssasi."

Tiesin, ett'ei hän mielellään jäänyt yksin rouva Moesin kanssa, joka oli alkanut veisata vanhaa virttänsä ja joka nyt itkisi ja vaikeröisi siksi kuin hän levolle menisi.

"Tule vaan", sanoin, "Kor saattaa sinut sitten kotiin."

Kor oli kyllä iloinen saada tehdä sen.

SEITSEMÄSTOISTA LUKU.

Kornelius Bell.

Fede juoksi jo edeltäpäin, sytytti kynttilän ja piti sitä kaiteen yli Korin ja minun astuessa portaita ylös. Valo lankesi hänen kauniille kasvoilleen, ja suloisen näköinen oli hän punaisine huulineen, joiden välistä hänen valkeat hampaansa näkyivät, ja tummansinisine silmineen, jotka meitä katselivat! Korin käsivarsi vapisi ja hän kompastui ensi askeleella; ymmärsin sen hyvästi, enkä mitään virkkanut.

Huoneeni näytti kolkolta, sillä minulta oli tänään puuttunut halua järjestää sitä ja takasta oli tuli sammunut, ainoastaan vähän tuhkaa oli jäljellä. Kor teki tulta ja Fede liehui ympäriinsä ja järjesteli pienellä kädellään kaikki, mikä ei paikallansa ollut. Luulen tämän kumpaisestakin olleen hauskaa; silloin tällöin auttoivat he toisiaan ja olivat ikäänkuin lapset, jotka talosilla ovat. Tämä oli kaunis ja miellyttävä näky, jota katsellessani Stefan ja huoleni melkein unhottuivat.

Kor on sittemmin sanonut, ett'ei hän ajatellutkaan sitä, joka nyt seurasi, ett'ei hän aikonut sitä tehdä ja mieluisemmin olisi tehnyt sen toisella tavalla. Järjestettyänsä kaikki, kantoi Fede pienen renkkunsa istuimeni viereen, istautui sille ja pani päänsä syliini, niinkuin hän ennen lapsena ollessaan, läksyjensä opittua, usein oli tehnyt. Kor seiso hetken katsellen häntä ja minua, sitten lankesi hän polvilleen toiselle puolelleni ja pani kätensä aivan lähelle Feden vaaleita kiharia. Feden kasvoja en voinut nähdä, vaan Korin hehkuivat ja hänen silmänsä loistivat toivosta ja levottomuudesta.

"Neiti Margery", huudahti hän, ja sanat tulvailivat hänen huuliltaan, ikäänkuin ei mikään voima olisi voinut pidättää niitä, "sanokaa Fedelle, ett'ei koti meille kummallekaan olisi mistään arvosta, ell'ei hän olisi siellä. Tiedän ett'en ole kylliksi hyvä hänelle. Ei äyriäkään minulla ole tarjota hänelle, hän tietää kuka olen, että olen ystävittä, suvutta, yksinäinen ja köyhä, ett'ei ole ketään, joka minua eteenpäin auttaisi, niin, olen nimettäkkin — köyhä Korpral Bell, jonka kadulta korjasitte, kun jo olin lontoolaiseksi meripurlakaksi tulemaisillani. Ilman teitä olisin tällä erää luultavasti rosvo. — Ei, en voi häntä enää ajatellakaan!"

Miten hiljaa ja ääneti huoneessa oli Korin vaiettua! Kuuntelin sanoisiko Fede mitään tai antaisiko hän minkäänlaista merkkiä, vaan hän ei tehnyt kumpaakaan. Luultavasti ei hän kuullut Korin puhetta. Minäkään en voinut mitään virkkaa, vaikka kyllä toivoin asian päättyvän Korin mielen mukaan. Tämä oli heidän keskinsä päätettävä, heidän, joita enimmästi rakastin maailmassa; nyt entistä enemmän, kun Stefan oli hyljännyt minun.

"En sano, ett'en koskaan enää tule onnelliseksi", sanoi Kor sortuneella äänellä, ikäänkuin hän olisi tuntenut kaiken loppuneen, eikä toivon sijaa enää löytyvän. "Niin pian kuin voin hankkia itselleni oman, vaikka kuinka vähäisenkin kodin, tulette te, neiti Margery, luokseni asumaan, ja aikaa voittaen tulemme kyllä onnellisiksi. Liverpoolia lähellä sen tulee olla, voidakseni jolloinkuloin käydä kotona, siksi kuin maalla voin saada jonkun ammatin. Meillä on kylliksi työtä ja kun rakastamme Jumalaa ja toisiamme emme koskaan voi tulla peräti onnettomiksi. Kenties Fedekin tulee meitä tervehtimään, sillä tiedän hänen rakastavan teitä paljon. Miten tervetullut hän on pieneen kotiimme! Lupaa minulle Fede, että aina olet neiti Margeryn ja minun ystävä."

Hän kosketti sormellansa hiljaa Feden päätä, mutta Fede ei vastannut mitään, puristi vaan kovasti kättäni.

"Monta miestä löytyy, jotka voivat tarjota hänelle paljon enemmän kuin minä", pitkitti Kor ja äänensä kävi yhä levollisemmaksi ja vakaammaksi, "enkä soisi hänen menettävän pienintäkään mukavuutta tai iloa minun tähteni, vaan ei kukaan voi rakastaa häntä enemmän kuin minä."

Nyt vaiken hän jälleen ikäänkuin toivoen Feden jotakin sanovan. Hohde oli kadonnut hänen poskiltaan ja hän näytti nyt yhtä alakuloiselta kuin hän viimeiseksi kuluneilla viikoilla Stefania etsiessään oli näyttänyt. Sydämmessäni kärsin hänen kanssansa ja olin vähän nurpeillani Fedelle.

"Etkö Korille mitään vastaa?" kysyin vihdoin.

"Hän ei ole minulle mitään virkkanut", sanoi hän; "koko ajan on hän puhunut sinulle, Margery."

Tämä osoitti niin selvästi Feden vastustus-halua, ett'en voinut olla hymyilemättä.

"Hän kysyi, lupaatko aina olla minun ystäväni, vaan et mitään vastannut."

"Oi, kyllä kai olemme ystävät", vastasi hän; "olen varma siitä, ett'en koskaan halua riidellä — en koskaan sinun kanssasi, rakas, vanha Margery."

Tämä sanottiin niin ystävällisesti, ett'en enää voinut olla suutuksissa häneen, vaikka Korin tähden olin murheissani. Hän laski taas kätensä Feden päälle, vaan tämä lienee luullut sitä minun kädekseni, kosk'ei hän liikahtanut.

"Fede", sanoi hän, "tahdotko vastata, jos sinulle puhun?"

"Mieluisemmin kuulen sinun Margerylle puhuvan", sanoi hän.

Taas yksi Feden pienistä oikuista, jotka aina katosivat kuin kuura päivän paisteessa, kun vaan hymyillen katsoi häneen. Hän ei kohottanut päätänsä, eikä siis voinut nähdä Korin muotoa, vaan kuuli miten rukoileva hänen äänensä oli.

"Fede", sanoi hän, "tunnet kaikki elämäni vaiheet, tiedät, kuka olen ja mitä neiti Margery on tehnyt edestäni; tiedätkö?"

"Tiedän kaikki", kuiskasi Fede.

"Saattaako se sinua pelkäämään, ett'en olisi sinulle otollinen?" kysyi Kor; "estääkö se sinua rakastamasta minua? Jos olet ystäväni, niin sano suora totuus, Fede."

"Ei", kuiskasi hän.

Silloin kalpeni Kor niinkuin se, joka on viimeistä ratkaisevaa askelta ottamaisillaan.

"Rakastatko minua Fede — rakastatko vai etkö?" kysyi hän.

Kuuntelin Feden vastausta, kenties yhtä levottomasti kuin Kor. Hänen liikunnossaan oli jotakin tuskallista; vaan Fede istui aivan hiljaa, kohotti ainoastaan oikullisesti olkapäitään, samoin kuin ennen lapsena oli tehnyt, ollessaan itse-päisellä ja huonolla tuulella. Hän ei nähnyt, miten kalpea ja murheellisen näköinen Kor oli, eikä hän kieltävääkään vastausta antanut.

"Voitko rakastaa minua?" kysyi Kor muuttaen kysymyksensä ja laski kätensä vakaammin Feden päälle. Ei vielääkään tyttö mitään virkkanut, veti vaan hiljaa Korin käden alas ja painoi sen huuliansa vasten.

En koskaan ollut tuntenut niin mieltäni liikuttavaa rakkauden ja hellyyden tunnetta kuin silloin. Nyt vasta tiesin, mikä todellinen rakkaus on. Ei kukaan Korin kaltainen ollut rakastanut minua tyttönä ollessani. Tosin oli minullakin ollut kosijoita ollessani kotona, vanhassa arentikartanossa, vaan ei kukaan heistä ollut Korin kaltainen. Jos minä en heille myöntävää vastausta antanut, löytyi toisia tyttöjä, jotka sen tekisivät ja jotka sopisivat heille yhtä hyvästi kuin minä, jonka vuoksi heille rukkasia antaessani en mielestäni mitään vahinkoa tehnyt. Vaan Korin muodosta voi nähdä ja äänestänsä kuulla, että jos Fede kieltävän vastauksen antaisi, poistaisi se kaiken valon hänen elämästään ja jättäisi sen kalpeaksi ja kolkoksi kuin talvipäivä. Tuntui taas aivan kuin varjo olisi laskeutunut silmilleni; nojasin päätäni istuimeni selkälautaa vasten ja heidän äänensä kuuluivat matalilta ja epäselviltä. Minun tuli olla varuillani, ett'en pyörtyisi niinkuin edellisenä päivänä. Ainoastaan vuorokausi oli kulunut siitä kuin Stefan oli karkoittanut minut luotansa ja kodistansa.

Kuulin Korin ja Feden puhelevan keskenänsä Korin vastaisista hankkeista. Nyt saattoi Fede puhua, eivätkä läsnäolostani enemmän lukua pitäneet, kuin jos en sanaakaan olisi kuullut; kumpikin oli näet tottunut ilmoittamaan minulle kaikki ajatuksensa. Tiesin pienen kodin, jonka Kor tuulitupana oli rakentanut, voivan muuttua todenperäiseksi muutaman vuoden kuluttua, sitten kuin hän kaikin voimin oli työtä tehnyt ja säästänyt. Tätä oli hauska ajatella ja tuumiella.

"En tiedä, puhunko tästä tädille", sanoi Fede hymyillen.

"Ethän hävenne minua?" sanoi Kor; se oli juuri hänen arka puolensa, ett'ei hän voinut ajatella itseänsä semmoisena kuin hän oli. Hän olikin niin äskettäin taas nähnyt kaikkea kurjuutta ja viheliäisyyttä, joka syrjäkartanoissa ja kujilla vallitsi, eikä voinut sitä unhottaa.

"Hävetä sinua!" huudahti Fede. "Ei, minä ylpeilen sinusta ja niin tekee Margerykin. Olemme aina ylpeilleet Korista, emmekö ole? Tohtori Kornelius Bell! Se on parempi kuin Korpral Bell!"

"En vielä ole tohtori", sanoi hän, "vaan jos kerran olen portaille astunut, niin elä pelkää, ett'en niitä ylös kiipeä, sinun tähtesi."

He olivat luonani siksi kuin muistutin heitä, että jo oli aika mennä kotiin. Takkalautakon yläpuolella oleva vanha, suuri hopeakello, jota eno Simister sen tarkan käynnin tähden Margeryksi nimitti, kävi jo yhtätoista, vaikk'ei kukaan meistä kuullut Abbey kellon lyövän. Nyt oli minun vuoroni seisoa portailta ja

suojella kynttilää vedolta, heidän astuessa käsi kädessä portaita alas, juurikuin kaksi lasta. Ajattelin miten nuori ja kaunis Fede oli ja miten minä olin harmaapäinen, laiha ja vanhan näköinen. Voiko hänen muotonsa koskaan muuttua samanlaiseksi kuin minun? Sama ajatus näkyi heränneen Korissa hänen katsoessa minuun, hän loi näet äkkiä silmänsä Fedeen, joka hymyillen heitti suukkosia minulle. Ei, samassa määrässä kuin Fede vanheni, vanhenisi Kor myös hänen rinnallaan; hänen vanhuutensa ei siis tulisi samankaltaiseksi kuin minun.

"Jumala siunatkoon heitä kumpaakin!" sanoin mennessäni takaisin yksinäiseen huoneeseeni. Kuinka paljon iloisemmalta se nyt näytti; oli kuin näiden kahden rakkaus ja onni olisi poistanut jotakin eilisen illan mielikarvaudesta. Se ei enää ollut niin maahan painava. Kovin suruni oli ohitse ja uusia toiveita, uusia ilon aineita oli elämäni tielle koittanut. Korin pieni, sievä koti oli tulevaisuudessa jossakin edessämme, jos niin oli Jumalan tahto. Jos Jumalan tahto olisi, että minä en koskaan astuisi sen kynnyksen yli, olisi se kumminkin koti, jossa minua säilytettäisiin uskollisessa ja rakkaassa muistossa; jos sinne en koskaan tule, on se sentähden, että jalkani ovat astuneet kultaisen kynnyksen yli Isäni huoneeseen.

Murhe oli kumminkin kohdannut minua ja yhdistynyt elämäni. Niin on kenties Golgathakin muistunut Herralle Kristukselle ilon hetkenä, kun Hän ylösnousemisensa jälkeen kohtasi opetuslapsiansa. "Pistä sormes tänne", sanoi Hän, "ja katso minun käsiäni; ja ojenna kätes tänne ja pistä minun kylkeeni!" Oi, naulojen ja keihään jäljet olivat vielä, ja muisto Gethsemanesta ja Golgathasta on vielä Hänen sydämessänsä, vaikka Hän nyt istuu Jumalan istuimella. Mikä ilo Hänellä olisi ollut, jos Hänen omansa olisivat vastaanottaneet Hänet, kun Hän heidän luoksensa tuli!

KAHDEKSASTOISTA LUKU.

Aika menee vanhaa rataansa.

Korin lähtö oli kohta päätetty. Hän oli nyt tuleva laivalääkäriksi ja matkaava edes takaisin myrskyisellä merellä, olipa minlainen sää hyvänsä; sill'aikaa Fede ja minä kotona tarkastelisimme tuulia ja pilviä, ja rajutuulten raivotessa viettäisimme monta levotonta hetkeä. Ennen lähtöä oli meillä paljo puuhaamista saadaksemme kaikki valmiiksi, sillä Korin tuli olla oivan herrasmiehen näköinen, kun hän tästä lähtien tulisi oleskelemaan yhtä paljon rikkaiden kuin köyhienkin parissa. Huolimatta kaikista toimistamme sai hän kumminkin huonon varustuksen, vaikka Korin tietämättä panin vanhan kellon Margeryn panttiin, ja rahoilla ostin hänelle muutamia paitoja, että hän edes vähän tulisi ylhäisten näköiseksi, joiden seurassa hän Amerikkaan oli matkaava. Fede ompeli muutamia kauluksia, poltti ja merkitsi muutamia nenäliinoja, väliin laulaen, väliin huoaten, sillä hänen sydämensä oli ilon ja murheen vaiheella.

Kesäkuu oli jo puoleksi kulunut ennenkuin Kor Lontoosta lähti. Iltaa ennen lähtöänsä tuli hän luokseni. Hän oli antanut minulle lääkkeitä ja hoitanut minua. Nyt oli hän taas levottoman näköinen ja näytti olevan huolissaan minusta.

"Neiti Margery", sanoi hän, "ette saa murhettanne voitetuksi."

En, halvaus oli kohdannut päätäni, eikä se koskaan enää voinut terveeksi tulla, käteni olivat vapisevat ja heikot, erittäinkin se, joka oli hermoton. Sitä voimaa, jonka Stefanin huoneessa olin menettänyt, en takaisin saisi ennenkuin jälleen nuoreksi tulisin, juotuani elämän lähteestä, joka virtaa Jumalan ja Karitsan istuimesta.

"Murehditte veljeänne", pitkitti Kor; "pelkätte yhä hänelle jotakin paha tapahtuneen?"

Olin näet säilyttänyt salaisuuteni, enkä siitä päivästä saakka Stefanista sanaakaan virkkanut. Miten voinkaan muille kuin Jumalalle puhua siitä, mitä välillämme oli tapahtunut?

"En tiedä tuleeko minun kertoa teille", sanoi hän tarttuen vapisevaan käteeni. "Se on tuottava teille murhetta, suurta murhetta, vaan se on rauhoittava mieltänne veljenne suhteen."

"Kerro minulle Kor", sanoin, innokas tietämään, mitä hänellä oli sanottavana.

"No niin, veljenne Stefan elää ja on terve", vastasi hän, "vaan hän ei ansaitse veljen nimeä. Olen nähnyt hänet ja puhutellut häntä. Vaan rauhoittukaa, muuten en voi enempää kertoa."

"Kerro minulle kaikki", sanoin.

"Kulin Whitechapeliin päin", kertoi hän, "ja näin siirtolaisseuran panevan ilmoituksen, jossa lu'in, että eräs herra Stefan Bede Talbot Downsista pitäisi luennon: 'Australian uudisasukkaista'; kokousta johtaisi sir Francis Pembridge, parlamentin jäsen. — Stefan Bede! Paikalla arvelin että hän on teidän veljenne, neiti Margery, vaikka tämän nimi kirjoitettiin Bede eikä Beade. Luento oli juuri alkava, kiiruhdin siis heti sinne. Hän oli hyvin sen näköinen kuin te, nähdessäni teitä ensi kerran Pyhissävaeltajain-kadulla; pitkä ja suora hän oli ja hänen äänensäkin oli samanlainen kuin teidän. Luento oli hyvin hyvä. Sivumennen mainitsi hän hyvästi menestyneensä siellä, vaikka vähillä varoilla oli sinne matkannut; muuten olisin kenties luullut hänen elättävän itseänsä luentojen pitämällä, vaikk'ei hän siltä näyttänyt. Näytti paremmin kuin hän sinne tulollansa olisi suosiota osoittanut ja he kiittivätkin häntä luennosta, niinkuin hän siitä ei olisi maksua saanut."

Kor istui hiljaa ja miettien, ikäänkuin ei olisi tietänyt miten lopun minulle kertoisi.

"Jatka", sanoin, "kerro minulle kaikki."

"Lienee parasta", vastasi hän, "vaikka tuskin tiedän miten sen teen. Kun luento oli loppunut, astuin kiireesti puhuja-istuimen eteen. Herra Bede kätteli ja puhutteli muutamia herroja, joiden seurassa myös sir Francis Pembridge oli. Astuin vaan rohkeasti esiin, vaikka kyllä pitkään minuun katsoivat, ja kysyin: 'Oletteko Stefan Bede, joka kuudentoista vuotisena poikana matkasi Australiaan?' 'Sen ikäinen olin', vastasi hän. 'Onko teillä sisar, jonka nimi on Margery?' 'El minulla sisarta ole', vastasi hän, vaan näytti hyvin hämmästyvän. 'Bede ei ole mikään yleinen nimi', sanoin, 'ja tunnen erään neiti Margery Beaden, jolla oli Stefan niminen veli, joka kuudentoista vuotisena Australiaan matkasi'. 'Hyvä herra, hänestä en mitään tiedä', sanoi hän malttamattomasti; 'Australia on suuri maa, melkein yhtä suuri kuin Europa, ja kaikki minkä tiedän on, että minulla lienee ollut kaima siellä; vaan hänestä tai sisarestansa en mitään tiedä'. Kumminkin olen varma siitä, että hän oli veljenne."

"Niin, Kor, se oli Stefan", sanoin.

"Hän ei puhettansa pitkittänyt", jatkoi Kor, "pyörähti vaan kantapäällään ja meni pois sir Francis Pembridgen seurassa. Komeat vaunut parihevosiine odottivat kadulla, he astuivat niihin ja hän huusi ajajalle: 'kotiin!' Hän lienee palannut rikkaana miehenä, neiti Margery."

En mitään virkkanut; olin näet päättänyt säilyttää Stefania koskevan salaisuuteni. Kor katseli minua ja oli iloinen nähdessään minut niin levollisena. Levollinen; oli kuin kauan aikaa jo olisi kulunut siitä, kuin Stefan hylkäsi minut, ja nyt, annettuani hänelle anteeksi ja rukoiltuani hänen edestänsä, valliisi syvä rauha sydämmessäni. Korin kertomus ei minua häirinyt; toisinaan toivoin vaan että muisto kärsimisestäni, halvaus, joka oli päättäni kohdannut, otettaisiin pois. Mutta tämä oli vaan paalu lihassa, eikä mikään paha henki, joka minua kuritti, ja jos Herrani voi pitää naulojen jälkiä siunatuissa käsissänsä, niin miksi minä en tätä muistoa kantaisi siksi kuin pääni viimeisen kerran levolle laskisin?

"Neiti Margery", sanoi Kor houkutellen, "luvatkaa minulle ainoastaan yksi asia!"

"Mitä tahdot?" kysyin.

"Nyt kesän tultua", sanoi hän, "tulevat kadut teille liian kuumiksi ja polttaviksi. Olette paljon heikompi kuin edellisenä vuonna ja tarvitsette virkeämpää ilmaa; luvatkaa nyt minulle viettää aikaanne puistoissa sen sijaan kuin ennen kuljeksitte ahtailla kaduilla ja kujilla. Vielä tarvitsemme teitä monta vuotta, ette saa terveyttänne menettää; luvatkaa se minulle!"

Vähän arveltuani lupasin hänelle sen; juuri nyt tunsinkin ett'en enää kestäisi nähdä sitä köyhyyttä, tuskaa ja tautia, jota Lontoon takakaduilla löytyi, erittäinkin kosk'en enää kenellekään voinut ojentaa auttavaa kättä.

Seuraavana päivänä seurasimme Fede, rouva Moes ja minä Korja rautatien-pysäyspaikalle ja näimme hänen vaunun-ikkunasta vilkuttavan viimeisiä jäähyväisiä siksi kuin juna vei hänet näkyvistämme.

Korin matkattua vietin lupaukseni mukaan suurimman osan kuumista kesäpäivistä puistoissa, puiden siimeksessä. Siellä olin kuin vieraassa maassa ja näin vieraita tapoja ja oloja, toisinaan tuskin luulinkaan enää olevani Lontoossa, jossa kumminkin jo lähes parikymmentä vuotta olin asunut, vaan oleskellut enimmäkseen köyhien parissa ja aivan vähän nähnyt rikkaita ja ylhäisiä. Nyt, tultuani liian voimattomaksi voidakseni enää ottaa osaa elämän kovaan, todelliseen työhön ja ollen ainoastaan katselijana, arvelin, oliko kaikki kurjuus ja viheliäisyys todellista, jota ahtailla, kapeilla ja likaisilla kujilla olin nähnyt. Rikkaat ja ylhäiset saattoivat komeasti ja kalliisti puettuna ajaa komeissa vaunuissaan pitkässä rivissä, josta ei loppuakaan näyttänyt tulevan ja jonka katsominen jo alkoi päättäni pyörryttää. Siinä ajoivat he sadottain ja tuhansittain, suuren rikkauden komulla ja loistolla, puvuissa, joiden hinnalla vuosikausia olisi voinut elättää ja puettaa monta köyhää lasta. Heidän hevosesäkin,

jotka olivat kauniita eläimiä, olivat niin pidetyt että niiden ylläpidolla olisi nälkään nääntymästä voinut pelastaa sadottain lähimmäisiämme. Niin, tämä oli toinen maa ja toinen kansa; meri, valtamerta syvempi, aaltoili heidän ja Lontoon syrjäisempien paikkojen välillä. Mitä tiesivät nämä tyhjäntoimittajat, jotka komeilla kaduilla vetelehtivät, tarttuvista taudeista, kalvavasta köyhyydestä ja siitä raa'asta tietämättömyydestä, joka on edellisiäkin surkeampi? Tunsin itseni täällä yhtä murheelliseksi kuin konsanaan Lontoon kurjimmilla kaduilla. Kun Herra näki kaupungin, itki Hän sen surkeaa tilaa, ei ainoastaan publikaanien, porttojen ja syntisten, vaan kaiken! "O, että tietäisit, ja sen jo tänä päivänä, mitä sinun rauhaas sopii!" Sinun! Itsekullekin meistä, yhtä hyvin kuin suuren kaupungin asukkaille, ovat nämä sanat lausutut. Kuinka moni Lontoon rikkaista ja ylhäisistä tiesi mitä hänen rauhaansa sopii, enemmän kuin kujien juopot ja varkaatkaan?

Ja epäilemättä oli siellä kumminkin monta, jotka olivat rauhan saavuttaneet. Herralla oli opetuslapsia myös kaupungissa, jonka surkeutta Hän itki. Koettelin heidän ulkomuodostansa tutkia, minkä laatuista he olivat, sillä Jumalan palvelijat kantavat sinetin otsallansa, vaikka se ainoastaan enkeleille on selvästi näkyvissä. Silloin tällöin olin huomaavinani jonkun muodon loistavan siitä, ja tämä näky, korean, iloisan seuran keskellä, täytti sydämeni ilolla.

Eräänä päivänä näin nuoren tytön, jonka olento oli ylevä ja kasvon-piirteet säännölliset, ratsastavan ohitseni komealla hevosella, ja kun hänen muotonsa vivahti tutulta, silmäilin häntä tarkemmin. En tietänyt kuka hän oli ennenkuin eräs herra ratsasti hänen luoksensa. Se oli Stefan!

Sen jälkeen näin usein Stefanin ja hänen tyttärensä. Tavallisesti ratsasti heidän seurassaan eräs jalon ja vilpittömän näköinen nuori mies, joka minua hyvin miellytti. Kuinka kaukana minusta he olivat! He kuuluivat tuohon toiseen kansaan ja toiseen maahan, eivätkä tunteneet minun maatani, minun kansaani. Näin miten mahdotonta Stefanin olisi ollut laskeutua luokseni ja kaikkien nähden ojentaa minulle kätensä sanoen: "Tämä on sisareni." Löytyy kumminkin Yksi, joka on ylhäisintä ylhäisempi, eikä häpeä kutsua halvintakaan veljekseen.

Näin Stefanin toisiakin lapsia, sillä sydämeni isosi heitä ja etsin semmoisia paikkoja puistoissa, joissa parhaiten olin tilaisuudessa nähdä heitä. Siellä oli pieni Maggie ja vielä kaksi pientä lasta, jotka vasta opettelivat kävelemään ja leikkimään. Kuinka mielelläni olisin pitänyt heitä sylissäni, leikitellyt heidän kanssaan ja kuunnellut heidän iloista loruamistaan! Se ei voinut koskaan tapahtua. Loitolla sain vaan katsella heitä, kummastellen hoitajien huolimattomuutta. En voinut ottaa heitä syliini niinkuin Herrani oli ottanut pieniä lapsia. Suuri juopa eroitti minun heistä kaikista; minun, köyhän, kurjan hoitolaisen, vanhassa kuluneessa mekossa, noista rikkaista, iloisista lapsista, veljeni pojista ja tyttäristä.

Eräänä iltana, kun Feden kanssa istuin puistossa, näin Stefanin tyttären kävelevän saman nuoren herran kanssa, jonka ennenkin hänen seurassaan olin nähnyt. Hän oli pitkä ja koko hänen olentonsa osoitti jaloutta ja tyventä suloisuutta. Feden silmät olivat kiinnitetyt häneen; he kulkivat niin läheltä ohitsemme, että hänen kohiseva silkkihameensa lipasi hamettani.

"Tuo nuori neitonen miellyttää minua!" sanoi Fede. Kyllä hän minuakin miellytti, minä rakastin häntä ja halusin saada puhutella häntä, kuullakseni hänen ääntänsä edes kerrankaan.

"Hän saattoi minut ajattelemaan nuorta raatiherraa, joka Kristuksen tykö tuli", sanoi Fede hiljaisella äänellä.

"Miten niin?" kysyin.

"Muistathan sanat", vastasi hän, "Ja Jesus katsoi häneen ja rakasti häntä."

"En luule täällä löytyvän monta, joita Hän, heitä katsoessaan, rakastaisi; useampien täällä olevien ihmisten ulkomuoto ei miellyttäisi Häntä, vai miten luulet Margery? Hänen muodostaan luulen Herran kumminkin pitävän."

Feden sanat ilahduttivat minua ja kätkin ne sydämeeni. Myöhemmin kesällä ei Stefanin, eikä hänen vanhinta tytärtänsä näkynyt, ainoastaan nuoremmat lapset hoitajinjensa olivat kaupungissa ja heitä näin joka päivä puistossa.

YHDEKSÄSTOISTA LUKU.

Uusia vastahakoisuuksia.

Neljästi vuodessa tuli minun mennä Cityyn nostamaan eläkerahaani Beden varastosta, tai lähettää joku toinen valtuuskirjalla varustettuna. Päivä, jona minun tuli mennä sinne, oli kuuma ja helteinen, vaikka jo oli syksy. Pohjoisessa peitti taivasta paksu, synkkä, mutta hopeareunainen pilvi, vaan etelästä paistoi aurinko kuumasti ja poltti katukiviä ja kartanoiden seinuksia; vähintäkään tuulahdusta ei tuntunut ja jok'ainoa vastaantulija näytti olevan menehtymäisillään. Mutta kulkiessani rantaa pitkin ja sitten Ludgatemäkeä ylös ja Cheapsiden läpi, oli melu, huuto ja kiire niin suuri, kuin tukehduttava kuumuus ei vähintäkään olisi haitannut. Minulla oli suuri huojennus, kun perille päästyäni sain istua etuhuoneessa ja odottaa siksi kun vuoroni tuli ottaa vastaan vähäistä, vaan vakinaista eläkerahaani.

Beden varasto ei ollut suuri; paitsi minua oli ainoastaan viisi vaimoa, jotka sieltä saivat eläkettä, kaikki leskiä, joilla oli suuret, siistit hunnut päässä. Oliko perustaja samaa sukua kuin esi-isäni, sitä en tietänyt; saattoihan niinkin olla, jos nimemme, niinkuin Stefan sanoi, oli muutettu Beadeksi. Miten lienee asian laita ollutkaan, vaan eräs John Bede oli jättänyt rahasumman, josta korko oli jaettava kuudelle köyhälle, jotka olivat seuraan kuuluvien porvarien leskiä tai tyttäriä. Miten tohtori Klarke lienee menetellyt saadaksensa minun nimeni luetteloon, koska ainoastaan olin porvarin sisarentytär, sitä en ollut selville saanut; hän oli vaan sanonut, että kaikki oli oikein, ja nyt oli jo niin kauan aikaa kulunut, ett'en asiaa enää miettinytkään. Olin jo monta vuotta saanut eläkerahani, eikä kukaan ollut herättänyt kysymystä oikeudestani siihen.

Olin iloinen saada istua ja viileyttää itseäni siksi kuin vuoroni tuli astua perähuoneeseen. Joskus oli kirjoittaja maksanut minulle, joskus joku seuran jäsen; vaan tavallisesti oli kirjoittaja sen tehnyt ja rahat olivat aina valmiina pienessä käärössä, kolme puntaa ja kahdeksantoista killinkiä; toisinaan kun se seuran jäsen, joka tunsu tohtori Klarcken, sattui olemaan siellä, antoi hän minulle neljä puntaa. Sen jälkeen kuin viimein siellä kävin oli hän kuollut — kun vanhenemme, kuolevat ystävät pian! — ja uusi oli hänen sijassaan. Astuin sisään heti kun nimeni mainittiin ja näin hyvin ankaran ja vakaan näköisen herran istuvan pöydän ääressä, kirja edessänsä.

"Nimenne on Margaret Beade?" sanoi hän kovalla ja tuimalla äänellä.

"Ei, herraseni", vastasin, "ei aivan niin, oikea nimeni on Margery Beade."

"Mintähden oikea nimenne ei löydy kirjassa?" kysyi hän yhtä synkän näköisenä kuin pohjoisessa oleva ukkosen pilvi.

"Se kirjoitettiin ensin oikein, herraseni", vastasin, "vaan luulen sen tulleen muutetuksi vanhasta kirjasta ulos kirjoittaessa. Sitten alkoivat he nimittää minua Margaret Beadeksi. Sain heille pari kolme kertaa, ett'ei tämä ollut nimeni, mutta unhottivat sen aina, jonka tähden en heitä enää muistuttanutkaan."

"Ketä 'heillä' tarkoitatte?" kysyi hän malttamattomasti.

"Ketä hyvänsä, joka täällä sattui olemaan, joskus herra Thwaits ja joskus kirjoittaja."

"Miten kuittinne annoitte?" kysyi hän.

"He kirjoittivat sen", vastasin, "ja minä panin vasemmalla kädelläni merkin alle; oikealla kädelläni en näette voi kynää pitää."

"Nuo ilmoitukset ovat jotensakin kummallisia", sanoi hän ankarasti katsoen minuun, ikäänkuin olisin syytettynä jostakin suuresta rikoksesta seisonut hänen edessänsä; "kysymys on, oletteko oikea henkilö. Mistä tiedän, oletteko sama, joka seuralle on esitetty."

"Kirjoittaja ja herra Thwaits tuntevat minut", vastasin, "ja vanhassa kirjassa löydätte nimeni oikein kirjoitettuna. Voisin saada useampia, jotka todistaisivat, että olen Margery Beade."

Hän soitti kelloa ja käski sisääntulijan antaa niiden nimiluettelon, jotka saivat eläkerahaa Beden varastosta. Jäin seisomaan ja tunsin pääni vapisevan tavallista enemmän ja koko ruumiini värisi vieraan herran silmätessä minua, ikäänkuin löytääkseen jotakin syynalaista minussa. Tulin oikein iloiseksi, kun vanha kirja tuotiin esiin ja hän alkoi selata sitä.

"Täältä löydän", sanoi hän hetken kuluttua, joka minusta tuntui hyvin pitkältä, "nimen Margery Beade, leski, Jaakko Simisterin tytär, Seuran jäsen. Onko tämä oikea ilmoitus?"

Tuskin voin uskoa kuulleeni oikein. Tohtori Klarke ei ollut koskaan sanonut, miten hän oli esitellyt pyyntöni saada apua varastosta; kaikki mitä tiesin oli, että nimeni löytyi luettelossa ja että säännöllisesti olin saanut eläkerahani. Epäilemättä oli hän sen tehnyt sydämensä hyvydestä, vaan siinä ei ollut totuutta, eikä valhe ajan pitkään myötänsä tuo mitään hyvää. Hämmästyin hyvin ja kävin

levottomaksi.

"Ei, se ei ole oikein", sanoin ja ääneni vapisi yhtä paljon kuin jäsenenikin.

"Tahtoisin kumminkin tietää, mikä oikea ilmoituksenne on", sanoi hän vihastuneena; "kas niin, sanokaa nyt totuus, eikä mitään muuta kuin totuus. Minua ette voi pettää."

"En ole leski", vastasin vakaammalla äänellä; "Jaakko Simister oli enoni, eikä isäni."

"Ei jonkun seuranjäsenen leski, eikä tytär!" huudahti hän; "millä neuvoin viekoittelitte itsellenne eläkerahaa Beden varastosta?"

"En tiedä, miten lienee tapahtunut", vastasin; "tähän saakka en ole tietänyt olleeni väärin sisäänkirjoitettu. Tohtori Klarke toimitti kaikki ja minä luulin kaikki olevan oikein."

"Missä tohtori Klarke on?" kysyi hän.

"Hän on kuollut, herraseni", vastasin; "hän kuoli kuusi vuotta sitten. Olen saanut apua varastosta toistakymmentä vuotta."

"Niin kauan olette siis pettäneet meitä", sanoi hän. "Säännöt ovat noudatettavat; miten tämä teidän tietämättänne voi tapahtua, sen tahtoisin tietää?"

"Tohtori Klarke toimitti minulle kaikki", sanoin murheellisena; "oikea käteni oli jo silloin melkein käyttämätön, enkä minä tehnyt muuta kuin kirjoitin alle. Hän luuli tekevänsä minulle hyvän työn, sen tiedän. En voisi sanaakaan pahaa sanoa hänestä; vaan näetthän kaikki pyynnepirjasta. En koskaan ole aikunut pettää ketään; Jumala tietää —"

"Vaiti!" keskeytti hän vihaisella, tuskauntuneella äänellä; "elkää ruvetko Jumalasta löpöttelemään. Tiedän teillä köyhillä aina olevan sen saapuvilla. Sen vaan huomaan, että viikottain olette ottaneet kuusi killinkiä joltakin köyhältä leski tai orpo raukalta, vaikk'ei teillä Beden jälkisäännökseen ole suurempaa oikeutta kuin tällä pöydällä. Voisin syyttää teitä petoksesta, enkä ole varma, ett'emme sitä tee. Aion esittää asian Seuralle."

Seisoin äänetönnä ja katsoin kiivaasen, pahaluuloiseen mieheen. Hän loi silmänsä maahan, kun häneen katsoin, ja näytti enemmän vihastuvan, kun en alakuloisena seisonut hänen edessään.

"Kas niin", sanoi hän, "elkää loukatko minua, muuten syytän teitä. Onko teillä ketään, joka voisi syyttömyyttänne todistaa?"

Olin aivan hämilläni ja päätäni pyöräytti, enkä muistanut herra Moesia, joka enoni jälkeen otti liikkeen. Ketään paitsi Stefania en muistanut. Muutamalla sanalla olisi hän voinut vapauttaa minut kauheasta petoksen syytöksestä. Hänellä oli rikkautta ja ystäviä; vaan pelkäsin alentavani häntä, jos ilmoittaisin, että hän oli veljeni. Ja vaikka en ilmoittaisikaan häntä veljenäni, voisi jo nimimme yhdistäminen saattaa kansaa luulemaan häntä sukulaisekseni, minun, köyhän almun-alaisen raukan. Sitä en tahtonut. En tahtonut vähintäkään alentaa hänen arvoansa Lontoon suuressa maailmassa, jossa hän vaimoneen ja lapsineen eli niin muhkeasti. Ei, en sittenkään, vaikka vaiti-oloni kautta tulisin köyhdytetyksi ja epäluulon alaiseksi. Sydämmeni oli nyt hellätuntoisempi Stefanille kuin toukokuussa, jolloin hän minut pois ajoi.

"Ei, hyvä herra", sanoin, "en voi itseäni puolustamaan hankkia ketään, ken teille kelpaisi; eikä kukaan voisi teille sanoa erehdyksestä sen enempiä kuin minäkään. Minä puhun totta, niin todellakin teen. En tietänyt tohtori Klarcken sisäänkirjoittaneen minua leskenä ja eno Simisterin tyttärenä. Sen teki hän hyvydestä, siitä olen varma; jos voisin takaisin maksaa jok'ainoa pennin varastoon, tekisin sen ilolla. Tämä oikein raskauttaa mieltäni."

Tuskin voin kertoa, miten vaikealta kaikki silloin näytti. Rahaa minulla ei ollut, paitsi yksi killinki kukkarossani, ja koko vakinainen sisääntuloni oli silmänräpäyksessä hävinnyt. Tiesin ett'eivät mitkään sanat voisi hellyttää tuota kovaa, kylmäkiskoista miestä, joka vielä nytkin niin epäluuloisesti katsoi minuun. Lyykistin hänelle ja menin pois.

Matka kotiini, Westminsteriin, oli pitkä ja vaivaloinen, niin pitkä ett'en luullut perille pääseväniäkään. En voinut olla tuntematta, miten kevyt ja tyhjä köyhä kukkaroni oli. Mitä minun nyt tuli tehdä? Velkoja minulla ei ollut, olin näet asettanut elämäni sille kannalle, että rahat riittivät vähiin tarpeihini, vaan kuudesta killingistä viikossa ei ollut säästöön jäänyt. Tiesin ett'ei Kor antaisi minun nälkää nähdä, vaan kuinka vaikea oli langeta hänelle rasitukseksi, juuri nyt kun hänen tuli säästää saadaksensa oma pieni koti!

En usko Jumalan vihastuvan meihin, jos tunnemme tien epätasaisuuden ja joskus kompastummekin

suurimpiin kiviin, jotka tiellämme ovat. Kaikki olemme vaan lapsia, eivätkä jalkamme ole tarpeeksi vakavat voidaksemme pää pystyssä ja taivaasen luoduin silmin astua kivistä tietä eteenpäin. Vaikka lapsi pitääkin kiinni isänsä väkevistä kädestä, ei se astuessaan teräville irtonaisille kiville, jotka sen jalkain alta vierivät, voi olla sitä tuntematta, eikä isä vihastu, jos lapsen pienet jalat horjahtavat ja sen pienet sormet lujemmin tarttuvat kiinni isän käteen. Kuinka paljon vähemmin silloin taivaallinen Isämme!

KAHDESKYMMENES LUKU.

Margeryn odottamaton vieras.

Astuessani helteisiä katuja eteenpäin, tunsin kuumuuden vaivaavan itseäni, vaan olin liian mietteissäni huomatakseni miten pohjoisessa oleva synkkä pilvi vähitellen oli levinnyt taivaan-alalle; ainoastaan etelässä näkyi vielä pieni selkeä pilkku, ja sekin oli synkkyyteen katoamaisillaan. Olin juuri ennättänyt omalle kadulleni, kun muutamat suuret sadepisarot jo alkoivat kostuttaa katukiviä. Olin iloinen että olin niin lähellä kotiani, en näet jaksanut kulkea niin nopeasti kuin ennen. Astuessani eteenpäin näin pienen tytön poikkeavan syrjäkadulta ja tulevan vastaan. Hän kulki sukkelaan ja näytti peljästyneeltä; ja kyyneleet vuotivat hänen silmistään. Se oli Maggie, Stefanin lapsi, yksinään ja tällä kurjalla kadulla! Hän tunsu minut heti ja juoksi ojennetuin käsivarsin vastaan.

"Te olette se köyhä vaimo, jolle satukirjani annoin", sanoi hän. "Olen nähnyt teitä puistossa, vaan Mary ei koskaan laskenut minua puhuttelemaan teitä. Olen eksyksissä, enkä ollenkaan tiedä missä Mary on. Hyvä, rakas vaimo, tahdotteko ottaa minut huostaanne?"

Oi, kuinka äkkiarvaamatta ilo voipi murhetta seurata! Tyttö tarttui käteeni ja katsoi minuun sekä pelvolla että luottamuksella, samoin kuin minä monta, monta kertaa olen Jumalaan katsonut. Kumarruin ja suutelin häntä hellästi.

"Niin, tahdon ottaa sinut huostaani", sanoin, ja oli kuin Jumala olisi sanonut minulle samat sanat, minulle, köyhälle, hyljätylle lapselleen. "Kotini on tässä aivan lähellä ja raju-ilma on nousemaisillaan. Tule kanssani ja ole luonani siksi kuin se ohitse menee."

Maggie otti minua kädestä, täydesti luottaen minuun ja seurasi kartanoon, jossa asuin. Päästyämme ovelle alkoi rankasti sataa, aivan kuin sitä olisi pidätetty siksi kuin katon suojaan ennätimme. Astuimme portaita ylös pieneen ylishuoneeseen, ja sinne tultua pysähtyi Maggie keskelle laattiaa ja katseli ympärillensä, minun vajotessani istuimelle, liian väsyneenä, onnellisena ja huolestuneena tietääkseni mitä tehdä.

"Täällä on hauska", sanoi hän, "vaan miten kummallista, kun kaikki on samassa huoneessa, vuoteenne, istuimenne, teeastianne ja kattilanne! Olette siis oikein köyhä vaimo, niinkuin Mary sanoo."

Niin olin, oikein köyhä vaimo, köyhempi kuin konsanaan olin ollut, ainoastaan yksi killinki kukkarossa, tietämättä mistä lisää saada. Kumminkin saattoi tämän lapsen läsnä-olo minut onnelliseksi. En voinut ottaa silmiäni hänestä, kun hän joka paikkaa tarkasteli, juosten toisesta toiseen täynnä uteliaisuutta ja mielihyvää.

"Olen iloinen että Mary kadotti minun", sanoi hän; "olen aina halunnut tulla tervehtimään teitä, vaan isä ei tahtonut kertoa sanaakaan teistä, eikä Alice teistä mitään tietänyt. Alice on vanhin sisareni, hän on kahdeksantoista vuoden vanha, mutta minä olen vaan yhdentoista. Mary näettekö puheli erään sotamiehen kanssa ja he kävelivät eteenpäin, ja siellä näytettiin nukkinäytelmää, jonka tähden unhotin katsoa minne he menivät; tuossa paikassa olivat näkyvistäni, enkä enää löytänyt heitä missään. Ensin peljästyin hyvin, mutta nyt olen oikein iloinen — ettekö tekin ole?"

"Olen, hyvin iloinen", vastasin kaikesta sydämmestäni.

"Miten sade tulvailee!" pitkitti hän lörpötystänsä; "jos kauan näin sataa, täytyy minun jäädä yöksi luoksenne ja silloin Mary peljästy samoin kuin minäkin; vaan se on oikein hänelle, koska hän aina sanoo äidille, ett'ei hän puhuttele ketään ollessaan ulkona meidän kanssamme. Sepä minusta oli oiva sattuma että teidät kohtasin juuri kuin olin itkemäisilläni. Mielelläni joisin teetä luonanne, jos ette pahastuisi."

Tämä muistutti minua tehdä tulta ja panna teekattila tulelle, sillä itsellänikin oli jo nälkä. Tyttö

lörpötteli ehtimiseen arkuudetta, aivan kuin hän ikänsä olisi ollut tuttu kanssani. Kuinka paljon onnea olin kadottanut kun en Stefanin lapsia tuntenut! Toivoin olevani edes heidän hoitajansa, jos en muuta.

"Isä ja äiti käynevät myös levottomiksi", sanoin.

"Vielä mitä", vastasi hän; "he ovat matkanneet Pembridge Halliin. jossa sir Francis Pembridge ja Frank asuvat. Se on suuri salaisuus, vaan ei se haittaa, jos siitä teille puhun, kuu vaan lupaatte ett'ette kenellekään hiisku sanaakaan. — Alice ja Frank pitävät toisistaan. Oi, toivon heidän kerran tulevan naimiseen toistensa kanssa! Alice on matkannut isän ja äidin kanssa, vaan pienet lapset ja minä jäämme kotiin Maryn luo. Olipa onni ett'ei kukaan pienistä lapsista kadonnut, joka ei olisi teitä tuntenut, ja jonka varmaankin joku ilkeä eukko olisi löytänyt ja luoksensa vienyt. Nyt olen saanut tietää missä asutte ja voin joka päivä tulla lukemaan teille tästä satukirjasta. Luenko nyt teille vähän aikaa?"

Annoin hänelle kirjan ja hän istautui Feden pehmeälle renkulle ja luki ääneen sateen lyödessä kattoon ja ikkunanruutuihin. Aivan vähän näytti toivoa olevan rajuilman lakkaamisesta, enkä sitä juuri toivonutkaan, sillä olin iloinen saada pitää lasta luonani, ja yhden yön levottomuus olisi vaan ansaittu rangaistus uskottomalle hoitajalle. Sitä paitsi ei minulla ollut ketään, jonka olisin voinut lähettää Ricadillyyn, sillä rouva Brown oli minua vanhempi ja sade tulvaili yhä vielä.

"Voisitko maata pienellä vuoteellani?" kysyin.

"Voisin kyllä", vastasi hän suoraan. "Pidän teistä paljon, vaikk'ette ole lady."

"Niin", vastasin, "tosin en ole lady, vaan pidän sinusta yhtä paljon kuin jos olisin Lontoon ylhäisin lady."

Kumminkin saattoi lapsen puhe minut murheelliseksi. "Mikä tekee vaimon ladyksi?" kysyin ääneen ja Maggie vastasi.

"Paljonkin", sanoi hän. "Minusta olette melkein lady'n lainen, vaan olette köyhä, teillä on vanhat vaatteet, eikä ylhäisiä sukulaisia. Isä sanoo äitiä oikeaksi ladyksi; mutta hän onkin hyvin rikas ja lady Pembridgen serkku. Isäkin on syntyisin vanhasta arvokkaasta suvusta, sen kuulin hänen sanovan sir Francisille ja äidille kuulin hänen kerran sanovan, että sir Francis pitää paljon enemmän vanhasta ylhäisestä sukuperästä kuin rahasta. En oikein ymmärrä mitä sillä tarkoitetaan; vaan kas se on olla oikea lady!"

En voinut olla katkerasti hymyilemättä Maggien puheelle. Todellakin, vanhasta arvokkaasta suvusta! Niin, Beaden suvussa Kondoverissa oli kyllä löytynyt monta arvokasta miestä, jotka ylläpidoksensa olivat ahkerasti työtä tehneet, osoittaneet hyvää naapureillensa ja eläneet ja kuolleet Jumalan pelvossa. Todellakin, Stefan ja minä olimme alkuperää vanhasta arvokkaasta suvusta; vaan ei siinä merkityksessä, kuin sir Francis Pembridge sen oli käsittänyt.

"En tiedä miten teitä nimittäisin", sanoi tyttö istuessaan minua vastapäätä teepöytään; "teillä kai lienee joku nimi, sanokaa se minulle!"

"Margery", sanoin, vaan en tahtonut lisätä toista nimeäni.

"No, sepä hauskaa oli!" huudahti hän. "Minunkin nimeni on Margery, vaikka minua Maggieksi kutsutaan; miten kummallista! Meidän kumpaisenkin nimi on Margery!"

Hän asetti kuppinsa pöydälle ja nauroi sydämmellisesti; minäkin nauroin, sillä hänen iloisuutensa tarttui minuun. Iloitsin myös kuullessani Stefanin nimittäneen yhden lapsistansa minun nimelläni. Hänellä lienee siihen aikaan ollut jonkunmoinen rakkauden-tunne minua kohtaan, vaikka rikkaus, ylpeys ja kunnianhimo sen sittemmin olivat tukehduuttaneet; niin, tämä oli minusta samoin kuin joku antaa lapselleen nimen Emanuel, vaikk'ei hän rakasta Herraa Kristusta, eikä Häntä edes ajattelekaan.

"Kerron teille mintähden olin niin murheissani, kuu en saanut seurata isää ja äitiä", sanoi hän. "He matkasivat katsomaan sitä vanhaa, rakasta kartanoa, jossa isä on syntynyt ja poikana ollessaan asunut, ja minä olisin niin mielelläni tahtonut nähdä sen. Isä on kertonut siitä minulle niin monta, monta kertaa, että sen hyvästi jo tunnen; ja, oi, miten kaunis paikka se on!"

Tuossa paikassa olin näkevinäni kaikki niin selvästi, vanhan kartanon mataloine kattoineen, jonka sedum-pensaat peittivät; takakartanon ulkokuoneineen ja hedelmätarhan täysine omenapuineen. Vielä olin näkevinäni miehet, jotka sadetta pakoone olivat ryömineet ladon puimaluhalle; suuri ovi seisoi auki ja raskaat vesipisararat putoelivat katon räystäältä. Oli lypsyajan jälkeen, mutta lehmät seisovivat vielä märehkien kytkyessään, siksi kuin rajuilma lakkaisi. Arvelin miten lyhteet kolmikulmaisella pellolla kestäisivät sadetta ja miten pitkä aika kuluisi siksi kuin ne jälleen kuivaisivat. Vaan tuota-pikaa katosivat kaikki niinkuin näkyharhaus ja huomasin olevani pienessä ylishuoneessani, Stefanin pienen

tytön seurassa, joka kanssani jutteli.

"Oliko isälläsi sisarta poikana ollessaan?" kysyin tykyttävin sydämmin.

"Ei", vastasi hän, "eikä hänellä koskaan ole ollutkaan. Iso-isä Bede ei ollut rikas niinkuin isä on, vaan eihän se mitään tee, kun hän vaan oli vanhasta arvokkaasta perheestä; luulen sillä tarkoitettavan, ett'ei hän kuulunut rahvaasen."

Isä parka! Näin hänen niin selvään puettuna sarkatakkiin, lyhyihin nankin-housuihin ja harmaihin sukkiin, jotka itse olin neulonut; kelpo, rehellinen mies, hellä Stefanille ja minulle, vaan ei mikään gentleman, maailman katsantotavan mukaan, enemmän kuin minäkään olin lady. Aloin yhä selvemmin käsittää mikä suuri ylipääsemätön juopa Stefanin ja minun välillä oli.

"Isä kävi paikkaa katsomassa, ennenkuin Englantiin tulimme", kertoi Maggie. "Hän tuli tänne lyhyempää tietä kuin me ja silloin kävi hän maalla katsomassa entistä kotoansa. Sitten osti isä sen ja nyt on se oikein hänen omansa. Kenties muutamme sinne asumaan, emmekä koskaan enää matkaa Australiaan, jos vaan Alice tulee naimiseen Frankin kanssa; mutta se on suuri salaisuus, eikä kukaan ihminen puhu siitä."

Iloitsin kuullessani Stefanin ostaneen vanhan kartanon. Miettiessäni Maggiein puhetta, aloin ymmärtää sen olleen lastensa tähden kuin Stefan oli hyljännyt minut. Olihan selvää, että se heille olisi onnettomuudeksi jos minä ilmoittaisin itseni hänen sisarenansa; sentähden teinkin lujan päätöksen, ett'en koskaan ilmoittaisi heidän isällään olleen sukulaista. Sydämmestäni toivoin Alicen saavan sen, jota hän rakasti, enkä koskaan tahtonut hänen tiellensä joutua.

Puhellessamme oli päivä pimennyt, vaan sade tulvaili yhä alas. En ollut millänikään jos saatoin kauhua huolimattomalle hoitajalle, joka ei ollut Maggiea silmällä pitänyt — ja tyttö oli mielissään kun sai jäädä luokseni. Annoin hänelle ottaa esiin yönäytyn laatikostani ja katsella kaikkea mitä siellä löytyi, enkä voinut olla sekä hymyilemättä että huokaamatta nähdessäni lapsen iloa ja uteliaisuutta. Laatikon pohjalla oli äitini merkkkausvaate — tyttö näet ei lakannut ennenkuin oli tyhjentänyt kaikki laatikosta — ja isäni raamattu, jonka ensimmäiselle lehdelle nimemme olivat kirjoitetut. Tätä en antanut hänelle, vaikka hän kyllä pyysi ja rukoi saada lukea siitä ja vaikka vaikea oli kieltää. En kaikesta maailman hyvästä olisi sallinut, että hän siinä olisi lukenut isänsä nimen, vaikka minä katselin sitä sekä rakkauden että murheen tunteilla. Se oli viimeinen nimi kirjassa, sillä isäni kuolinpäivää en ollut siihen kirjoittanut; ensin jätin sen Stefanille kirjoitettavaksi, eikä oikea käteni nyt voinut kynää pitää. Kenties Kor sen joskus kirjoittaisi.

Sitten nukkui Maggie pienellä vuoteellani; kullankarvaiset kiharansa hajallaan päänaluksella ja pitkät tummat silmäripsensä levollisesti laskettuna punottaville poskille. Asetin silmälasit nenälleni, otin kynttilän ja, varjoten kädelläni sen valoa, seisoin kauan katsellen lapsen suloisia kasvoja. Sinä yönä en voinut nukkua. Paljon oli tapahtunut kuluneena päivänä ja paljon oli ajattelemista: olin menettänyt eläkerahani, miten vast'edes tulisin toimeen, Stefanin lapsi oli luonani. Ilo näytti voittavan murheen, sillä kun ajattelin seuraavaa talvea ja köyhyyttäni, muistin lapsen, joka rauhallisesti nukkui, vaikka oli vieraassa, köyhässä majassa, oudon vaimon seurassa, ja tunsin Jumalan tahdon olevan, että minunkin tuli olla yhtä levollinen ja luottavainen vastoinkäymisissäni. Jumalan silmissä olin lapsi, samoinkuin Maggie minun, ja vielä kalliimpi Hänelle, kuin Maggie minulle. Olinpa siellä tai täällä, olin aina Hänen siipeinsä varjossa. Muistin lauseen, jonka olin lukenut Stefanin lähtöpäivänä: "Jos astuisin ylös taivaasen, niin Sinä olet siellä, jos vuoteeni helvetissä rakentaisin, katso Sinä olet myös siellä. Jos ottaisin aamuruskon siivet ja asuisin meren äärissä, niin Sinun kätesi sielläkin johdattais minua ja Sinun oikea kätesi pitäis minun".

YHDESKOLMATTAA LUKU.

Pimeä Marraskuu.

Ani varhain seuraavana aamuna hiivin huoneestani ja menin viimeisellä rahallani ostamaan leipää ja maitoa Stefanin lapselle. Palatessani oli hän valveilla ja näytti aivan perehtyneeltä, eikä ollenkaan levottomalta olostaan vieraassa paikassa. Hänen oli nälkä ja hän einehti niin hyvällä ruokahalulla, kuin jos maito olisi tuotu Kondoverista ja leipä paistettu omassa uunissani. Kiireesti emme einehtineet, sillä tiesin ett'ei iloni kauan kestäisi, vaikka Maggie kyllä lupasi vast'edeskin tulla minua tervehtimään Alicen ja toisten lasten kanssa. Vielä mitä! Sen Stefan kyllä estäisi.

Ilolla samoin kuin murheellakin on loppunsa! Vihdoin sidoin lapselle hatun päähän ja seurasin häntä puiston läpi, jossa puiden lehdet olivat märät yöllisestä sateesta ja kiiltelivät auringon valossa. Uutimet olivat alaslasketut Maggien kodissa, sillä ikkunat olivat etelään päin; saatoin hänet siis etehiseen saakka ja kumarruin suutelemaan häntä jäähyväiseksi, kun ovi yht'äkkiä avattiin ja Stefan seisoi edessäni kalpean ja kamalan näköisenä, ikäänkuin hän olisi viettänyt kauhean yön. Kumpainkaan meistä ei voinut sanaakaan lausua, katsoimme vaan toisiimme Maggien syleillessä isäänsä.

"Isä!" huudahti hän, "oi isä! olen ollut eksyksissä ja hän löysi minut."

"Herra", sanoin ja pakoilin itseäni voidakseni vieraana puhutella häntä, "löysin tyttösenne, joka oli eksynyt kadulle ja vein hänet luokseni. Hän on ollut hyvässä turvassa ja aivan tyytyväinen. En luullut teidän kotona olevan ja mielestäni tarvitsi hoitaja vähän rangaistusta. Jos olisin tietänyt teidän kotona olevan, niin tottapa jonkun keinon olisin keksinyt ilmoittaakseni teille, missä lapsi oli."

"He ilmoittivat meille sähkösanomalla eilen", vastasi Stefan ja katsoi minuun, vielä levottoman ja hämmästyneen näköisenä. "Vaimoni ja minä olimme kauheassa tuskassa. Me matkasimme kaiken yötä ja nyt on vaimoni hyvin kipeänä."

"Jääkää hyvästi", sanoin ja käännyn mennäkseni kotiin, sillä katsellessani häntä tunsin itseni heikoksi ja halu nimittää häntä veljeksi tuli minulle kovin voimalliseksi.

"Pysähtykää!" huudahti hän vakaasti. "Sallikaa minun palkita teitä; tiedän teidän olleen hyvä lapselleni."

"Teiltä en mitään tarvitse", sanoin ja tunsin katkeruutta sydämessäni; "siitä en mitään tahdo, että holhosin lastanne."

Nyt kuulumme naisen äänen jostakin sisähuoneesta huutavan: "Stefan!" Hän seisoi epäillen ja katsoi murheellisesti, mutta miettiväisenä minuun, harmaapäiseen, huonosti puettuun ja säädyttömän näköiseen vaimoon, kun hän sitä vastaan oli gentlemanni, sekä ryhdin että käytöksen suhteen. Sama eroitus oli ollut välillämme nuorenakin ollessamme, vaikka silloin vähemmässä määrässä; mutta kumpikin oli kulkenut omaa tietänsä, ja nyt oli hän ylhäinen ja rikas, vaan minä ainoastaan köyhä vaimo-parka, josta ei hänelle eikä lapsilleen voinut olla mitään hyötyä. Kova taistelu oli hänen sydämessään, sen näin hänen levottomasta katsannostaan ja vapisevista huulistaan. En pysähtynyt hänen tuskaansa enentämään. Ääni kuului taas ja minä käännyn ja menin hänen näkyvistänsä niin sukkelaan kuin taisin. Kuulin oven jälkeeni suljettavan.

Miten autiolta huoneeni näytti sinne tullessani! Vuode oli koottava ja eineen jäännökset pois pantavat, mutta siinä ei kauan viipynyt. Sitten ei minulla ollut muuta tehtävää kuin istua joutilaana, miettiä ja ajatella, sillä hermottomalla kädelläni voin aivan vähän ommella tai neuloa, ja liian kostea oli uloskin mennä. Päivällistä en valmistanut, Maggielta oli, näet, jäänyt tähteeksi sekä leipää että maitoa minulle riittäväksi ateriaksi, ja kukkarossani oli ainoastaan muutamia penniä.

Pitkää ehtoopäivää viettääkseni menin kävelyille Abbey kirkolle, jossa usein talven aikana käyskentelin. En tiedä mintähden, mutta Abbey muistutti minua aina enemmän metsistä kotona, kuin Pyhän Paavalin kirkko. Toisinaan olin niin selvästi näkevinäni nuo kauniit, solevat ja tummat kuuset, jotka olivat niin pitkät, että minun tuli notkistua taaksepäin voidakseni nähdä, missä viheriäiset oksat yhdistyivät. Samoin kohosivat myös vanhat, tummat ja korkeat pilarit Abbey kirkossa. Valo, joka ikkunoista lankesi sisään, oli yhtä suloinen ja himmeä kuin lehteväin puiden siimeksessä, jonne auringon säteet pistivät tuuhean lehtiverhon lävitse. Maalla asuessani ajattelin taivasta uutena, kauniina ilotarhana, jonka keskellä elämän-puu kasvoi, mutta nyt asuttuani Lontoossa vuosikautia, olin enemmän ajatellut sitä kaupunkina, jota Jumalan kirkkaus, jolla ei ole alkua eikä loppua, valaisi ja jossa oli monta asuntoa ja kultaiset kadut, joilla autuaat riemulauluja laulaen käyskentelivät. Tämä johtui useammin mieleeni istuessani Abbey kirkossa kuin kulkiessani noilla ahtailla, likaisilla kaduilla, joilla miehet ja vaimot näyttivät eläimiä kurjemmilta, ja lapset, jotka leikkivät, olivat nälkäisiä, kuihtuneita ja rumia — oi, tämä täytti sydämeni sanomattomalla tuskalla!

Myöhään illalla palasin kotiin. Koska minun tuli säästää sekä hiiliä että kynttilöitä, istuin pimeässä, kun kuulin Feden askeleet portailta. Kenties toi hän kirjeen Korilta; kiiruusti sytytin siis kynttilän. Mutta hän oli liian vakaan näköinen, eikä hänellä siis voinut Korilta olla uutisia, ell'ei ne ikäviä olleet. Hän istuutui hyvin väsyneen näköisenä. Tiesin hänen oppilaidensa tuottavan hänelle paljon työtä, he olivatkin jo kasvaneet liian suuriksi, eivätkä häntä enää oikein totelleet.

"Mikä mieltäsi painaa, Fede?" kysyin, niin iloisella äänellä kuin suinkin voin.

"Kuinka pian sen huomaat, Margery!" sanoi hän; "mieltäni painaa paljonkin, olen menettänyt sijapaikkani."

"Mitäs olet tehnyt?" kysyin.

"En ole tehnyt mitään", vastasi hän. "Eilen maksoi herra Coe palkkaneljännekseni, eikä sanonut enää tarvitsevansa minua kuin kuukauden; saisin siis hankkia toisen sijapaikan. Kas tämä, Margery, on murheeni."

"Sepä oli huono uutinen", vastasin, "vaan tiedäthän minulla aina lohdutussanoja löytyvän: 'huoli huonoksi tekee, murhe muita mustemmaksi'. Odota vähän aikaa niin näet kaikki hyväksi kääntyvän."

"Onko sinulla kaikki hyvästi?" kysyi Fede. "Oletko täydellisesti onnellinen, Margery?"

"Olen", vastasin mietittyäni. "Sydämmessäni tunnen itseni onnelliseksi. Olen kuin vuorilampi, jonka pinta myrskyn pauhatessa aaltoilee, vaan jonka syvyydessä tyyneys vallitsee."

"Sano minulle, Margery, mistä se tulee", pyysi hän, painaen päänsä olalleni.

"Olen jo monta, monta kertaa sanonut sen", vastasin.

"Sano nyt se uudestaan", rukoili hän.

"Olen onnellinen", sanoin, "kun tiedän Herrani Kristuksen kautta olevani Jumalan lapsi; eikä koskaan ole löytynyt isää, ei kuningastakaan, joka niin olisi holhonnut lapsiansa, kuin taivaallinen Isäni holhoo minua. Kuinka voisin olla murheellinen ja levoton?"

"Mutta Stefanista sinulla on ollut paljon murhetta", nyhkytti hän.

"Luulin kaikki kääntyvän sinulle hyväksi, kun hän vaan palajaisi."

"Minulla on ollut kaikki hyvästi koko ajan", sanoin ja sivelin hiljaa hänen päätään. "Luuletko Jumalan lähettävän meille enemmän huolta, kuin meille hyväksi on? Minä olen jäykkä oppilas raukka ja Hänellä on monta vaikeata läksyä opetettavana minulle; mutta tahdon mieluisemmin oppia ne kaikki, kuin oppimatonna tulla toiseen maailmaan. Paitsi sitä opin ne Hänen jalkainsa juuressa ja Hän laskee silloin tällöin kätensä päälleni, samoin kuin minä nyt lasken käteni sinun päällesi, oma ystäväiseni."

"Vaan ajattelepa", sanoi hän, "jos Stefan ei koskaan tulisi takaisin." Tästä ymmärsin, ett'ei Kor ollut hänelle mitään Stefanista puhunut ja iloitsin siitä.

"Hän on jossakin, Jumalan huostassa", sanoin, "tämä on kenties vaikein läksy, kuin minulla on opittavana, mutta nyt se ei voi tulla kovin pitkäksi."

"Luuletko Hänen vihastuvan minuun, jos olen alakuloinen siitä, että sijapaikkani olen kadottanut?" kysyi hän.

"Ei, ei suinkaan, herttaiseni", sanoin; "Herra Kristus tietää kaikki. Hän tuntee kaikki jokapäiväisen elämämme koettelemukset ja huolet yhtä hyvästi kuin henkemme tuskan ja levottomuuden. Luulen Hänellä olleen monta samanlaista koettelemusta, kuin meillä nyt on."

"Kuulen mielelläni sinun tätä sanovan", sanoi Fede ja kävi iloisemmaksi. "Niin, Hän tietää kaikki. En olisikaan tästä käynyt niin alakuloiseksi, ell'ei tati olisi ollut niin suutuksissa. Kävin jo eräässä opettajakonttorissa ja siellä oli nimiluettelossa sataseitsemänkymmentä, jotka sijapaikkaa etsivät, eikä ainoatakaan paikkaa ole tarjona. Tati ei tahdo kuulla mainittavankaan, että jättäisin hänet, vaan se minun täytyy tehdä, jos en työtä saa."

"Aiotko Korille puhua tästä?" kysyin.

"En vielä", virkkoi hän, "en ainakaan ennen kuukauden loppua. Tiedän että Kor silloin tahtois antaa rahaa minulle, eikä se olisi hauskaa, vai kuinka? Koettelen jollakin tavalla tulla toimeen. Koettelen hankkia ompelusta, siksi kun saan toisia oppilaita. Siitä olen iloinen, että tädillä ja sinulla on elinkautinen eläkkeenne. Eihän tuo suuri ole, vaan on kumminkin varma. Toivon melkein, ett'en olisi tullut huolettamaan sinua, Margery, vaan en voinut olla tulematta."

Niin, hän oli vielä nuori ja hento olento, joka vastoinkäymisen kohdatessa tarvitsi toisen osanottavaisuutta. Vasta vanhemmaksi tultuamme opimme vastaan-ottamaan huolet ja murheet nöyrällä ja tyytyväisellä mielellä ja kätkemään ne syvään sydämmemme pohjaan. Usein ne esiytyvätkin meille siinä valossa, jossa ne täällä näemme vihollisina, jotka tahtovat hukuttaa meidät, vaan kun ijäisyyden aamu koittaa, huomaamme ne ystäviksi, jotka ovat auttaneet, eivätkä vahingoittaneet meitä.

Nyt en hennonut kertoa Fedelle omista vastoinkäymisistäni; sen kautta heikko ruoko olisi musertunut, eikä Herra koskaan niin tehnyt. Monta viikkoa en kumminkaan voinut salata sitä häneltä. Beden armeliaisuuden johtokunnasta ei kuulunut mitään, eikä Stefanistakaan, vaikka kummaltakin odotin jotakin sanomaa.

Syksy oli meille sangen huolettava. Rouva Moes tuskaili ja kiukkusi kunnes hän sairastui ja Feden täytyi hoitaa häntä. Mitä minuun tuli, meni pieni talouteni, jonka niin kauan olin omistanut, samaa tietä kuin kello "Margery" oli mennyt. Talvi läheni, päivät lyhenivät ja pimenivät ja yöt kävivät yhä kolkommiksi. Huoneeni, joka Maggien käydessä oli niin kodikas ja hauska, kävi nyt kolkoksi ja autioksi, kun toinen huonekalu toisensa perään hävisi sieltä. Rahat, jotka pantin-ottajalta sain, näkyivät katoavan kuin lumi kuumaan veteen, vaan tosi oli, että Fedeäkin toisinaan tuli auttaa, sillä rouva Moes ei suvainnut puhuttavankaan kapineiden rahaksi muuttamisesta, eikä kuusi killinkiä viikossa millään tavalla voinut riittää kahdelle hengelle, joista toinen oli sairas. Fede ei ensin tietänyt, mistä rahat, jotka hänelle lainasin, tulivat; vaan huomattuaan huonekaluni olevan poikessa, arvasi hän asian laidan ja syleili minua, niinkuin peljästynt lapsi.

"Oi, Margery, rukoile Jumalaa, että kerran tulisin sinun kaltaiseksesi! Ah, jos voisin luottaa Häneen ja aina olla tyytyväinen ja iloinen samoin kuin sinä!"

Tyytyväinen voin todellakin olla, sillä nämä sanat olivat alati sydämissäni: "Elä heitä minua pois minun vanhuudessani; elä hyljää minua, koska heikoksi tulen. Sinä annat minun nähdä paljon ja suuria ahdistuksia, ja virvoitat minua jälleen; Sinä haet minua ulos maan syvyydestä. Sinä teet minut sangen suureksi ja lohdutat minut jälleen."

"Sinun tykönäsi etsin turvaa. Opetä minua tekemään tahtosi jälkeen, sillä Sinä olet minun Jumalani; Sinun pyhä Henkes johdattakoon minua."

KAHDESKOLMATTÄ LUKU.

Helppohintainen matka joulun aikaan.

Talvi lähestyi peto-eläimen tavalla ja tiesin sen kohta hyökkävän päällemme — ei ainoastaan meidän, vaan tuhansien toisten, jotka olivat meitä köyhempiä ja jotka jo ennakolta värisivät ja vapisivat sitä ajatellessaan. Jo joulukuun keskipoikoilla oli vaikea löytää huoneessani mitään, jota rahaksi olisin voinut muuttaa. Rouva Moes sairasti vielä, eikä Fedellä ollut työtä. Kor oli marraskuusta saakka ollut merillä, emmekä tietäneet, milloin hän Liverpooliin palajaisi. Kulungin vuoksi oli hän ollut kotona käymättä, vaan aikoi nyt Englantiin palattuansa käydä meitä tervehtimässä. Silloin pääsisi hän salaisuuteni perille ja minä joutuisin hänelle räsituksesi! Vaan jos Herra panisi tämän ristin päällemme, tiesin Korin kantavan sen nurkumatta, enkä minäkään Jumalaa vastaan napisisi.

Muutamia päiviä ennen joulua ilmoitti minulle rouva Brown, jonka luona asuin, naimisessa olevan tyttärensä tulevan lapsineen hänen luokseen asumaan, jolloin hän tarvitsisi sekä minun että oman huoneensa. Fede arveli hänen keksineen tämän tempun päästäkseen minusta. Sillä muutamien viikkojen vuokran olin hänelle maksava, vaan sen korvauksesi tarjosin pienen vuoteeni. Se oli tosin suuremmasta arvosta kuin velkani, vaan kenties en pantin-ottajaltakaan enempeä olisi saanut. Hyvin raskaalta tuntui nyt, vuoden pimeimmällä ajalla ja vieläpä tyhjin käsini, jättää pieni kotini, jossa niin monta onnellista ja hupaista vuotta olin viettänyt.

Luulin rouva Brownin pelänneen minun jäävän hänelle räsituksesi ja sentähden tahtoneen päästä erilleen minusta. Kuinka voin moittia häntä siitä, että omaa etuansa katsoi? Hän, näet, ei koskaan ollut oppinut, että Jumala hänestä huolta pitää.

Menin holhouskartanoon Fedelle kertomaan tätä odottamatonta kohtausta. Tämäkin pieni koti, joka ennen aina näytti niin valoisalta ja hauskalta, oli nyt pimeä ja kolkko. Rouva Moes oli kärsimätön ja äreä. Hän istui takan ääressä lämmitellen jalkojaan; huopa oli kääritty hänen ympärilleen, sillä ainoastaan vähän hiiliä oli takassa ja ilma oli savuinen ja kostea. Istuessani hänen luonansa vuodatti hän kyyneliä ja näytti hyvin heikolta.

"En tiedä mihin joudumme", sanoi hän huoaten ja sinne tänne vaappuen, "kun olen näin kipeä, eikä ole tohtoria, ei lääkkeitä, eikä muuta; kova talvi tulee, eikä Fede ansaitse mitään. Teillä on kyllä hyvä, kun ei ole huolenpitoa kenestäkään, 'ei piikaa ei poikaa', vaan toisin on minun laitani, jolla on Fede, vaikka ei ole kuin kuusi killinkiä viikossa kummallekin yhteensä. Entä tuo holhouslaitos sitten! Kyllä kaikille muille antavat rahaa ja hiiliä jouluksi, mutta minulle sanovat, ett'ei Feden pitäisi olla kotona ja jopa eräs heistä sanoi, että hänen tulisi mennä palvelukseen, hänen, jonka setä oli kirjoittaja Lontoon pankissa ja minun isoisäni pappi, eikä kukaan sukulaisistani koskaan ole palvellut!"

"Ei, ei", sanoin; "se ei olisi Korille mieleen, että Fede menisi palvelukseen. Teillä on syytä kiitollisuuteen, kun teillä on suoja, viikkorahanne ja vielä päälliseksi Fede, joka hoitaa teitä. Useammat sanoisivat teidän oloanne paremmaksi kuin minun."

Mielestäni ei hänen olonsa kumminkaan ollut parempi kuin minun, enkä kaikesta maailman hyvästä olisi vaihtanut hänen kanssaan, paitsi siinä suhteessa, että hänellä oli Fede.

"Olemme saaneet niin erilaisen kasvatuksen", sanoi rouva Moes itkien. "En koskaan luullut leskeksi jääväni ja asuvani tämänlaisessa pienessä hökkelissä holhouskartanossa, niin vähällä eläkerahalla ja vielä päälliseksi Fede elätettävänä. Ette ymmärrä mitä se on, teillä kuin ei ole ketään paitsi veljeänne, joka hävisi pääsiäisenä, ja se oli hyvä kyllä teille, sillä veljistä ei naisilla ole suurta hyötyä."

"Ovatko rahanne kaikki?" kysyin.

"Ovat", vastasi hän, "viimmeiseen ropoon asti, ja paitsi sitä olemme velassa joka taholle, tietämättä, miten niistä pääsemme. Nyt emme enää tahdo saada velkaakaan, ja hiilet ovat loppumaisillaan ja leipää on tuskin viikkokaudeksi. Minlainen jouluni nyt tulee olemaan, minun, jolla ennen aina oli täytetty kalkkuna, lihapiirakoita ja paistettua rusinapuuroa! Jos Fede minua olisi totellut ja ottanut herra Russellin, eikä tuota köyhää laivatohortoria, joka on lähtenyt ainoastaan katujen hylkyläisistä, olisimme jouluna viettäneet häitä sen sijaan kuin nyt saamme nälkää nähdä, samoin kuin muutkin köyhät, joilla ei työtä ole."

Fede parka istui utterasti ommellen pienen ikkunan luona, jonka läpi sumuisen päivän viimeiset säteet lankesivat sisään. Näin hänen pyhkiävän muutamia kyyneliä, tätinsä jupistessa. Oikein sydämmestäni surkuttelin häntä. Hän näytti niin alakuloiselta ja murheelliselta kuin nuoret ainakin, ennenkuin ovat tottuneet ristiänsä kantamaan. Vastoinkäymistäni en voinut hänelle kertoa, koettelin vaan ilahduttaa rouva Moes'ia puhelemalla muista asioista. Tämä ei paljon onnistunut, sillä hän kuului niihin, jotka eivät koskaan ole tyytyväisiä, vaan aina tuskittelevat jostakin. Tämä oli Fedelle kova kohtalo.

Hetken kuluttua jätin hyvästi ja astuin alla päin, pahoilla mielin pimeitä katuja pitkin. Yht'äkkiä huomasin valossa, joka lankesi erään myymälän ikkunasta, jotakin kimaltelevan likaisella katukivellä. Kumarruin ottamaan sitä, ja kas! se oli kultaraha. Ensin en tahtonut silmiänikään uskoa; tämä, näet, tuli niin odottamatta, enkä koskaan ollut mitään kadulta löytänyt. Vaan tuossa se oli, tuo pieni kiiltävä kultaraha, minulle koko aarre.

Melkein häpeän tunnustaa, ett'en Fedeä ensiksi muistanut; vaan sananlasku sanoo: "vasta tosi kuin toisen kerran", ja toiseksi muistinkin Feden levottoman ja murheellisen katsannon, sammuvan takkavalkean ja rouva Moes'in valitusvirret. Palasin holhouskartanoon ja koputin hiljaa ovelle, vaan kukaan ei vastannut. Avasin oven ja kuulin ääniä toisesta kerroksesta, jossa rouva Moes oli levolle menemäisillään ja Fede auttoi häntä. Pöydällä seiso i kuppi ja kauralientä kiehui hiilillä. Panin rahan kuppiin, josta Fede ei voinut olla sitä huomaamatta, kun hän tuli lientä siihen kaatamaan; tiesin ett'ei hän ottaisi sitä minulta, vaan kun löytäisi sen, käyttäisi hän sen tarpeessaan. Mitä olivat huolet minulle, vanhalle vaimolle, joka olin saanut kokea, kuinka maailma on täynnä vastoinkäymistä, sen suhteen kuin ne hänelle, nuorelle tytölle olivat, joka vasta seiso i elämän kynnyksellä?

Ennenkuin kauas ennätin, kuulin nopeita askelia takanani ja jonkun huutavan minua. Jo ennenkuin taakseni katsoin tiesin että se oli Fede. Siinä seiso i hän katulyhdyn valossa, pään yli oli heitetty suuri huivi, jonka alta hänen kaunis muotonsa tirkisti ja katseensa oli iloisempi kuin kaukaan aikaan olin nähnyt.

"Ei, ei, Margery", huudahti hän; "ei hyvä, rakas vanha Margery! En voi, enkä tahdo ottaa rahaasi, en kaikesta maailman hyvästäkään. Kuulin liikettä alakerroksesta ja kun alas tulin, huomasin paikalla käyneesi siellä. Täti ei tiedä, miten paljon paremmin meillä on kuin sinulla."

"Ota puolet siitä, Fede", käskin.

"En penniäkään", sanoi hän; "ompeluksestani saan vähän rahaa, enkä ole niin ahne, että sinulta riistäisin vähät varasi. Jos olisit rikas, Margery, silloin ottais i tarjoomasi niinkuin äidiltäni, mutta olet meitä köyhempi, niin todellakin olet."

Hän ei silloin tietänyt, kuinka köyhä olin. Ei maksanut vaivaa houkutella häntä; hän painoi kultarahan käteeni ja tahtoi välttämättömästi jättää sen siihen. Monta silmänräpäystä hän ei voinut pysähtyä, hän oli näet jättänyt oven lukitsematta ja tätinsä levolle; jätimme siis hyvästi ja menimme kumpikin tietämme.

Tieni vei suuren rautatiepysäyspaikan ohitse, jonka ulkopuolelle oli sitkustettu ilmoittimia, joita kirkkaassa kaasunvalossa helposti voi lukea.

Nimi Thornbury pisti minulle silmään — Thornbury, tuo pieni kaupunki, jossa isä aina kävi markkinoilla ja jonne vanhasta kodistani ei ollut kahta neljännestäkään. Pysähdyin sitä lukemaan. En koskaan ollut ajatellut sinne rautatietä olevan ja kumminkin oli se aivan todenmukaista, sillä sielläpäin oli kaksi tai kolme suurta kaupunkia. Huvijuna oli lähtevä seuraavana päivänä, joka oli joulun-aatto, ja menevä myös Thornburyyn, jonne matka edes takaisin kolmannen luokan vaunuissa maksoi viisitoista killinkiä. Haikea halu syttyi minussa vielä kerran nähdä lapsuuteni kotia ja omaa kansaani. Turhaan koettelin tukehduttaa sitä, muistuttamalla itseäni, ett'en koskaan ollut hankkinut ystäviä siellä, paitsi muutamia vanhoja, jotka luultavasti jo aikoja sitten olivat kuolleet. Tämä halu tuli minulle liian voimalliseksi; kaikki mikä oli tapahtunut nuorena ollessani, johtui tuossa paikassa mieleeni ja minusta oli kuin kuolisin ell'en menisi kotiini — niin kotiin, isäni huoneeseen.

Ei vielä ollut liian myöhä pantata ne muutamat kalut, jotka minulla vielä oli, sillä paikka, jossa niitä vastaanottivat, oli auki myöhään saakka. Kultaraha, jonka olin löytänyt, ja rahat, jotka kaluistani sain, olivat minulle kyllin riittävät. Laukkuuni pistin mitä vähää matkalla tarvitsisin ja menin sitten levolle viimeisen kerran pienelle vuoteelleni, jonka eno Simister monta, monta vuotta sitten oli ostanut. Koko yön uneksin vanhasta kodistani, puutarhoista, polveilevista käytävistä ja yksinäisestä kukkulasta. Mielestäni oli kesä, enkä voinut ajatella, että puut olivat lehdittä, kasvit kukitta ja kaikki linnut, paitsi punapulmuset, vaienneet.

KOLMASKOLMATTAA LUKU.

Kotona jälleen.

Seuraavana aamuna oli rautatien-pysäyspaikalla suuri tungos huvimatikalle rientävistä; siellä ei ollut monta niin vanhaa kuin minä, eikä kukaan heistä ollut yksinään. Kumminkaan minulla ei ollut vaikea saada sijaa ja matkustavaiset samassa vaunussa olivat hyvin ystävällisiä. Olin iloinen siitä että olin lähtenyt, ja murheeni alkoivat haihtua, ei niin ett'en niitä olisi enää muistanut, vaan en huolinut mieltäni niillä vaivata. Kohta tulimme maalle, joka talven aikana näytti harmaalta ja autiolta, ainoastaan paikottain oli lunta vainioilla. Kylmästä en mitään tietänyt, sillä minulla oli niin paljon ajattelemista; matkatoverini antoivat minulle ruokaa ja hoitivat minua ikäänkuin olisin ollut heidän rakas ystävänsä. Matkalla Thornburyyn viivyimme seitsemän tuntia ja hämärtää alkoi jo ennenkuin sinne saavuimme. Ikävältä tuntui erota ystävällisistä matkatovereistani ja jonkunmoinen tunne yksinäisyydestä ja pelvosta saattoi minut värisemään. Paikka oli niin tuttu ja kumminkin niin outo. Aivan hyvin muistin kirkon ja kirkkomaan, joka oli neljä tai viisi jalkaa katua ylempänä, syystä kun siihen niin paljon oli haudattu. Kadut olivat osaksi entisen näköisiä, osaksi aivan erilaisia. Oli samoin kuin unelmassa kävelee tutussa kaupungissa, jossa edessänsä näkee kadun kulman, jonka hyvästi tuntee, vaan siitä kun kääntyy, huomaa olevansa aivan oudossa paikassa. Arvelin mennä "Aurinko" ravintolaan, jossa isä ennen aina majaili ja jossa kenties saisin pienen huoneen, joka ei olisi liian kallis. Tiesin missä "Aurinko" ravintola oli, vaan en löytänyt sitä entiseltä paikalta, markkinatorin luona. Pysähdyin muutaman myymälän luo ja kysyin eräältä vanhanpuoleiselta kauppiaalta, missä "Aurinko" ravintola oli?

"Aurinko" ravintola!" kertoi hän ja katsoi hämmästyneenä minuun; "rautatie on jo toistakymmentä vuotta kulkenut sen paikan ylitse. Mahtanee olla kauan sitten kuin täällä olette olleet."

"Entä missä emäntä on?"

"Hän on kuollut", vastasi hän. "Vanha eukko hän nyt olisikin, jos vielä eläisi; minä olen jo vanha ja hän oli kolmekymmentä vuotta vanhempi."

"Voisitteko neuvoa minulle jonkun siistin, hiljaisen paikan, jossa voisin olla yön tai pari? ei kallis vaan siisti kumminkin."

"Tuolla on Yrjölä", sanoi hän; "se on ensimmäisestä katukulmasta oikealla kädellä ja —"

"Kiitän paljon, kyllä jo tiedän", sanoin. Tunsinkin kartanon ja menin suoraan sinne. Siellä oli suuri puhdas keittiö, jossa maakansaa kulki ulos ja sisään jouluvakkoineen ja kääröineen. Heidän äänensä kuuluivat samoin kuin muinoinkin kovilta, räikeiltä ja pitkäveteisiltä ja heidän paksut ahavoituneet muotonsa katselivat minua, ikäänkuin kaikki olisi ollut unennäköä. Useimmat heistä näyttivät ujoilta vierasta puhuttelemaan. Kun emäntä toi teetä, kysyin tunsiko hän Kondoveria.

"Hyvin kyllä tunnenkin", vastasi hän, "sieltähän naimiseen tulin."

"Tunsitteko talon, jossa Beadet asuivat?" kysyin.

"Vanhan Beaden arentikartanonko? Kyllä tunsin", vastasi hän. "Kertovat nuoren Beaden tulleen Australiasta ja ostaneen sen Kondoverin papilta. Hän kuuluu rakennuttavan siihen komean kartanon."

Hänen täytyi nyt mennä, sinä iltana oli näet paljon tekemistä, enkä enempää saanut kysellyksi. Istuin hiljaa, melkein hermotonna, uneksien takkavalkean ääressä. Kuulin miehen kimakalla ja kovalla äänellä huutavan "Jerry!" ja luulin sitä melkein isäksi. Töytäsin istuiltani ja katsoin säikähtyneenä ympärilleni.

"Kuka se on?" kysyin vanhalta mieheltä, joka istui tupakoiden takan sopessa.

"Se on isäntä", vastasi hän, "nimittävät häntä Jerryksi, ravintolan isäntä; ette tarvitse peljätä."

"Tunsitteko Jerry nimisen rengin Beaden talossa?" kysyin.

"Vanhan Jerry'n, ajurengin", sanoi hän; "kyllä tunsin vanhan Jerry raukan; hän kuoli köyhäinhuoneessa, ei kauan aikaa sitten. Vanha mies parka! Hän olisi totta maar ihastunut kuullessaan nuoren Beaden palanneen kotiinsa."

Vanha Jeremias raukka! Olin kirjoittanut hänelle pari, kolme kertaa Lontoosen tultuani; vaan hän ei osannut lukea eikä kirjoittaa, enkä siis hänestä ollut mitään kuullut. Minua suretti kun kuulin hänen köyhäinhuoneeseen kuolleen, vaan miten minä olisin voinut estää sen?

Aikaiseen menin levolle, sillä kansa alkoi tulla rähjäväksi ja meluavaksi. Mutta tulin kummalliseen tilaan; oli ikäänkuin olisin nukkunut, vaikka sydämmeni valvoi. Jo aikaa ennen päivänpäiväni olin hereillä ja kuuntelin joululaulua, joka kuului pimeältä kadulta, ikkunani alta. Laulajain äänet olivat yhtä kimakat ja pitkävetiset kuin ne, jotka ennen olimme kuulleet arentikartanon oven takana ja jotka silloin kävivät yhä kovemmiksi, siksi kuin oven avasimme ja tarjosimme laulajaille piirakoita, joita olin leiponut, ja omenia hedelmätarhastamme. Arvelin, laulanevatko nytkin siellä tämän kylmän aamun hämärässä, ja sydämmeni sykki ja jäseneni vapisivat levottomuudesta päästä kotiin.

Nousin niin pian kuin liikettä kuului talossa, einehdin kiiruusti, mutta vasta yhdeksän seutuun läksin matkalle. En kenellekään ilmoittanut, minne menisin, sillä tunsinhan tien hyvästi. Metsään ehdittyäni oli sydämmeni yhtä kevyt kuin pesänsä löytäneen lintusen. Metsän läpi vei oikotie, kapea polveileva polku, jota vieraan silmä tuskin olisi keksinytkään. Yöllä oli satanut vähän lunta, ja kylmässä ilmassa jäätyneet kiteet peittivät kaikkialla puiden oksat hopealle kimaltelevalla härmällä. Se peitti kuihtuneet ruskeat sanajalat, ja tammien korkeimmat oksat loistivat siitä valleina vaaleansinistä taivasta vasten. Ilma oli jotensakin kolkko, vaan virkisti polttavaa päätäni. Täällä oli kaikki entisellään ja täällä tunsin itseni melkein nuoreksi; polkukin oli aivan samanlainen kuin ennen, ollessani nuori, reipas tyttö, joka iloitsi talvi-aamun raittiista tuulelmista. Kuinka hiljaista täällä oli! Ei niin risahdustakaan kuulunut, paitsi muutamista kuivista oksista, jotka jalkaini alla rasahtivat. Oli vielä hiljaisempaa kuin kesällä, jolloin olisi kuullut lintujen laulavan ja hyönteisten surisevan. Oi, tämä oli lepo korvilleni, tultuani Lontoon lakkaamattomasta melusta ja hälinästä! Tämä muistutti minulle sitä lepoa ja rauhaa, joka taivaassa vallitsee.

Näin astuin kotia kohti ja jokainen tien mutka johdatti mieleeni jotakin entisyydestä, samoin kuin Evalle, jos hän vanhoilla päivillään olisi hoiperrellut Edenin luo ja katsellut sen kauniita käytäviä, joille jalkansa ei koskaan enää saisi astua. Minä taisin kumminkin astua entisiä polkuja. Tuossa oli tammi, johon Stefan niin usein oli kiivennyt piiloutumaan sen tuuheaan latvaan, antaakseen minun kulkea ohitsensa kuin menin häntä vastaanottamaan; tässä olivat mansikkapensaat, joista hän poimi punaisia marjoja ja pujetti ne heinän-korteen tuodakseen ne minulle eheinä ja kauniina. Sitten tulin kuusikkoon, jonka korkeita puita niin usein olin muistanut Abbey kirkon pilarien keskellä, jossa Fede nyt kenties oli ja arveli mintähden minä en siellä ollut. Ensi kerran muistin Feden ja tämä saattoi mieleni niin kummallisen sekavaksi. Tiesin jumalan-palveluksen kohta alkavan, sillä silloin tällöin kajahtelivat kirkkaassa talvi-ilmassa, kaukaa, hiljaisen metsän läpi kirkonkellojen kumisevat äänet.

Kuljettuani metsän läpi tulin vainiolle, jossa ainoastaan muutamia jälkiä näkyi, jonkun kuljettua kyntöpellon poikki. Nyt olin isäni tiluksilla. Tuossa edessäni oli vanha kukkula valkeana kimmallisen auringon valossa. Ilosta pysähdyin ja nojautuen aitaan vasten katselin sitä siksi kuin heikot silmäni huikenivat. Vielä muutamia silmänräpäyksiä, niin näkisin kotini, kujan, olki- ja heinä-pielemekset ja oman rakkaan puutarhani. Arvelin menikö Herrani, kulkiessaan ylösnousemuksensa jälkeen Galileaan, katsomaan entistä kotiansa ja Natsaretin ympärillä olevia vainioita, puutarhoja ja kunnahia.

Ennenkuin matkaani pitkitin kävi ilma kolkommaksi ja muutamia pilviä kohosi pohjoisessa kukkulan takana. Ainoastaan hyvin hiljaa voim kulkea, sillä hengitykseni kävi ahtaaksi ja ruumiini vapisi levottomuudesta. Pitkältä tuntui minusta matka veräjälle, josta voim nähdä kotini; se oli vähäisessä notkossa eikä siis kauas näkynyt. Saavuim veräjälle ja nojausim sitä vastaan. Kirkonkellojen viimeiset läppäykset kuuluivat Kondoverista, ja aurinko oli melkein pilviin kadonnut. Katsoin katsomistani, vaan

kotia ei näkynytäkään; se oli kadonnut — hävinnyt, ikäänkuin kova myrsky olisi poispyyhkäissyt sen, eikä kiveä kivelle jättänyt.

Ensin en uskonut silmiäni, hämmästykseni oli liian suuri voidakseni uskoa mitä näin. Menin kartanolle. Yksinäinen olkipieles seisoi siellä, vaan huoneukset olivat poissa ja ulkosuojat, joissa työkalut talletettiin olivat romukokona. Huoneuksien perustus seisoi vielä, mutta kaikki muu oli poissa. Kumminkin voin etsiä, missä mikin huone oli ollut; keittiö, jossa illoilla istuimme, ja perähuone, jota ainoastaan sunnuntaisin käytimme. Siinä olimme asuneet isä, Stefan ja minä, ja nyt olin vanha vaimo parka, joka yksin hoiperteli edes takaisin hävitetyn kodin raunioilla.

Siellä ei löytynyt ainoatakaan elävää olentoa, vaan en Kondoveriinkaan tahtonut mennä. Menin vanhaan puutarhaan, jonka veräjä oli auki, ja astuin nurmikäytävää pitkin sille paikalle, jossa lehtimaja oli ollut. Täällä oli enemmän lunta kuin metsässä ja kaikki oli peitetty sen valkeaan vaippaan samoin kuin isäni ruumis ruumisliinaan. Jäljet askelistani olivat ainoat merkit elävästä olennosta tällä autiolla paikalla. Tuuli oli asettunut, eikä mikään liikahtanut, ei edes lumiset oksatkaan. Kaikki oli kuollutta! Tämä dli kuolon ja kolkouden maa; äänettä, liikunnotta, elotta. Kotoni oli edessäni ikäänkuin kuollut, joka ei koskaan, koskaan enää eläisi. Loin silmäni kukkulaan, joka pilvisen päivän valossa näkyi kohoavan yksinäisenä, kolkkona ja jylhänä kuin kuolema, ja harmaa, synkkä pilvi kohosi sen takana. Vajosin istumaan vanhalle puu-rungolle lehtimajan luona ja minusta tuntui kuin itsekin olisin ollut kuolemaisillani.

NELJÄSKOLMATTI LUKU.

Margery hukassa.

Koska Margery tästä ajasta saakka on kykenemätön jatkamaan kertomustaan, hän on, näet, aivan unhottanut mitä sittemmin tapahtui, niin tulee minun, Feden, kertoa mitä Kor ja minä olemme saaneet tietää, tarkoin tiedustellessamme hänen matkustuksiaan tämän ajan ja sen illan välillä, jolloin hänet löysimme. Kor sanoo äkillisen kohtauksen toisinaan voivan estää vaikutuksen siinä osassa aivoja, jossa muistilla on sijansa, että kärsivän henkilön on aivan mahdoton muistaa mitään siitä, mitä hänelle tapahtuu. Aivan niin ei kumminkaan ollut Margeryn laita. Aika ajottain on hänessä herännyt heikkoja ja hämäreitä muistoja, jotka tarkoin olemme säilyttäneet; olemme myös tavanneet henkilöitä, jotka ovat tavanneet häntä matkustuksillaan ja joiden ilmoitusten johdolla minun on mahdollinen antaa selvä ja täydellinen kertomus siitä, mitä hänelle on tapahtunut.

Ensiksi tahdon kertoa miten sen joulupäivän vietin, jona vanha, rakas Margery hahmoiliana kuljeskeli entisen kotonsa raunioilla. Minun täytyy tunnustaa, että olin hyvin alakuloinen. Täti oli valituksillansa väsyttänyt minut, ja olin lohdutuksen tarpeessa. Virkistävää oli päästä hänen luotaan ja mennä aamusaarnaan Abbeykirkkoon, jossa tavallisuuden mukaan luulin kohtaavani Margeryn. Mutta hän ei ollutkaan siellä ja poissa olonsa kummastutti minua ja saattoi minut levottomaksi. Menin kotiin, annoin tädille päivällisensä ja kiiruhdin sitten Margeryn asuntoon. Kadulle menevä ovi ei ollut suljettu. Menin siis suoraan ullakkohuoneeseen, vaan kuinka hämmästyin nähdessäni sen täynnä lapsia, jotka melusivat niinkuin ainoastaan lapset sitä voivat tehdä!

Rouva Brown lienee kuollut minun tulevan, tai hän kummastui lasten äkillistä vaikenemista, sillä hän tuli käytävään ja sanoi Margeryn menneen pois. Hän oli lähtenyt varhain edellisenä aamuna ja kerännyt laukkuunsa kaikki mitä hänellä oli, paitsi yhden laatikon, jonka hän oli jättänyt rouva Brownin huostaan. Melkein kaikki vaatteensa ja huonekalunsa oli hänen jo aikoja sitten täytynt heittää pantiin. Tulin murheelliseksi kuullessani, mitä vaikeuksia hän oli kestänyt, minulle sanaakaan virkkamatta, kuin myös omasta ajattelemattomasta huomaamattomuudestani ja itsekkäisyydestäni, joka on saattanut minun kertomaan hänelle kaikki huoleni, havaitsematta, kuinka paljon suuremmat hänen olivat. Rouva Brown sanoi olevansa varma siitä, että Margery viimeisellä viikolla oli puoleksi nälkäyntynt, vaikk'ei hän sitä tuntenut. Nälkä, pitkitti hän, vaikuttaa hitaasti ja huomaamatta, tuskin tietää sen kuolettavan ennenkuin jo on liian myöhäistä. Nämä sanat saattoivat koko ruumiini vapisemaan.

"Mintähden jätti hän huoneensa täällä?" kysyin.

"Niin", sanoi rouva Brown; "olen vaan köyhä leski, ja minun tulee määrätillä ajalla maksaa huoneistani, eikä hän voinut vouransa suorittaa; viikko viikolta kului ja kun tyttäreni lapsineen tahtoi asua luonani, sanoin sen hänelle ja hän suostui heti muuttamaan. Vuoteensa ja vuodevaatteensa jätti hän vouran korvaukseksi."

Olin varma siitä, ett'ei Margery ollut hänelle enää mitään velkaa ja olin suutuksissa rouva Brownille hänen kovuudestaan Margeryä kohtaan, vaikka hän oli tuntenut hänet niin monta vuotta; mutta hillitsin itseäni.

"Tiedättekö minne hän meni?" kysyin.

"Hän puhui jotakin matkaamisesta entiseen kotiinsa", sanoi hän, "ja huvijunasta, joka olisi lähtenyt eilis-aamuna. Minua ei kummastuttaisi, jos hänestä oli paras päästä takaisin omaan pitäjäänsä; vaan en kysellyt mitään. Eihän minulla ollut mitään sen kanssa tekemistä."

"Teillä olisi kumminkin pitänyt olla sen kanssa tekemistä!" huudahdin ja vihastuin vasten tahtoani. "Te olette itsekäs ihminen; hän on aina sairastaessanne hoitanut ja palvellut teitä!"

Suuttumukseni ei vähintäkään hyödyttänyt, sillä hän loukkautui ja nyt en saanut sanaakaan häneltä. Hän oli aina ollut ikävä, itsekäs ihminen ja arvelin miten Margery oli tullut toimeen hänen kanssaan.

Menin kotiin ja kerroin tämän tädille, joka tästä niin hämmästyi, että lakkasi omia vaivojaan valittamasta. Heti suostui hän siihen, että menisin Paddington'in pysäyspaikalle, josta Margery luultavasti oli lähtenyt matkalleen. Näin ilmoittimen, jossa seiso, että huvijuna oli lähtevä Thornburyyn ja palauva sieltä seuraavana päivänä. Nyt oli torstai. Selitin niin hyvin kuin voin Margeryn ulkomuotoa siellä oleville palvelusmiehille, vaan ei kukaan heistä näkynyt muistavan häntä. Luulen Margeryn heistä vaan olleen vanha, harmaapäinen vaimo, puettu vanhaan, mustaan mekkoon. Eräs heistä sanoi hiukan näsäkkäästi, että minun hän kyllä olisi muistanut.

Olin lähtemäisilläni pysäyspaikalta, kun Liverpoolista tuleva juna saapui. Uteliaana pysähdyin hetkisen, nähdäkseni matkustavaisten tuloa. En elämässäni ole joutunut niin hämilleni, enkä tullut niin iloiseksi kuin nyt, nähdessäni Korin astuvan vaunusta etusillalle, hyvin ahavoituneena, vaan kumminkin sama Kor. Hän ei huomannut minua; juoksin hänen jälkeensä, kun hän kiiruhti pois, ja tartuin hänen käsivarteensa, ennenkuin hän tiesi minun siellä olevan.

"Kas! Fede", huudahti hän; "kuinka arvasit minun tänään tulevan?"

En tietänyt itkeäkö vai nauraa, vaan Kor, joka huomaa kaikki, havaitsi heti, miten heikkohermoinen ja liikutettu olin ja pani levollisesti käteni käsivarrellensa ja lähti astumaan sanaakaan virkkamatta.

"Mikä on syynä, että tänään kotiin tulit?^ kysyin niin pian kuin puhua voim.

"Kiiruhdimme", sanoi hän, "joutuaksemme jouluksi satamaan, ja maihin päästyämme ennätin töin tuskin junalle ennen sen lähtöä. Aion viettää jouluaaton sinun ja neiti Margeryn seurassa."

"Voi, rakas Kor!" huudahdin, "olen juuri nyt kadottanut hänet."

"Kadottanut hänet!" toisti hän ja kävi aivan kalpeaksi. "Ethän sillä tarkoittane että hän on kuollut?"

"En, en!" sanoin puristaen hänen kättänsä rauhoittaakseni häntä, ja kerroin sitten kaikki. Hän oli kuin salaman lyömä, eikä käsittänyt mitä sanoin, erittäinkin kuin kerroin Margeryn menettäneen eläkerahansa Beden varastosta.

"Hän olisi sanonut sen minulle!" sanoi hän. "Olen säästänyt rahoja, jotka ovat hänen yhtä paljon kuin minun. Ystävien tulisi kertoa huolensa toisilleen ja kantaa toistensa taakkoja. Etkö sinä voinut auttaa häntä, Fede?"

Nyt kerroin hänelle miten olin menettänyt sijapaikkani, toista sijaan saamatta, ett'en saanut tarpeeksi työtä elättääkseni itseäni, ja miten tati Moes oli kiusannut minua valitusvirsiillään. Kor kuunteli murheellisen näköisenä.

"Vai niin", sanoi hän; "kun olen poikessa, en koskaan tiedä, voivatko ne, joita rakastan, hyvin ja ovatko onnellisia tai salaavatko huolensa minulta. Minun täytyy siis alinomaa peljätä jonkun suuren onnettomuuden kohdanneen teitä, josta ette minulle tahdo kertoa."

"Ei ei, rakas Kor", vastasin; "sitä elä tee! Lupaen uskollisesti kertoa sinulle kaikki."

Ilma oli jotensakin kolkko, vaan sitä emme tunteneet, meillä oli, näet, niin paljon puhelemista, erittäinkin Margerystä. Kor ei pitänyt sitä varmana, että Margery olisi Kondoveriin matkannut, sillä hän oli usein sanonut, ett'ei hänellä enää ollut ystäviä siellä.

"Fede", sanoi hän, "on eräs asia, josta en koskaan ole puhunut sinulle, se ei koske itseäni. Lääkärillä on usein salaisuuksia, joita hän ei saa kertoa edes vaimollensakaan; siinäpä eroitus teidän ja minun salaisuuksieni välillä. Luulen kumminkin, että minun tulee kertoa tämä."

Nyt kertoi hän mitä tiesi Stefan Bedestä, kuinka rikas ja ylhäinen hän oli. Kor oli, näet, saanut tietää hänen asuvan Ricadillyssä, että hänellä oli suuret tilukset Australiassa ja että hänen vanhin tyttärensä tulisi naimiseen sir Francis Pembridgen vanhimman pojan kanssa. Kor ei vähintäkään epäillyt, ett'ei tämä ollut Margeryn veli; vaan minä en voinut uskoa, että hän, joka sekä puheessaan että käytöksessään oli ollut niin ystävällinen ja kohtelias, voisi olla niin julma ja kiittämätön.

"Menkäämme kysymään tietääkö hän Margerystä mitään", sanoi Kor rohkeasti. "Jos hän ei ole Margeryn veli, tulee hän murheelliseksi meidän tähden, mutta jos hän on, niin tahtoisin koetella onko hänellä sydäntä ollenkaan. Kerromme hänelle Margeryn köyhyydestä ja huolista."

Matka sinne ei ollut niin pitkä että siitä olisimme huolineet, emmekä kiirettä pitäneet joutua täti Moesin luo. Tultuamme Stefan Beden kartanoon, soitti Kor kelloa kovasti. Pöydänkattaja, jonka käytös näytti ylhäiseltä, avasi oven, eikä kieltänyt meitä pääsemästä herra Beden puheille. Hän saattoi meidät ruokasaliin, kohenti tulta takassa ja käski meitä suojelevalla tavalla käydä lähemmäksi sitä ja meni sitte isäntäänsä kutsumaan.

Herra Bede tuli heti, eikä näyttänyt hämmästyvän meitä nähdessään. Hän kätteli minua ja näkyi muistavan tavanneensa minua serkku Moesin luona. Hänen kasvonsa kuvasivat alakuloisuutta ja nöyryyttä, joka ensi silmänräpäyksessä herätti huomioni.

"Herra Moes on luultavasti käynyt luonanne?" sanoi hän, minuun kääntyen.

"Ei", vastasin, "tänään en ole serkkuani tavannut. Oletteko te häntä tavanneet?"

"Tänään kävin hänen luonaan", sanoi hän matalalla äänellä, "sisartani Margeryä tiedustelemassa. Eikö hän ole käsenyt teitä tuomaan tietoja hänestä?"

Olin niin hämmästynyt ett'en voinut sanaakaan virkkaa. Katsoin toiseen ja toiseen. Herra Bede seisoi nojautuneena takkaa vasten, pää puoleksi toisaalle käännettynä, ja Kor istuimeni luona ja hänen rehellinen, vilpiton muotonsa hehkui vaihettelevista tunteista.

"Sisartanne Margeryä!" huudahti hän.

"Niin, sisartani", sanoi hän murheellisesti; "olen kieltänyt hänet parikymmentä vuotta, mutta nyt olen tullut pakoitetuksi tunnustamaan hänet sisarekseni." Hetken valliisi äänettömyys. Herra Beden huulet vapisivat, ikäänkuin hän olisi tuntenut haikeaa surua, jota koetteli hillitä.

"Kerron teille", sanoi hän, äkkiä minuun katsoen, "kenties sitten säälitte minua."

"Margery antoi minulle hienomman kasvatuksen kuin säätyni olisi vaatinut ja pääni oli täynnä kunnianhimoa ja ylpeyttä. En koskaan kertonut vaimolleni minulla sukulaisia olevan, hänen isällensäkin sanoin ennen naimistamme, että olin vanhasta arvokkaasta suvusta, josta olin viimeinen. Hän oli Pembridgen sukua, oli elänyt huikentelevasti ja tullut lähetetyksi Melbourneen, jossa hän edistyi niin että sittemmin kuului siirtokunnan rikkaimpien lukuun. Hän mieltäni minuun, mutta ei hän koskaan olisi suostunut naimiseeni tyttärensä kanssa, jos hän olisi tietänyt minun alhaista sukuperää olevan. Ymmärrättehän?"

"Ymmärrän", vastasin, "teitte sen rakkaudesta."

"Niin osaksi", vastasi hän vähän hymyillen, "ja osaksi kunnian-himosta. Appeni oli rehellinen mies ja luotti sanaani; hän luuli minun polveutuvan vanhasta, arvokkaasta suvusta, eikä huomannut minussa mitään, joka olisi sitä vastustanut. En koskaan uskaltanut puhua Margerystä hänelle — ja mikä oli vielä pahempi, en vaimollenikaan uskaltanut hänestä puhua; minä häpesin häntä."

"Teidän tulisi hävetä itseänne, herra", sanoi Kor; "Margery on yksi parhaimmista ja hellimmistä vaimoista, joita Jumala koskaan on maailmaan luonut."

"Olen hyvin häpeissäni", sanoi hän murheellisena; "rakastin Margeryä tavallani. Nimitin yhden tytöistäni hänen nimellään, vaan en uskaltanut pitkittää kirjevaihtoa hänen kanssaan. Sitä paitsi olin närkästyksissä siitä kuin isä oli jättänyt Margerylle kaiken omaisuutensa, eikä minua edes maininnut testamentissaan. Äitini, Margeryn emintimä, oli jo lapsena ollessani antanut minun ymmärtää, että minä saisin periä isäni koko omaisuuden, ja nyt kun toisin oli käynyt, annoin tyytymättömänä Margeryn kirjeen jäädä Melbournen postilaitokseen."

"Vaan olittehan rikas?" sanoi Kor.

"En silloin", vastasi herra Bede; "lakimies, herra Garnett, joka koko ajan oli pitänyt minua ottopoikanaan, kuoli samaan aikaan ja määräsi minulle ainoastaan pienen summan, joka, ensi pettymyksessä ja kiusassa, näytti minusta samalta kuin ei mitään. Minusta oli melkein kuin Margery

olisi tehnyt minulle vääryyttä ja se sopi nyt niin hyvästi oloihini — tai paremmin, oloni tekivät kiusauksen suuremmaksi — kantaa nurjaa mieltä häneen, luuletella olevani oikeassa, kun vaimoni perheelle sanoin ettei minulla sukulaisia ollut, sillä Margery oli ainoastaan sisarpuoleni. Luulin hänellä olevan hyvän, säätynsä mukaisen toimeentulon, ja sen olen luullut tähän aamuun saakka. En aavistanutkaan hänen antipaloilla elävän, tuonlaisella vähäpätöisellä eläkerahalla, meidän eläessä täällä, näin kuin näette."

"Vielä on ollut huonommastikin", sanoin, "Margery menetti eläkerahansa Mikkelin aikaan ja on sitten ollut puutteeseen ja nälkään nääntymäisillään."

"Taivasten taivas!" huudahti hän, "saattaako hän koskaan antaa minulle anteeksi? Ja hän on käynyt täällä kaksi kertaa ja nähnyt varallisuutemme ja yllellisyytemme! Onko hän lähettänyt teidät luokseni? Oletteko tulleet hänelle apua pyytämään?"

"Emme tiedä missä hän on", sanoin ja voin tuskin itkulta puhua; "se rouva, jonka luona hän asui, on käskenyt Margeryn muuttaa, emmekä tiedä minne hän on mennyt. Tulimme luoksenne kysymään, tietäisittekö te hänestä mitään."

Herra Bede ei vastannut, astui vaan edes takaisin huoneessa, ikäänkuin siten olisi voinut tunteitansa hillitä, ja hänen kasvoissansa kuvautui semmoinen tuska, jota en vielä koskaan ole nähnyt. Hän jupisi: "Margery raukkani! Maggie, Maggie parka!" kerta toisensa perään, siksikuin hän rauhoittui ja kävi takan luo seisomaan.

"Meidän tulee etsiä häntä kaikkialla", sanoi hän. "En vielä ole kertonut miten salaisuuteni tuli ilmi. Eilen näin Times nimisessä sanomalehdessä ilmoituksen Margery Beadelle Beaden arentikartanosta Kondoverin pitäjistä, Jaakko Simisterin perillinen ja Margery Simisterin ja Johan Beaden tytär. Eräs vanha riita-asia on päättynyt ja Margery oli kumpaisenkin velkojan ainoa perillinen. Näette, nyt en enää voinut salata sukulaisuuttani; sen paikan nimi — isäni vanhan kartanon — jonka olin ostanut, seisoi siinä, kuin myös Margeryn oma nimi. Eilen kerroin tämän vaimolleni."

En voinut kysyä häneltä, vaikka mieleni kyllä teki, miten hänen vaimonsa oli vastaanottanut ilmoituksen siitä, että miehensä niin monta vuotta oli salannut tämän häneltä. Herra Bede näytti hyvin onnettomalta, eikä koko kartanossa kuulunut ilon, ei riemun ääniä. Mitään en voinut kysyä eikä hänkään mitään virkkanut.

"Saapiko Margery paljon rahaa?" kysyin.

"Sitä en tiedä", vastasi hän; "meidän on nyt hankkiminen tietoja hänestä, ja tahdon tehdä kaikki mitä voin, sovittaakseni tyylyttäni häntä kohtaan. Oi, mikä houkka olen ollut!"

Luulen tämän miellyttäneen Korian, sillä kasvonsa kirkastuivat vähän ja hän puhutteli herra Bedeä ystävällisemmästi. Yksissä päätimme, miten oli meneteltävä; herra Beden tuli seuraavana päivänä matkata Thornburyyn tiedustelemaan, oliko Margery sinne tullut; Korin tuli kuulustella rautatien pysäyspaikalla ja kaupungissa, ja minä saatoin ainoastaan jäädä kotiin, toivoen Margeryn tulevan luoksemme, jos joku vaara häntä uhkasi. Tiesin hänellä vielä olleen kultarahan ja tästä oli meillä lohdutusta. Otaksuimme ett'ei hän tahtonut minulle ilmoittaa olevansa asunnotta, ennenkuin oli toisen saanut; ellei hän ollut Kondoveriin matkannut.

VIIDESKOLMATTI LUKU.

"Hänellä ei ollut kuhun päänsä olisi kallistanut."

Viimmeinen, minkä Margery muistaa, on että hän istautui vanhalle puunrungolle Beaden kartanon lumen peittämässä puutarhassa. Miten hän sieltä metsän läpi osasi takaisin pieneen ravintolaan, emme tiedä. Myöhään illalla, joulupäivänä, palasi hän sinne hyvin kalpeana ja väsyneenä, kummallisen ja sekautuneen näköisenä; puheensakin oli sekavaa, vaikk'ei hän paljon voinut puhua, ja tämä herätti levottomuutta talonväessä. Sattuipa eräs pitäjän köyhänhoito-johtokunnan jäsen silloin olemaan ravintolassa ja nyt kutsuttiin hän keittiöön Margeryä katsomaan ja kyselemään häneltä, kuka ja mistä hän oli. Margery ei voinut sanoa hänelle mitään, vaikka hän kyllä koetteli muistella, ja mies, joka pelkäsi hänen jäävän rasitukseksi pitäjälle, etsi hänen matkalaukustaan ja löysi sieltä palauslipun. Hän lupasi puhutella rautatien-virkamiehiä, että he antaisivat Margeryn palata seuraavana päivänä,

maanantai-junan sijasta, ja käski talon-väen antaa hänelle lämmintä ruokaa ja tehdä vuode, jossa hän saisi levätä virkistykseen matkalle lähtemään. "Kun hän vaan Lontoosen pääsee", sanoi hän, "niin epäilemättä hän kotinsa löytää."

Kaikki tehtiin niin kuin hän oli käskenyt, ja perjantaina hämärän tultua palasi Margery sille pysäyspaikalle, josta keskiviikkona oli lähtenyt. Luulen hänen kadottaneen matkalaukkunsa rahoineen ja kaikkine kapineineen; hän näet ei muista sitä itsellään olleen junalta lähdettyänsä. Pysäyspaikalla oli suuri väen tungos, sillä useampia junia saapui huviretkiltään, eikä kukaan ovenvartijoista huomannut Margeryä hänen sieltä pois mennessä. Hänen muistonsa oli poissa, sillä hän ei ollenkaan näy muistaneen minua, ei Korja eikä entistä asuntoansa Westminsterissä. Hän ei sano tunteneensa nälkää, ei ilman kolkkoutta eikä pimeyttä, vaan että jonkunmoinen ihanuus ja riemu ympäröitsi häntä, kun hän pysäyspaikalta meni kaupungin suurille, toisiaan risteileville kaduille, joilla hänen koko yön tuli kuljeksia sinne tänne, saamatta keneltäkään ystävällistä katsetta.

Kymmenen seutuun illalla nähtiin hän Pyhissävaeltajain-kadulla koputtavan enonsa Simisterin entisen kartanon ovelle, ikäänkuin hänessä olisi herännyt hämärä muisto siitä ajasta, jolloin hän siellä asui. Serkkuni ei ollut kotona. Hän oli myymälänsä suljettua tullut luoksemme Westminsteriin, kuulustelemaan tiesimmekö mitään Margerystä. Jos Margery olisi tullut ainoastaan puoli tuntia myöhemmin, olisi hän tavannut serkkuni kotona. Eräs polisipalvelija, joka siitä ohitse kulki ja tunsu hänet, sanoi ett'ei kukaan ollut kotona ja kysyi minne Margery aikoi mennä.

"Menen kotiin", vastasi hän suloisella hiljasella äänellä.

"Hyvää yötä!" sanoi mies.

"Hyvää yötä!" vastasi hän. "Jumalan haltuun!"

Polisipalvelija seiso ja katsoi hänen jälkeensä siksi kuin hän näkyvistä poistui. Hän huomasi Margeryn käyvän kumarassa ja ulkomuotonsa näyttävän vanhentuneelta; kumminkaan ei hän astunut empien niinkuin se, joka ei ole varma tiestänsä. Polisipalvelija kertoi ett'ei mikään Margeryn käytöksessä herättänyt epäluuloa siitä, ettei hän voisi hoitaa itseänsä. Hänen kasvonsa eivät ilmoittaneet levottomuutta ja äänensä, kun hän vastasi "hyvää yötä", oli iloinen. Hän ei tietänyt miksi hän pysähtyi Margeryä katsomaan, vaan tämä yhtymys oli kumminkin saattanut hänet iloisemmaksi.

Yhdentoista seutuun pysähtyi Margery, nyt vielä loitompana kodistaan, erään tulisijan luo, jossa perunainmyöjät paistoivat perunoita porossa. Myöjän varasto ei ollut vielä loppunut ja hän viipyi toivoen, että joku ostaja vielä tulisi. Mitään virkkamatta lämmitteli Margery siinä vilusta väriseviä käsiään ja katsoi mieheen lempeällä ja suloisella katseella. Ei mieskään mitään sanonut, ei hyvää eikä pahaa. Tämä oli erään kadun kulmassa, jossa itätuulen viima kävi kovasti, myötänsä tuoden raesadetta, joka räsähteli tulella. Hetken kuluttua käärieli Margery huiivia paremmin ympärilleen ja istautui lähellä oleville portaille, jossa hän oli enemmän suojassa, katseli tulisista hiiliä ja sopotti itsekseen, vaan niin hiljaa ett'ei kuulunut mitä hän sanoi.

Hetken oli hän siinä istunut, ja myöjä oli juuri lähtemäisillään tavaroineen, kun eräs vaimo pieni lapsi sylissä tuli sinne ja osti pari perunaa. Vaimo seiso kylmästä väristen tulen ääressä ja söi perunoitaan, eikä myöjä voinut häntä siitä karkoittaa. Hän maksoi ne muutamilla pennillä, jotka hänellä oli kätkeytyneinä huivin nurkkaan.

"Nämä ovat viimeiset pennini", sanoi hän ja nauroi ääneen pannelsaan ne pöydälle. Naurunsa oli kamala ja herätti Margeryn huomion.

"Menettekö tekin kotiin?" kysyi hän ystävällisesti.

"Kotiin!" virkkoi vaimo; "minulla ei ole kotia."

"Missä aiotte yötä viettää?" kysyi hän taas ja nousi seisolle, ikäänkuin aikoen seurata häntä.

"Missä hyvänsä", vastasi vaimo; "minun tulee lapsineni ryömiä jonnekin, muuten palellumme kuoliaaksi tänlaisena yönä. Eikö virran pohjalla liene yhtä lämmin, kuin missä muualla tahansa, ja arvelenpa vähän koettaa miltä siellä tuntuu."

"Vaiti, elkkää niin sanoko!" virkkoi Margery; "jossakin löytyy koti ja aion koetella etsiä sitä. Jumala on aikonut meille jotakin parempaa."

"Jumala!" huudahti vaimo, "juuri kuin Hän meidän kaltaisista huolisi. Me emme Häntä koskaan muista, eikä Hän meitä."

"Vaiti!" sanoi Margery taas. "Hän muistaa meitä ja Hän auttaa minua muistamaan. Tiedän Hänen valmistaneen sijan meille jossakin; vaan en voi muistaa missä se on."

"Kaikki suojukset ovat täynnä", vastasi vaimo, "ei maksa vaivaa koetella päästä niihin. Kello käy jo kahtatoista."

"Muistelkaa toki", sanoi Margery; "kyllä on varma, että jossakin löytyy sija meille. Antakaa minulle tuo pieni lapsi, niin voitte itse kantaa toista. Kyllä jossakin sijan löydämme ja pidämme lapset keskesämme, niin pysyvät lämpiminä. Emme saa uskoa ett'ei Jumala täällä olisi."

He astuivat verkalleen katua eteenpäin, Margery kantaen kapalolasta vasemmalla käsivarrella ja verhoten sitä huivillaan, ja vaimo hänen rinnallaan vetäen raskaita jalkojaan lenkallansa olevine kenkineen, jotka kylmältä eivät niitä suojelleet. Ainoastaan muutamia ihmisiä oli liikkeellä; sillä pakkanen oli tuima ja sydän-yö lähestyi. Margery puheli tyyneesti, osaksi itsekseen, osaksi ääneen, ikäänkuin viihdyttääkseen itkevää lasta, ja äiti kuuli muutamia sanoja; outoja, kummallisia sanoja nämä hänestä olivat, eikä hän muistanut kuin muutamia niistä: "Ja vaikka minä vaeltaisin pimeässä laaksossa, en minä pelkäisi mitään pahuutta, että sinä Herra olet kanssani, sinun vitsas ja sauvas tukevat minun."

"Ette ole tottunut tallustelemaan kaduilla", sanoi vaimo ja katsoi uteliaasti Margeryn levollista muotoa.

"En", sanoi hän; "vaan en valita, sillä ei Hänelläkään ollut kuhun päänsä olisi kallistanut, eikä tämä silloin ole liaksi minulle."

"Kuka Hän on?" kysyi vaimo.

"Mestarini", vastasi Margery, "ja palvelijan ei sovi vaatia parempaa kuin mestarinsa, vai sopiiko?"

"Ei, kyllähän se on oikein", sanoi vaimo, vaan sanat saattoivat hänen hämille. Nyt olivat he kadulla, jossa ei ketään näkynyt ja josta alkoi lyhyt syrjäkatu, jonka päässä oli muutamia portaita ja leveä portti. Vaimo katsoi levottomasti syrjäkadulle päin. Siellä oli pimeää ja hiljaista eikä hiiskaustakaan kuulunut.

"Tuolla on paikka, jossa menneenä yönä makasimme", sanoi vaimo. "Ehkäpä tämmöisenä yönä eivät meitä karkoittaisi, mutta meidän täytyy kulkea hiljaa, ett'eivät kuule."

"Oliko siellä lämmin." kysyi Margery.

"Lämmin!" kertoi hän vilusta väristen. "No, niin, on siellä lämpimämpi kuin jonkun sillan tai portaiden alla, tai kuljeksia katuja pitkin koko yön. Siellä pidetään markkinoita päivillä, ja siellä on katto ja pöytiä, joiden alle voipi ryömiä tuulen suojaan, ja sattuupa toisinaan löytämään heinätukun tai jotakin muuta, jonka päällä voipi levätä. Niin, on siellä vähän lämpimämpi kuin kadulla."

He astuivat hiljaa katua eteenpäin ja menivät katoksen alle. Siellä oli pimeää ja hiljaista, vaan ei autiota. Melkein joka pöytä suojeli jotakin koditonta olentoa; nämä katselivat kiertoon vastatulijoihin, kuin koirat koppeloistaan. Vihdoin löysivät he tyhjän sopen, jossa voivat olla tuulen suojassa. Vaimo ryömi sinne, mutta ei paneunut likaiselle laattialle, vaan istautui lapsi sylissä nurkkaan.

"Kuta lähemmäksi toisiamme pääsemme, sitä lämpimämpi meillä on", sanoi hän Margerylle ja pyysi häntä lähemmäksi tulemaan. Margery langesi ensin polvilleen ja rukoili: "Isä meidän", niinkuin lapsi, joka kaikki muut rukouksensa on unhottanut. Sitten istautui hän vaimon viereen ja näkyi nukkuvan vähän, vaan kun ilma kävi yhä kolkommaksi, vavahteli ja värähteli hän vähä väliin pitkin yötä; kumminkaan hän ei valittanut. Seuraavana päivänä he eivät kovin kiirehtineet jatkamaan kolkkoa matkustustaan. Eräs juutalainen omisti suojuksen ja koska nyt oli lauantai, hänen lepopäivänsä, saivat he olla siellä häiritsemättä vielä kauan sen jälkeen, kuu toiset, jotka siellä olivat suojaa etsineet, jo olivat menneet. Vähä väliin nukahti Margery, mutta herätessään huomasi hän olevansa yksin. Vaimo oli lapsineen hänen jättänyt.

Margery nousi ja etsiskeli heitä suojuksessa. Puolipäivän aika lähestyi ja suojus täyttyi ryysyisillä miehillä ja vaimoilla ja vielä ryysyisemmillä lapsilla, jotka ostivat, myivät ja tinkivät vanhoja ryysyjä ja rikkonaisia talouskaluja.

Väen tungos oli suuri ja töin tuskin pääsi Margery siellä kulkemaan. Seuratoveriansakaan ei hän löytänyt ja meni siis yksin ulos kadulle.

Miten hän sen päivän vietti, missä hän kuljeskeli, ja saiko hän sinä päivänä ollenkaan ruokaa, ei hän muista. Päivä, joulukuun 27 p., oli kolkko. Stefan Bede palasi Thornburystä, jossa hän sai tietää, että Margery oli ollut siellä, vaan lähetetty säälimättömästi edellisenä päivänä takaisin Lontoosen. Sen enempää ei hän Margerystä tietänyt. Missä oli hän nyt? Missä oli hän saanut majapaikkaa? Emme voineet ajatellakaan hänen majatta olevan, mutta kumminkin vietimme päivän kauheassa levottomuudessa ja odotuksessa.

KUODESKOLMATTI LUKU.

Hoituhuoneessa.

Oli jo pimeä kun Margery hyvin heikoin ja hoipertelevin askelin astui kapeata ja ahdasta syrjäkatua, jonka molemmiin puolin oli huonoja taloja. Kadulle oli pystytetty lautakojuja, joissa lauantai-iltamarkkinat olivat alkaneet, ja joukottain humalaisia miehiä ja kehnon näköisiä vaimoja tunkeutui joka kojun ympärille. Margery oli aivan menehtymäisillään väsymyksestä, vaan kasvonsa ilmoittivat tyvenyyttä ja rauhaa, ja lempeästi katsoi hän vastaan tulijoita. Niiden joukossa oli sekin vaimo, joka edellisenä yönä oli ollut Margeryn toverina, ja joka nyt, nähtyänsä Margeryn, tunkihe lapsineen esiin niin pian kuin taisi.

"Kas, tapaamme toisemme jälleen!" huudahti hän. "Kääntykää takaisin meidän kanssamme! Kenties tänä iltana hoituhuoneeseen pääsemme. Sitä ei avata ennen kuutta ja nyt on kello vasta viisi. Olen päättänyt olla siellä hyvissä ajoin, ja nyt pä parhaiksi teidän tapasin. Sepä hyvä oli! Olen iloinen, niin todellakin olen, ja se ei usein tapahdu. En ole kaukaan aikaan ollut iloinen. Tulkaa nyt kanssani, tulkaa!"

"Antakaa minulle pienokainen", sanoi Margery ja kurotti kasivartensa.

"Ei, ei, ette jaksa sitä kantaa", vastasi hän; "näytätte olevan kaatumaisillanne, vaimo raukka. Voimistukaa nyt; meidän täytyy päästä sisään tällä kertaa. Ne, jotka lauantaina sisään pääsevät, saavat sunnuntainakin olla siellä ja saavatpa vielä päälliseksi leipää ja juustoa. Tätä olen ajatellut koko päivän. Lapsineni olen istunut eräässä holvissa ja nyt olemme paleltumaisillamme. Tänä iltana täytyy meidän kumminkin jollakin tavalla päästä sisään."

Vaimon tätä sanoessa pitkittivät he kulkuansa ja kääntyivät sitten toiselle vielä ahtaammalle kadulle. Koko joukko kurjia, ryysyisiä ihmisiä seisoi jo siellä, kummallisen hiljaa ja ääneti, tunkeutuneina erään vanhan kartanon oven luo, niin liki sitä kuin vaan päästä voivat. Vaimo katsoi levottomasti väkijoukkoa, vaan pysähtyi maltillisesti sen taakse.

"Pysykää likellä minua", sanoi hän Margerylle. "Ahdinko on suuri ovien avattua; mutta minä aion seurata heitä. Pitäkää vaan kiinni minusta. Sanon että olette äitini, niin varmaan pääsette sisään."

Margery oli aivan ääneti ja näkyi tuskin kuulevan mitä hän sanoi, vaan vaimo otti häntä käsivarresta, asetti lapsen eteensä, ja kun he olivat odottaneet puoli tuntia, pääsivät he kaikki sisään. Vaimo oli juuri kirjoittamaisillaan Margeryä äitinään, kun Margery yht'äkkiä tointui ja sanoi miehelle, joka kirjoitti nimet kirjaan: "ei, se on erehdys; se ei ole oikea nimeni."

"Mikäs nimenne on." kysyi hän.

"Margery Beade", vastasi hän selvästi.

"Mistä tulette?" kuului seuraava kysymys.

"En tiedä", sanoi hän, "en voi muistaa mitään."

"Missä viime yönä makasitte?"

"Hän oli kanssani, herra", sanoi vaimo. "Hän, minä ja lapset makasimme pöydän alla eräällä markkinapaikalla, kartanoiden ulkopuolella."

Kukin sai palasen leipää ja menivät sitten jyrkkiä portaita ylös suureen huoneeseen, jossa ei ollut lautakattoa, vaan kattorakennusta kannattivat suuret, mustat hirret, jotka näyttivät vieläkin mustemmilta valkeaksi kalkittuja seinää vasten. Huone oli valaistu ja takassa paloi hyvä roihi. Kuinka lämpimälle siellä tuntui noista kurjista olennoista, jotka kodittomina ja ystävittä olivat koko päivän vilusta värisseet! Kumpaakin seinää pitkin oli laattia jaettu pitkiin, kapeihin pilttuihin, joista kukin oli varustettu nahkaisella patjalla ja pääaluksella. Ne, jotka olivat kotiutuneet siellä, menivät sukkelaan, vaan levollisesti ja valitsivat parhaat sijat. Pian olivatkin kaikki paikat täynnä miehiä, vaimoja ja lapsia, joista muutamat paikalla paneutuivat maata, ikäänkuin olisivat olleet hyvin väsyksissä, vaan toiset istautuivat ja söivät ahnaasti leipäpalaansa. Margery hiipi hyvin kalpean, vaan tyytyväisen näköisenä pilttuiden välillä olevaa käytävää pitkin, ja vajosi vuoteelle huoneen pimeimmässä sopessa. Hän ei tuntenut nälkää, ei janoa, vaan paikalla kun hän laskehe pienelle, kovalle vuoteelle, vaipui hän sikeään uneen.

Hän heräsi kumminkin ennenkuin kaasutulia yöksi pienennettiin. Suuri huone oli täpö täynnä; toista

sataa vaimoa, nuoria ja vanhoja, vaan kaikki kodittomia, niinkuin Margerykin, makasi noilla kurjilla tiloilla. Siellä oli toisiakin huoneita, sillä sinne sopi lähes seitsemäsataa henkeä, ja talvella oli se usein täynnä jo seitsemän seutuun illalla. Moni oli vuoteella pitkällään samoin kuin Margerykin, vaan toiset istuivat ja korjasivat vaaterepaleitaan, paikkasivat niitä ja ompelivat niihin nauhoja ja nappia, joita johtajattarelta olivat saaneet. Lähellä Margeryä oli häntä paljon vanhempi vaimo, joka vielä istui utterasti työskennellen, hän valmisti kukkia vanhoista harsutilkuista, joita oli kerjännyt tai joltakin ryysykauppiaalta ostanut. Hän viittasi Margerylle niin pian kuin näki hänen olevan hereillä, ja alkoi kertoa elämänsä vaihteita, kun syvä sydäntä vihalseva huokaus kuului toiselta puolen ja saattoi Margeryn, vaikka vaivaloisesti sinne kääntymään.

Aivan selvään muistaa Margery tämän, vaikka hän kauan luuli sitä ainoastaan unen-näöksi. Margeryä lähinnä oleva jaos oli seinän vieressä, huoneen toisessa päässä, ja kun se oli vähän suurempi, oli siihen sijoitettu vaimo, jolla oli lapsi. Tuo pieni raukka makasi aivan lähellä Margeryä, ainoastaan lauta eroitti heidät toisistaan. Lapsi oli niin pieni, laiha ja kalpea, ja lepäsi niin hiljaa ett'ei Margery ensin luullut tuossa luurankomaisessa ruumiissa henkeäkään olevan. Margery ojensi kätensä ja laski sen hiljaa ja hyvin hellästi lapsen laihalle muodolle; siiten huomasi hän äidin, joka aivan tuhkankarvaisen ja epätoivoisen näköisenä istui jalkopäässä olevalla laudalla, ja kumartui lapsen yli; hänen käsivartensa olivat paljaat ja ryppyiset, ja silmänsä ilmoittivat ääretöntä tuskaa. "Lapsi elää", sanoi Margery, koetellen lohduttaa häntä.

"Tämä on viimeiseni", vastasi äiti, ja kyyneleet vierivät hänen poskillensa. "Kaksi on jo haudattu tänä talvena ja tämä on ainoani."

"Ja pelkäätte tämänkin menevän samaa tietä", sanoi Margery, hellästi pitäen kättänsä nukkuvan lapsen kuihtuneilla kasvoilla.

"Oi!" vastasi hän, "töin tuskin voin suojella sitä hengissä tänään, kun tuuli oli tuima ja lunta satoi. Ymmärrättehän, olittehan itse ulkona?"

"Olin", vastasi Margery.

"Ihmiset sanovat Jumalan tietävän", sanoi vaimo, laskeutuen vuoteelleen, lapsi käsivarrella; he olivat niin likekkäin, että vaimo voi kuulla Margeryn sanat, vaikka hänen äänensä tuskin oli kuiskausta korkeampi.

"Niin, Hän tietää", vastasi Margery. "Hän on ottanut pienet lapsenne luoksensa; siellä ei ole kylmää, ei nälkää, eikä vaivaa. Hän rakastaa meitä aina. En tiedä miksi teille näin on käynyt, vaan elköö koskaan uskoko Jumalan unhottaneen ketään meistä."

Vaimo pudisti murheellisena päätään, vaan ei virkkanut mitään. Margery vaipui taas uneen ja makasi siten, milloin nukkuen, milloin valvoen aamuun asti.

Kun aamu koitti ja kaikki vaimot nousivat vuoteiltaan, muutamat mennäkseen taas ulos kaduille talvipakkaseen ja toiset syömään leipäänsä, jonka eineeksi olivat saaneet — nyt oli näet sunnuntai eikä kenenkään tarvinnut mennä sieltä pois, ell'ei tahtonut — makasi Margery vielä yhdessä kohti, eikä noussut edes syömäänkään. Päivän valossa huomasi paremmin kuinka kalpea hän oli, mutta hänen muotonsa ilmoitti tyyneyttä ja rauhaa niinkuin lapsen, joka on tuuditettu nukkumaan. Johtajatar tuli häntä katsomaan.

"Oletteko kipeä?" kysyi hän.

"En, en ole kipeä, eikä minun ole nälkä; olen vaan hyvin väsyksissä ^"

"Alakerroksessa pidetään saarna hetken perästä", sanoi rouva, "tahdotteko sinne mennä?"

"Olen niin väsyksissä", jupisi hän, "jaksan tuskin avata silmiäni. Tuntuu siltä kuin olisin hyvin väsyksissä, vaan mitään vaivaa minulla ei ole."

Johtajatar aikoi jättää hänet ja antaa hänen vielä maata, kun Margery avasi silmänsä ja himmeä katseensa kirkastui.

"Eihän kukaan mahtane sanoa Hänen hyljänneen minua", lausui hän selvällä äänellä; "ei kukaan sitä mahtane luulla."

"Ketä tarkoitatte?" kysyi rouva.

"Herraani ja Jumalaani", vastasi hän; "Jesusta Kristusta, joka edestäni kuoli ristillä. Se oli monta vertaa pahempaa. Hän ei koskaan ole jättänyt, eikä hyljännyt minua. Olen valmis Hänen tahdostaan menemään minne hyvänsä."

"Oletteko varma ett'ette ole kipeä?" kysyi rouva levottomana.

"Olen", vastasi hän selvällä ja iloisella äänellä; "ainoastaan hyvin väsyksissä ja voisin nukkua koko päivän."

Niin makasi hän koko päivän ja joka kerran kun rouva tuli hänen luokseen, vastasi hän aina samalla lailla ja hymyili; hänen muotonsa kävi yhä lempeämmäksi ja levollisemmaksi. Hänen olennossaan ei mikään herättänyt levottomuutta, ja kun hoitaja seuraavana aamuna vaihdettiin, ei ollut kummallista ett'ei hänen nukkumistaan niin paljon huomattu. Vihdoin tuli sinne ehtoopäivällä eräs lääkäri, joka säännöllisesti kävi siellä, ett'ei tarttuvaiset ja vaaralliset taudit pääsisi juurtumaan, ja johtajatar pyysi häntä Margeryä katsomaan. Hänen silmänsä olivat puoleksi ummistetut, muotonsa kalpea ja juhlallisen näköinen ja hengityksensä hyvin heikko. Tohtori puhutteli häntä ja kumartui koettelemaan hänen valtasuontansa.

"Mitä! vaimon voimat ovat loppumaisillaan!" huudahti hän; "mitä ruokaa hän on saanut?"

Johtajatar ei siitä voinut tietoa antaa. Einettä ja päivällistä hän oli saanut niinkuin muutkin; mutta Margery oli jakanut osansa niille, jotka häntä lähinnä olivat. Tohtori ei menettänyt aikaa joutaviin kysymyksiin; hän lähetti heti hakemaan virkistäviä lääkkeitä ja kysyi nimiluetteloa, saadakseen tietää hänen nimensä.

"Margery Beade!" huudahti hän; "hyvä Jumala! tämä on Kor Bellin ystävä."

Hänen kauttaan saimme tietää missä Margeryn löytäisimme. Kaikki hankkeemme löytääksemme häntä, hänen Lontoosen palattuansa, olivat olleet turhat ja Stefan Bede keskusteli par'aikaa kanssamme, mihin toimiin nyt oli ryhtyminen, kun sanoma hoituhuoneesta tuotiin, että Margery oli löydetty. Sanantuoja kiirehti meitä tulemaan, jos hengissä tahdoimme tavata häntä. Millä kiireellä ja pelvolla sinne menimme, en voi kertoa.

Pitkä huone kaksinkertaisine tilariveineen oli melkein täynnä, meidän sinne tullessa, vaan vaimot olivat keräytyneet huoneen toiseen päähän ja jättäneet Margeryä lähinnä olevan paikan vapaaksi. Eräs viheliäisen näköinen vaimo, jolla oli pieni lapsi, piti Margeryn päätä polvillaan ja johtajatar istui laattialla hänen vieressään, koetellen saada Margeryä ottamaan jotakin virkistävää. Katsahdin Stefan Bedeen, vaan toista kertaa en uskaltanut sitä tehdä, niin sanomaton tuska ilmutui hänen kasvoissaan; kiiruhdin pari askelta sekä hänen että Korin edelle ja huudahdin: "voi, Margery! Margery!" Huomasimme liikahduksen hänen levollisessa muodossaan ja silmäluomensä värähtelevän. Huudahdin vielä kerran, ja nyt avasi hän silmänsä, katseli meitä vakaasti ja hellästi.

"Kas, se on Kor!" kuiskasi hän, "ja Fede. Ja tuossa on Stefan! oma poikani Stefan!"

Tämän suuren huoneen vieressä oli toinen pienempi, jossa oli ainoastaan muutamia tiloja ja jonka takassa tuli paloi. Kor ja tohtori kantoivat varovasti Margeryn vuoteella sinne. Stefan Bede ja minä valvoimme koko yön ja rukoilimme hiljaisuudessa Jumalaa, Korin koetellessa virkistää tuota häilyvää hengenkipinää, joka hetki hetkeltä uhkasi sammua ja jättää meille ainoastaan Margeryn hengettömän ruumiin.

Koska Margery voipi muistaa mitä sitten tapahtui, en enää tarvitse jatkaa kertomustani, vaan jätän sen hänelle kerrottavaksi, hänen omilla sanoillaan.

SEITSEMÄSKOLMATTI LUKU.

Kummallinen muutos.

Muistan hetken, jolloin toinnuin ja tiesin ett'en nukkunut, enkä unta nähnyt. Tunsin itseni heikoksi kuin lapsi. Lepäsin valkealla, pehmeällä vuoteella, kauniissa huoneessa; tämä ei ollut ullakkohuoneeni Westminsterissä, ei pieni komeroni eno Simisterin luona, eikä se huone, jonka ennen nuorena ollessani olin omistanut. En koskaan ollut tämänlaista huonetta nähnyt, vaan kun olin ennättänyt näin pitkälle ajatella nukuin jälleen, sillä olin liian heikko ja voimaton voidakseni kauan pysyä valveilla. Kun uudestaan heräsin oli taas arveleminen, miten tähän vieraasen huoneeseen olin tullut. Kuulin kuiskaavia ääniä ja onnistuin kohottaa uudinta, nähdäkseni kutka puhelivat. Siellä oli Fede ja Maggie, Stefanin lapsi; he istuivat hyvin lähetysten ja puhuivat kuiskaten. En voinut olla hymyilemättä heidän varovaisuudelleen; vaan tämä saattoi kummastukseni huoneesta vielä suuremmaksi. Tuossa paikassa

katsahti Fede ympärilleen ja kun huomasi minun tirkistelevän heitä, tuli hän luokseni.

"Margery", sanoi hän kysyvällä äänellä.

"Mitä, Fede?" kuiskasin, sillä huomasin etten ääneen voinut puhua.

"Tunnetko minut?"

"Tunnen", vastasin.

"Entäs tämän pienen tytön?" kysyi hän.

"Maggie", vastasin ja koetin ojentaa kättäni lapselle. Silloin puhkesi Fede itkemään, juoksi huoneesta ja palasi Korin kanssa.

"Missä olen?" kysyin hänen kumartuessaan minuun, sanaakaan virkkamatta, vaikka silmänsä loistivat kyyneleistä.

"Olette hyvässä turmassa", vastasi hän; "Fede ja minä hoidamme teitä. Enempää ette nyt tarvitse tietää."

Seuraavana aamuna olin jo virkeämpi ja sain kuulla että olin Stefanin kodissa — veljeni Stefanin kodissa! Tämä oli minusta niin kummallista, enkä ymmärtänyt miten tänne olin joutunut. Niin, kerran heräämme Isämme huoneessa, emmekä kenties tiedä, miten sinne olemme tulleet.

Olin vielä hyvin heikko enkä vaivannut itseäni ajattelemalla. Fede ja Maggie olivat siellä ja hoitivat minua, ikäänkuin prinsessaa; iltasella tuli Alice, tuo nuori, hoikka ja kaunis tyttö, jonka usein puistoissa olin nähnyt. Hän oli niin kalpea ja murheellisen näköinen, että oikein sydäntäni liikutti. Jaksoin ottaa häntä kädestä ja pitää sitä hellästi.

"Ettehän tunne minua?" sanoi hän vienosti hymyillen.

"Kyllä tunnen", vastasin, "olen usein, usein nähnyt teitä puistoissa; olette Alice Bede."

"Niin, veljenne tytär Alice, tääti Margery!" sanoi hän hyvin herttaisella äänellä. Oi mikä ilo tämä oli! Kumminkin ihmettelin mistä tämä tuli.

Kun sopiva aika tuli, kertoi Kor minulle kaiken sen, jonka Fede on kirjoittanut ja jota en itse muistaa voinut; muistoni oli näet ollut hämmentynyt, ett'en mitään selvään muistanut, paitsi ett'en ollut onneton, enkä koskaan tuntenut itseäni hyljättyksi. Ja miksi pitäisimme itsemme hyljättyinä suuren ja kovan vastoinkäymisen aikanakaan? Taitaako äiti hyljätä lapsensa? Niin kenties hän taitaa — mutta Herra ei koskaan hylkää meitä. Hän tarvitsee vaan katsoa lävistettyjä käsiään ja näkee nimemme siellä kirjoitettuina.

Olin siis Stefanin kodissa, hänen vaimonsa ja lapsensa tiesivät että olin hänen sisarensa. Stefania en ollut vielä nähnyt ja sydämmeni ikävöi häntä. Mintähden hän ei tullut luokseni? Mikä oli syynä että Alice ja Maggie usein tulivat, mutta hän ei koskaan? Häpesikö hän vielä minua? Oliko hänen vaikea pitää minua huoneessaan?

Vihdoin puhuin tästä Korille ja kysyin syytä siihen, hän vastasi vaan: "tarvitsette ensin voimistua." Minulla siis ei ollut muuta tekemistä kuin levätä rauhassa, kaiketta huolen-pidotta, niinkuin lapsi äitinsä sylissä. Fede ja veljeni tyttäret olivat luonani; milloin lukivat he, milloin lauloivat suloisilla äänillään, aina vaan miettivät mikä minulle paras olisi, aivan kuin olisin ollut ainoa, josta oli huoli pidettävä. Muutamien päivien kuluttua olin tarpeeksi voimistunut voidakseni istua nojatuolissa ja Kor sanoi että saisin tavata Stefania; hänen äänensä olin jo ennen kuullut toisesta huoneesta, kun hän oli kysynyt miten sisarensa Margery jaksoi ja joka sana oli värähdellyt lävitseni, samoin kuin urkujen sävelet Abbey kirkossa. Stefanin vaimo seurasi häntä, sillä luulivat hänen vaimonsa läsnä ollessa paremmin voivan hillitä tunteitaan. Hän oli lyhyenlätää, hieno ja hento nainen, ja hän suuteli minua hellästi, ennenkuin istautui viereeni. Stefan seisoi vastapäätä ja katsoi meihin murheellisen, mutta entistä suloisemman näköisenä.

"Voitko koskaan antaa minulle anteeksi, Margery?" kysyi hän.

"Antaa sinulle anteeksi!" sanoin, "sen olen jo tehnyt; kenties vast'edes muistan mitä välillämme on ollut, vaan en nyt, kun olemme toisemme löytäneet."

"Oikein hurjasti ja mielettömästi olen käyttänyt itseni!" huudahti hän, "enkä koskaan voi sovittaa sitä. Kiitetty olkoon Jumala että henkesi säästettiin; mutta julmuuttani sinua kohtaan en voi sovittaa."

"Mitään sovitusta ei tarvita", sanoin; "Herra Kristus on sovittanut kaikki. Hän antoi mitä minulta

sinun suhteesi puuttui ja Hän on myös lohduttava niitä, jotka vielä kärsivät."

"Tämä oli teille kova kohtaus", sanoin hänen vaimoonsa katsoen; "tuottaako se teille murhetta?"

"Tuottaa", vastasi hän surumielin; "tämä oli minusta hyvin ikävää. Rakastin häntä ja luotin täydellisesti häneen — ja hän voi salata sen minulta! Mutta Stefan tietää minun antaneen hänelle anteeksi, vaikka se kyllä oli vaikea juuri nyt, kun Alice..."

"Mintähden juuri nyt?" kysyin, kun hän vaiken, kalpean ja murheellisen näköisenä.

"Margery", sanoi Stefan, "olen kertonut kaikki sir Francis Pembriidgelle, ja hän onkin syystä vihastunut. En koskaan ajatellut toisten tulevan kärsimään niinkuin nyt sinä, vaimoni ja Alice raukka saatte tehdä."

"Alice!" virkoin.

"Niin", sanoi Stefan, "hän oli kihloissa Pembriidgen vanhimman pojan kanssa, mutta nyt se on purettu, ainakin ajaksi. Kun tapasin sinut syyskuussa, silloin kuin Maggien kotiin saatoit, olisin tunnustanut sinun sisarekseni, Margery — luulen että olisin sen tehnyt ja kertonut kaikki vaimolleni — vaan juuri silloin odotin joka päivä Frank Pembriidgen pyytävän Alicea vaimokseen, enkä tyttäreni onnea voinut turmella. Parempi olisi ollut vaikkapa vielä silloinkin olisin ilmoittanut kaikki; vaan olen ollut aika houkkio!"

Tämä tuntui todellakin himmentävän iloani, mutta Stefan ei enää tahtonut puhua tästä. Hän istautui rinnalleni toiselle puolelle ja alkoi kertoa entisestä kodistamme.

"Olin palannut sieltä", kertoi hän, "kun pääsiäisen aikana tapasin sinua. Oli muutamia päiviä vaimoni ja lapseni tulemaan ja silloin matkasin Kondoveriin. Et voi uskoa, Margery, miten olin pettynyt isäni arentikartanon suhteen. Arvelin sitä tuonlaisen vanhanaikuisen perintökartanon näköiseksi, pitkine ulkokuoneus-riveineen, mutta kun näin sen, ei se minusta näyttänyt hyyskää paremmalta. Se oli vähäinen ja rappiolla, ja asukkaat likaisia, ryysyisiä. Tuskin voin uskoa tätä syntymäpaikakseni! Ei mitenkään käynyt laatuun viedä lapsiani katsomaan tuota viheliäistä pesää, niin näet häpesin sitä. Olin iloinen kun omistaja suostui myymään paikan minulle, ja niin pian kuin asukkaat saivat poismuuttaneeksi, annoin hävittää rakennukset juurta jaksain; sillä sellaisena en sitä kototalonani olisi voinut kenellekään näyttää."

Koettelin ymmärtää Stefanin tunteita, vaan en voinut. Minulle olisi tuo vanha paikka aina ollut rakas, vaikka kuinka köyhänä ja rappeutuneena hyvänsä. Mutta Stefan ajatteli tätä osaksi samoilla tunteilla kuin Kor sitä kurjaa hökkeliä, jossa hänen äitinsä eli ja kuoli. Arvelin, katselemmeko, tultuamme enkeleiksi Jumalan istuimen edessä, maailmaa köyhänä viheliäisenä syntymäpaikkana, jonka ilolla muistosta karkoitamme.

"Sitten", sanoi Stefan, "kun palasin Lontoosen, aioin etsiä Pyhissävaeltajain-kadun ja eno Simisterin asunnon. Erään oven päällä näin kirjoitettuna nimen: 'Moes, ennen Simister', ja menin sisään tiedustelemaan oliko hän kuollut vai luopunut kauppaliikkeestään. Sinä olit siellä, niinkuin muistat, ja olin iloinen kun sain sinua tavata. Aikomukseni oli tulla luoksesi pitkäperjantaina, mutta sain sähkösanoman Southamptonista, että laiva, jossa vaimoni ja lapseni olivat, oli tullut, ja matkasin heti heitä vastaanottamaan. En tahtonut aivan hyljätä sinua, vaan minulla oli toimituksia ja sitä paitsi oli minun vaan salaisesti käytävä luonasi. En vähintäkään aavistanut että olit köyhä. Näytit tyytyväiseltä ja sanoit enon jättäneen kaiken omaisuutensa sinulle."

"Niin oli", vastasin, "vaan se ei ollut suuri."

"Ei silloin", sanoi Stefan, "vaan muistat meidän aina pitäneen häntä rikkaana ja että isä mieluisemmin olisi suonut minun tulevan hänen luokseen, kuin matkaavan Australiaan. Eräs vanha riita-asia on nyt päättynyt enosi eduksi ja nyt perit sekä hänen että äitisi osan. Et enää ole köyhä, Margery, enkä siis nyt millään tavalla voi osoittaa, että olisin etsinyt sinua, itse tähtesi, ja jakanut sinulle rikkaudestani, jos köyhyytesi olisin tietänyt. Jumala on poistanut minulta kaikki neuvot palkita hyvyttäsi minua kohtaan."

"Ei, ei, Stefan!" huudahdin, "voithan olla veljeni. Mistä arvosta rahat meidän välillämme ovat. Sinua ainoastaan halajan, sinua ja lapsiasi. Elä häpeä minua, vaikk'en ole oppinut, enkä mikään lady. Rakastan teitä kaikkia ja pyydän ainoastaan että rakastatte minua vähän, semmoisena kuin olen."

"Maggie, Maggie", sanoi Stefan syleillen minua, "nyt vasta tunnen sinun oikein! Voinko koskaan antaa itselleni anteeksi?"

En ole kysynyt onko hän antanut itselleen anteeksi, mutta jo kauan on hän ollut onnellisen ja nöyrän näköinen. Luulen hänen nyt kokeneen anteeksiannon tulevan meille rakkauden hellyydestä, yhtä

vapaasti kuin ilma, jota hengitämme, ja valo, josta iloitsemme. Miten minä olisin voinut olla anteeksi antamatta, kun Herra Kristus on luvannut antaa meille anteeksi ei ainoastaan seitsemän, vaan seitsemänkymmentä kertaa seitsemän kertaa.

KAHDEKSASKOLMATTI LUKU.

Kaksi naimista.

Kauan kesti vielä ennenkuin voimistuin, vaan tämä oli ihana aika, niin suloinen ja rauhallinen, että mielessäni vertasin sitä ensimmäisiin päiviin taivaassa, jolloin jälleen voimistumme kuoleman jälkeen. Fede, Alice ja Maggie olivat luonani ja heidän lapsellinen iloisuutensa, kuin myös lapselliset murheensa saattoivat minut tuntemaan itseni jälleen nuoreksi. Stefan ja hänen vaimonsa oppivat yhä enemmän tuntemaan ja rakastamaan minua sisarena, jonka sydän oli heille uskollinen, vaikk'en ollut saanut yhtä hienoa kasvatusta kuin he. Stefanin nuorimmat lapset pujahtivat, niin usein kuin vaan taisivat, varkain huoneeseni; kuulin heidän hiipivän huoneestansa, karkaavan portaita ylös ja iloisesti nauraan kiiruhtavan luokseni, samoin kuin kyyhkysset ennen kotona ollessani, minut nähtyään. Kor oli pyytänyt erään nuoren lääkärin toimittamaan hänen virkaansa yhdellä laivamatkalla, ja jäi itse kotiin hoitamaan minua, eikä jättänyt minua ennenkuin olin entiselläni.

Mitä riita-asiaan tulee, siitä en ollut paljon tietänyt, enkä huolta pitänyt. Toisinaan oli eno Simister filosoofillisella tuulella ollessaan, jolloin hän murisi maailmasta ylimalkaan, vaan lakimiehistä erittäin, puhunut siitä. Hän ei toivonut siitä mitään hyvää, ja minä olin luonnollisesti unhottanut koko asian. Mutta sen päätettyä kuulusteli Stefan — joka oli taitava ja viisas kaikissa asioissa — sitä puolestani ja toimitti minulle osani, häiritsemättä minua enemmän kuin tarpeellinen oli. Usein olin sittemmin arvellut, miten olisin menetellyt jos olisin saanut rahat, silloin kun olin köyhä ja yksinäinen, jolloin minulla ei ollut ainoatakaan ystävää, jonka kanssa olisin voinut neuvotella, paitsi Kor, joka semmoisista asioista ei mitään ymmärtänyt. Nyt olin saanut ne oikealla ajalla, sillä minulla oli veljeni Stefan, joka välitti minun ja lakimiesten välillä.

"Margery", sanoi Stefan eräänä päivänä, "miten aiot käyttää rahasi?"

"Paljonko niitä on?" kysyin.

"Olet saanut kaksi osaa", vastasi hän, "äitisi ja enosi; yhteensä lähes kahdeksan sataa puntaa."

"Kahdeksansataa puntaa!" Näin suurta summaa en voinut ajatellakaan ja vielä vähemmin käsittää sen tulevan minulle, ijälliselle, lähes kuusikymmen-vuotiselle vaimolle, joka aivan vähän enää tarvitsin maallista tavaraa.

"Stefan", sanoin hiljaa ett'eivät toiset kuulisi, "olisiko sir Francis Pembriidelle yhden tekevää, jos Alice saisi puolet?"

"Olisi, aivan yhden tekevää. Alicen omaisuus on kylliksi suuri. Ei, Maggie, ei yhdenkään lapsistani pidä saaman penniäkään rahoistasi."

"Mutta Korin tulee saada", sanoin. "Hänen tulee saada käytäntöä, oma koti, ja viettää häitä Feden kanssa. Beden varastoon tahdon maksaa rahat, jotka sieltä olen saanut, ja löytyyhän paljon köyhiä, joita voin auttaa. Oi, on hanska omistaa rahoja!"

Kumminkin peljästyin muistaessani Judaksen pettäneen Herrani kolmestakymmenestä hopearahasta. Pietari kielsi ja kaikki opetuslapset hylkäsivät Hänen, mutta Judas petti Hänen rahasta. Minusta oli outoa lukea raamattuani rikkaana, kun kaiken ikäni köyhänä olin sitä lukenut. Voisinko koskaan hyljätä Häntä, joka, vaikka Hän oli rikas, tuli köyhäksi. Jumala varjelkoon minua sitä koskaan tekemästä!

Kevät oli hyvin hauska ja viikot vierivät, kuukaudet kuluivat. Huomasin Korilta vielä jotakin puuttuvan ennenkuin hän olisi oikea tohtori, ja hartaan halunsa olevan suorittaa kaikki tohtorilta vaadittavat tutkinnot. Stefan ja hänen vaimonsa kysyivät Fedeltä, tahtoiko hän jäädä heidän luokseen opettamaan Maggiea ja nuorempia lapsia, ja seurustelemaan kanssani siksi kuin hän menisi naimiseen Korin kanssa. Ei kukaan tahtonut kuulla puhuttavankaan muuntamisestani omaan kotiin, ennen Korin ja Feden naimista, koska sen jälkeen tulisin asumaan heidän luonaan ja viettämään Stefanin kodissa ainoastaan kolme neljä kuukautta vuodessa. Täten päätettiin kaikki jokaiselle mieliksi, ainoastaan rouva Moes oli tyytymätön. Hankittuamme tytön, joka häntä palveli, kävi hän tyytyväisemmäksi ja kuunteli

halukkaasti meidän kertomuksiamme pulskasta elämästä Stefanin komeassa kartanossa.

Kohta haihtuivat pilvet myös Alicen elämän taivaalta. Pääsiäisen aikana, vuosi sen jälkeen kun he Englantiin olivat muuttaneet, tuli hän varhain eräänä aamuna makuuhuoneeseni kirje kädessä. Silmänsä olivat punaiset ikäänkuin hän olisi itkenyt, mutta kumminkin hän oli iloisemman näköinen kuin ennen, vaikka hän kyllä urhoollisesti oli kestänyt koettelemuksensa ja kätkenyt murheensa, ett'ei se himmentäisi iloamme.

"Hyviä uutisia, Alice!" sanoin heti nähtyäni hänen kasvonsa.

"Tässä on kirje lady Pembridgeltä", virkkoi hän punastuen ja hymyillen. "Sir Francis on ollut kipeä, vaan on nyt parempana ja on käskenyt ladyn kirjoittaa minulle ja kutsua äitiä ja minua Pembridge Halliin."

"Oi, Alice, lemmittyäni!" huudahdin. "Kaikki on jälleen tuleva hyväksi. Ainoastaan tämä puuttui; nyt olen ylen onnellinen."

"Frank on siellä; hän tulee meitä vastaanottamaan", kuiskasi hän ja peitti iloisen muotonsa päänalukseen. Luulen Alicen pitäneen minusta melkein yhtä paljon kuin Feden, mutta Fedellä ei ollut äitiä ja hän oli kuin oma lapseni. Parin päivän kuluttua kuulumme että Alice tulisi naimiseen Frank Pembridgen kanssa.

Tähän loppuisi kertomukseni, mutta Fede, joka niin kärsivällisesti on kirjoittanut, minun istuessani vaan kädet ristissä, ei tahdo kuulla siitä puhuttavankaan. Hän sanoo että minun tulee kertoa jotakin häpäpäivästä, ainoastaan yhdestä häpäpäivästä, vaikka oli kaksi morsianta ja kaksi sulhoa.

Seuraavana jouluna — sen jälkeen kun yksin matkasin Kondoveriin, enkä entisestä kodistani löytänyt muuta kuin rauniot. Näytti kuin Stefan minulle mitään virkkamatta olisi kiirehtinyt uuden kartanonsa rakentamista siellä. Se oli iso ja komea, tosin ei niinkuin Pembridge Hall, vaan verrattuna entiseen arentikartanoon oli se muhkea kyllä. Rakennus aloitettiin keväällä ja oli joulukuussa niin valmis että voimme muuttaa sinne, vaikka komeat sisävarustukset eivät vielä olleet lopetetut. Sinne matkasi Stefan perheineen, minä, Fede ja Kor, joka nyt oli tohtori Kornelius Bell.

Kuinka erilainen siellä oli, ja kumminkin oli se sama paikka, jossa Stefan ja minä lapsina olimme leikkineet! Punakatajat seisoivat siellä samanmuotoisina kuin ennenkin, mutta takakartano oli poissa, eikä uusi rakennus ollut ensinkään entisen lainen. Puutarha oli laitettu melkein entisellensä, vaikka se nyt oli lumivaipan peittämänä; tuolla oli leveä nurmikäytävä ja tuolla vanhanaikaiset kukkakasvit, jotka vaan odottivat kevättä puhjetakseen, ja lehtimaja mettiäispesineen. Ja tuolla seisoi vanha kukkula ja esiytyi yksinäisenä ja kolkkona talvista taivasta vasten; lunta oli sen huipulla, mutta näkyi nurmettuneita kohtia harmaiden kalliolohkareiden välillä. Usein, hyvin usein olivat Fede ja Kor kuulleet minun kertovan siitä, vaan eivät koskaan olleet sitä niin kauniiksi luulleet.

Pembridge Hall oli lähimmäisessä kreivikunnassa, noin peninkulman matkan päässä, ja rautatie kulki Thornburystä oitis Pembridgeen. Tämä ei ollut pitkä matka Frank Pembridgelle. Usein kävelivät nyt Frank ja Alice, Kor ja Fede niiden metsien läpi, jotka niin hyvästi tunsin.

Häpäpäivä läheni lähenemistään ja kukapa valmistuksista siihen enemmän huolisi kuin Frank ja Kor, joll'ei tosin Alice ja Fede. Vihkiminen oli tapahtuva Kondoverin vanhassa kirkossa, jonka vieressä olevaan hautausmaahan isä esi-isinensä oli haudattu, ja jonne Stefan hänen muistokseen oli pystyttänyt marmorikiven, johon nimi Bede oli kirjoitettu. Nyt oli näet selville saatu että sukumme oli haara vanhasta suvusta, jonka nimi näin kirjoitettiin, ja kaikki ihmiset Kondoverissa ja Thornburyssa näkyivät unhottaneen isämme olleen ainoastaan köyhän, rehellisen arentimiehen.

Oli toinen joulupäivä. Kaikki talossa olivat liikkeellä jo aikaa ennen päivän-koittoa, paitsi minä, joka lepäsin vuoteellani odottaen päivän valkenemista ja kuunnellen miten punapulmuset alkoivat visertää omenapuissa ja miten kukko lauloi naapurimme takakartanolla, lampaat määkyivät ja härät ammoivat mennessään juomaan riitteessä olevasta likeisestä padosta. Vihdoin tuli Fede, vasta puoleksi puettuna, auttamaan minua, vaan oli niin hajamielinen että minun täytyi lähettää hänet pois ja pyytää kamarineitsyen apua. Minua, Margery Beadea palveli kamarineitsyt! Töin tuskin ennätin oikeaan aikaan tulla puetuksi lavendelikarvaiseen silkkihameeseen, jonka Stefan oli lahjoittanut ja joka oli saattanut minua kyyneleitä vuodattamaan, muistaessani iltaa ennen Stefanin lähtöä Australiaan, jolloin hän lupasi palkita minua silkkihameilla ja palvelioilla. Osaksi oli tämä nyt toteutunut; niin osaksi, mutta miten eri tavalla kuin hän silloin ajatteli.

En voi kertoa minlaiselta kirkko näytti, kun sinne tulin Korin kanssa, joka minua talutti. Se oli jouluksi koristettu vanhanaikuisella tavalla suurilla raudustammi- ja muurivihreä-oksilla, joita oli sidottu joka pylvääsen, ja joita rippui joka holvista, että se näytti vihreäiseltä metsältä. Korkeat nelikulmaiset penkki osastot olivat aivan täynnä ihmisiä lähiseudusta, niin yksin urkulehterilläkin oli kansaa. Kor vei minut

lähelle alttaria eräisen penkkiin, josta voin nähdä kaikki, jotka tulivat käytävää pitkin; sitten seiso i hän vieressäni onnellisen ja vakaan näköisenä odottaen Fedeä.

Olin pahoillani kun silmäni kyyneltyivät juuri silloin kun morsiusseura tuli käytävää pitkin, ett'en ensimmäisiä heistä voinut nähdä. Mutta näin Stefanin taluttavan Alicea, joka oli niin sulaisen ja komean näköinen, että hänestä kyllä oli tuleva lady, joka ei tuottaisi häpeää Pembridgen suvulle. Heidän jälkeensä tuli Fede hymyillen ja punastuen, mutta kumminkin kimaltelivat kyneleet hänen tummissa silmissään; häntä talutti itse korkea-arvoinen sir Francis Pembridge! Aivan vähän kuulin juhlallisesta vihkimisestä, ajatukseni hämmensivät minun niin että äänet tosin kuulin, vaan sanat olivat minulle epäselvät, sen muistan vaan että kun amen oli lausuttu, tuli Fede minua syleilemään ja suuteli minua valkean morsiusshuntunsa läpi. Stefan saattoi minut kirkosta vaunuihin, vaimonsa ja lady Pembridgen luo, itse kulki hän jalkasin rautaista tietä sir Francis Pembridgen seurassa; nyt olivat he jälleen hyvät ystävät.

Kaikki häävieraat lähtivät ennen hämärän tuloa. Oli vielä niin valoisa että voin mennä puutarhaan, samoin kuin ennen nuoruuteni päivinä väsyneenä kovasta työstä olin mennyt, ikäänkuin toivottamaan hyvää yötä laskeuvalle auringolle ja katselemaan lakeutta, joka kohosi kukkulan luona. Näin onnellista päivää en ollut koskaan viettänyt; lyhyt ja nopeasti kuluva se oli ollut, vaan kirkas aamusta iltaan. Viettikö Herrani ainoatakaan tämmöistä päivää maan päällä? Päivää täynnä täydellistä iloa toisten onnesta. En tiedä, vaan usein on opetuslapsilla kaikki paremmasti kuin Mestarillansa. Sillä totisesti Hän kantoi meidän sairautemme ja meidän kipumme Hän sälytti päällensä, ja antoi meille sen sijaan oman rauhansa ja ilonsa.

Nyt asumme Fede, Kor ja minä Lontoossa, jossa toivomme voimamme enemmän työskennellä Herramme kunniaksi. Erittäinkin Korilla on paljon työtä ja usein valitamme että päivä päivältä tuskin saamme nähdä häntä; mutta hän tekee hyvää missä vaan kulkee. Kaikkialla tässä suuressa kaupungissa on viljaa tosin paljon, mutta työntekijöitä vähän, ja kalliit jyvät turmeltuvat. Kor ei voisi olla poissa vainiolta, hän ymmärtää niin hyvästi etsiä kypsyneimmät tähkät ja kerätä ne. Nyt kiittää hän Jumalaa siitä että lapsuutensa koti oli tuolla alhaalla pimeydessä ja saastaisuudessa; sillä nyt hän ei tarvitse oppia miten menetellä kurjimpien ihmisten kanssa kun tietää itse kuuluvansa heihin. Vaarallisimpiin paikkoihin ja kauheimpiin pesiin taitaa hän mennä, hän tietää näet miten he elävät ja ajattelevat, tuntee heidän vaivansa ja syntinsä. Samoin Herramme astuu luoksemme pimeytemme ja syntisyyteemme, koska Hän oli yksi meistä, työmiehen poika Natsaretista.

Aina kun ilta on kolkko, tuuli vinkuu ja lunta tuiskuaa, tai sade ikkunanlasia lyö, näen, juuri ennenkuin levolle menen, Korin kiiruhtavan ulos päällystakkiin puettuna, ikäänkuin hän ei aikois i kohta palata. Toisinaan seuraa Fede häntä, ja hänen punaposkinen hymyilevä muotonsa näyttää hyvin suloiselta silmiverhon alta. Tiedän mitä he ajattelevat ja mitä tehdä aikovat. Näen itseni koditonna, nälkään nääntyvänä, väristen vilusta kulkevan katuja pitkin. Ajatellen tätä lepään hyvällä vuoteellani, säälin niitä raukkoja, jotka nyt ovat samassa tilassa ja rukoilen heidän puolestaan. Usein kuulen Korin ja Feden palaavan vasta sydän-yön jälkeen; kuulen miten he tulevat portaita ylös ja miten oveni aivan hiljaa avataan, jos olisin sattunut nukkumaan, vaan kylliksi kovasti jos valvella olen kuullakseni: Muutamia pieniä lapsia, Margery, tai toisinaan muutamia ukkoja ja eukkoja makaa nyt suojassa sen yön korvaukseksi, jonka sinä vietit ulkona.

Jumala siunatkoon teitä, Kor ja Fede!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MARGERY BEADE JA BEDEN ARMELIAISUUS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active

links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law

of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.